Markizas de Sadas

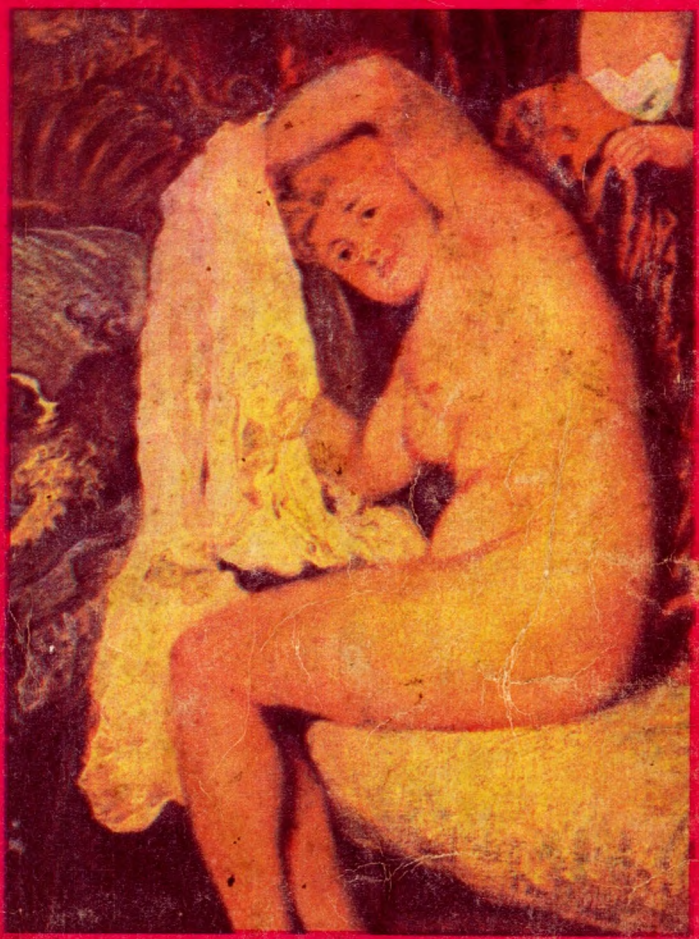

TERESĖ

Markizas de Sadas

TERESĖ

Erotinis 18 a. romanas

FILOSOFIJA BUDUARE

Romano fragmentas

VILNIUS
Valstybinis leidybos centras
1994

UDK 840-3
Sa34

Marquis de Sade

Thérèse philosophe

Ou mémoires pour servir à l'histoire du p. Dirrag
et de mademoiselle Eradise

La philosophie dans le boudoir

Viršelyje panaudotas *Antuano Vato*
paveikslo fragmentas

Vertė *Antanas Drilinga*
Dailininkė *Vida Kuraitė*

ISBN 9986-09-012-1

© Vertimas, įvadinis žodis, A.Drilinga
© Dail. V.Kuraitė, 1994

Knyga iliustruota 18 a. graviūromis
iš Eduardo Fukso kolekcijos

*Visi žino, ką reiškia žodis — **sadizmas**, tačiau mažai kas domisi, kad jis kilęs iš Prancūzijos didiko de Sado (1740—1814) pavardės.*

Donatjenas Alfonsas Fransua de Sadas — žmogus legenda, pragyvenęs audringą gyvenimą, 27 metus praleidęs kalėjimuose arba beprotnamyje, susilaukęs visų to meto valdžių nemalonės. Nors ir žymiausios Prancūzijos aristokratų šeimos atstovas, jis laikytas nusikaltėliu ir homoseksualistu, ištvirkėliu, avantiūristu, ir tuo pat metu pagrindė seksopatologijos mokslą, sukūrė savo žiaurumo teoriją, buvo ryškus kovingojo ateizmo šalininkas ir panteistas. Kalėjimuose parašė daugybę prozos bei dramos kūrinių (bene svarbiausias — didelės apimties romanas „Žiustina"), traktatų įvairiomis temomis.

Šiandieninės pigios erotinės literatūros sraute markizo de Sado romanas „Teresė" (originalo pavadinimas — „Teresė filosofė"; beje, nenustatyta, kad tai autentiškas de Sado kūrinys) išsiskiria ne tik seksualiniu išradingumu, humoru, net grotesko elementais, bet ir įdomiomis filosofinėmis išvadomis. Sadizmo (žiaurumo, neapykantos, seksopatologijos) teorija atsispindi romano „Filosofija buduare" fragmente „Papročiai".

Šie markizo de Sado kūriniai lietuvių kalba pasirodo pirmą kartą. Daugelis jo prieš du šimtmečius pasakytų minčių, nors kartais ir naivių bei prieštaringų, neprarado aktualumo ir šiandieną, o kai kurios de Sado žiaurumo idėjos įgyvendintos šio šimtmečio totalitarinių sistemų bei pastarųjų dešimtmečių „seksualinės laisvės" realybėje.

Tai nejaugi iš tikrųjų jūs, pone, norite, kad aš išdėstyčiau savo gyvenimo istoriją? Kad atskleisčiau jums paslaptingus panelės Eradisės ir šventojo tėvelio Dirago nuotykius? Arba papasakočiau apie ponią S ir abatą T? Jūs reikalaujate teisingo pasakojimo apie nuotykius mergaitės, kuri niekad anksčiau nebuvo paėmusi plunksnos į rankas? Jūs norite sužinoti viską su visomis gašlybėmis ir tuo pat metu tikitės metafizinių samprotavimų? Turiu prisipažinti, grafe, kad tai, man atrodo, neįmanoma. Neužmirškite, Eradisė buvo mano draugė, tėvas Diragas — mano mokytojas; aš už daug ką dėkinga poniai S ir abatui T. Kaip galiu prarasti žmonių, kuriuos be galo gerbiu, pasitikėjimą? Jų kilnūs, sektini poelgiai, jų išmintis padėjo man palengva atsikratyti jaunystės prietarų. Antra vertus, negalima atmesti štai tokių jūsų argumentų: nuostabių žmonių taurus elgesys ir dvasinės vertybės padėjo man surasti laimę, tai kodėl gi šio patyrimo neperduoti visiems, kas to nusipelnė? Ko baimintis rašyti tiesą, kuri gali būti naudinga daugeliui? Ką gi, aš pasiduodu, mano geradari, aš nebegaliu toliau priešintis... Tegu prakalba plunksna. Tikiuosi, paprastumas nenusileis nudailintam stiliui, užgrūdintam šmaikštuolių ginklui, o neišmanėlių nuomonė man nesvarbi. Jūsų švelnioji Teresė viską padarys. Jūs sužinosite visas jos paslaptis nuo ankstyvosios vaikystės. Jūs stebėsite jos sielos vystymąsi per kasdienių įvykių ir ryškių nuotykių prizmę, padovanojusių (net prieš jos pačios valią) didžiausius malonumus.

...Pasigailėtini mirtingieji, jūs įsivaizduojate, kad galite suvaldyti aistras, kuriomis jus apdovanojo gamta! Tos aistros yra Dievo duotos. O jūs norite jas sunaikinti arba nors apriboti kažkokiais rėmais. Bepročiai! Jūs manote esą titanai, kūrėjai, galingesni už tikrąjį Kūrėją? Argi nematote, kad yra taip, kaip ir turi būti, viskas sutvarkyta gerai, viskas — iš Dievo, ir nieko — iš jūsų, ir kad pagimdyti mintį ne lengviau, negu sukurti rankas ar akis?

Visas mano gyvenimas yra nepaneigiamas šių tiesų patvirtinimas. Nuo vaikystės buvau mokoma vien meilės ir doros bei pasišlykštėjimo ydomis. Man sakė, kad tik laikantis krikščioniškosios dorybės ir moralės galima būti laimingam. Viskas, kas yra už šių normų ribų, — yda. Yda mus sumenkina, o menkystė gimdo gėdą ir sąžinės graužatį. Tikėdama tokių pamokymų pagrįstumu, aš ligi dvidešimties metų stengiausi laikytis šių principų. Tai pažiūrėkite, ką laimėjau.

Gimiau Venseropo provincijoje. Mano tėvas buvo paprastas buržua, pirklys mažame gražiame ... miestelyje, kurio visa aplinka teikia džiaugsmą; atrodo, kad vietiniai žmonės vadovaujasi vien pagarbos ir mandagumo taisyklėmis. Čia mėgstami tik tie, kurie mąsto, čia svajojama apie tai, kaip palengvinti kelius į pilną ir neaprėpiamą meilę. Mano motina buvo gimusi ... Prie gyvo šios kaimyninės Venseropo provincijos moterų charakterio ji prijungė venseropiečių temperamentą ir geidulingumą. Tėvai gyveno iš kuklių santaupų ir nedidelės prekybos verslo. Uolumas beveik neturėjo įtakos jų finansinei padėčiai. Tėvas išlaikė vieną jauną našlę, turėjusią krautuvėlę kaimynystėje. Motina savo ruožtu naudojosi tėvui reiškusio draugiškumą turtingo bajoro palankumu. Tvarkos bei proporcijų buvo laikomasi, ir šeimoje viešpatavo santarvė.

Po dešimties tokio tvarkingo gyvenimo metų motina pastojo. Gimiau aš. Mano gimimas tapo priežastimi negalavimo, mo-

tinai, galimas daiktas, baisesnio už pačią mirtį. Gimdymo metu plyšę audiniai jai reiškė būtinybę visiems laikams atsisakyti malonumų, atvedusių mane į šį pasaulį.

Tėvų namuose viskas pasikeitė. Motina pasidarė pamaldi, kapucinų vienuolyno valdytojas pakeitė į atsargą išvarytą markizą M... Visas motiniškasis švelnumas buvo nukreiptas į Dievą, nors juo anksčiau, priklausomai nuo jos skonio ir temperamento, naudojosi markizas. Tėvas mirė netrukus po mano atsiradimo. O motina nežinia dėl kokių priežasčių persikėlė į Volno, garsųjį jūrų uostą. Didžiai lengvabūdė moteris virto nepaprastai dora, galimas daiktas, dorybingesnė negu anksčiau.

Man suėjo vos septyneri metukai, kai švelnioji motina, dieną ir naktį besirūpinanti mano sveikata ir auklėjimu, pastebėjo, kad aš staiga pradėjau liesėti. Pakvietė patyrusį gydytoją. Apetitą turėjau žvėrišką, drugiu nesirgau, manęs nekankino jokie skausmai; bet vis tiek silpau ir vos laikiausi ant kojų. Mama, sergėdama mano gyvybę, nė minutės nepalikdavo manęs vienos ir guldydavo miegoti greta savęs. Kaip ji suglumo, kai vieną naktį stebėdamasi pamatė, kad miegodama aš laikau rankas ant tos kūno dalies, kuri skiria mus nuo vyrų, ir visai nekaltu trynimu stengiuosi išgauti malonius pojūčius, tokius keistus, kai kalbama apie septynerių metų mergytę, ir tokius pažįstamus penkiolikametėms. Motina nenorėjo patikėti savo akimis. Ji atsargiai nuklojo mane ir, prikišusi lempą, būdama moteris patyrusi ir išmintinga, ėmė laukti dukters manipuliacijų rezultatų. Kaip ir reikėjo tikėtis, aš pradėjau blaškytis, paskui per kūną nuėjo virpulys, ir pasitenkinimas mane pažadino.

Iš pradžių motina ketino mane išplūsti, ji norėjo sužinoti, kas išmokė mane šitų šlykštynių. Pravirkusi aš atsakiau, jog nežinau, kuo ją taip supykdžiau, nesuprantu, ką reiškia „nepadorus prisilietimas", „begėdiškumas" ir „mirtina nuodėmė". Atsakymų nuoširdumas ją įtikino, kad esu visai nekalta. Po to aš užmigau,

ir viskas pasikartojo iš naujo. Po dviejų ar trijų naktų motina jau nebeabejojo, kad dėl mano negalavimų kaltas ypatingas temperamentas, verčiantis sapne užsiiminėti tuo, kuo guodžia save nelaimingosios vienuolės. Man pradėjo tvirtai surišinėti rankas, ir todėl jau nebegalėjau tęsti savo naktinių pasismaginimų.

Greitai pagijau ir sustiprėjau. Nors blogo įpročio ir atsikračiau, bet temperamentas nepasikeitė. Atvirkščiai, devynerių ar dešimties metų būdama, pradėjau jausti kažkokį nerimą, kankintis dėl neaiškių geismų. Tuo metu palėpėje ar kokiame nuošaliame kambaryje dažnai susirinkdavo mano metų mergaičių ir berniukų draugija. Žaisdavom savo žaidimus: vienas iš mūsų būdavo paskiriamas mokytoju, už mažiausią nusikaltimą bausdavo rimbu. Tuomet berniukai nusimaudavo savo kelnes, o mergaitės pakeldavo sijonus bei marškinius, ir visi atidžiai apžiūrinėdavo vienas kitą. Paeiliui penki ar šeši žavūs užpakaliukai iš pradžių būdavo pamyluojami, o paskui nuplakami rimbu. Tai, kas vadinama berniukų „kraneliais", tapdavo mūsų žaisliukais. Mes glostydavom ir maigydavom žaisliukus rankomis, bučiuodavom šituos mažus prietaisėlius, kurių paskirties ir vertės kol kas nežinojome. Berniukai savo ruožtu bučiuodavo mūsų užpakaliukus. Tuo tarpu tos vietos, kurios turėjo būti malonumų centras, kažkodėl jų nedomino. Kodėl toks abejingumas? Aš nežinau, tačiau šiuos mūsų žaidimus skatino įgimti instinktai.

Taip pragyvenau dvejus metus, nekaltai ištvirkaudama, o kai suėjo vienuolika, motina perkėlė mane į vienuolyną. Svarbiausias vyresniosios rūpestis buvo parengti naujokę pirmajai išpažinčiai, tarp kitko, nesukėlusiai man jokios baimės, nes manęs sąžinė negraužė. Su manim šnekučiavosi senas kapucinas, motinos dvasinis tėvas, ir aš papasakojau jam apie visus prasižengimus ir visas mažas nuodėmes, būdingas mano metų mergaitei. Kai aš užsiminiau apie savo dorovinius paklydimus, jis pasakė: „Jei jūs ir toliau laikysitės tų dorybingumo principų, kuriuos ugdė jūsų motina, jūs būsite šventa. Pirmiausia saugo-

kitės kūno demono balso; aš esu jūsų motinos nuodėmklausys, ir ji man papasakojo apie jūsų nešvarius polinkius, pačius bjauriausius iš visų ydų. Aš labai džiaugčiausi, jei ji būtų suklydus prieš ketverius metus, jums keistai negaluojant. Tačiau be jos rūpesčio, mano vaikeli, jūs būtumėt pražudžius ir savo kūną, ir sielą. Žinoma, dabar aš neabejoju, kad tie jūsų kūniški pasismaginimai, apie kuriuos ji man pasakojo, buvo nevalingi, ir aš esu įsitikinęs, jog ji perdėjo jums gresiantį pavojų".

Sunerimusi dėl to, ką iš dvasininko lūpų išgirdau, aš paprašiau paaiškinti, kas galėjo padaryti mano motinai tokį blogą įspūdį. Jis be vargo, tačiau labai atsargiai išdėstė, kas atsitiko, ir nenuslėpė atsargumo priemonių, kurių motušė ėmėsi, taisydama mano bjaurų įprotį, kad tas įprotis nepakenktų ateičiai.

Šitie samprotavimai priminė žaidimus palėpėje, apie kuriuos aš ką tik pasakojau. Raudonis užliejo mano veidą, aš nuleidau akis kaip žmogus, kuris turi dėl ko gėdytis. Aš susinervinau ir, manau, kaip tik tada pirmą kartą suvokiau nusikalstamą tų pasismaginimų pobūdį. Šventasis tėvelis paklausė, kokios mano tylėjimo ir liūdesio priežastys. Aš papasakojau jam apie viską. Kokių tik smulkmenų jis nereikalavo! Mano nesigaudymas terminijoje, atvirumas pasakojant apie mūsų veiksmus, naivumas vertinant tokio pobūdžio smagybes įtikino jį, kad esu nekalta. Santūrumas smerkiant tuos žaidimus retai pasitaiko tarp bažnyčios tarnų. Bet iš jo žodžių buvo aišku, kad jį glumina mano temperamento stiprumas. Pasninkas, malda, meditacija, ašutinė — štai ginklai, kuriuos jis siūlė kovai su aistromis.

— Niekada nei ranka, nei žvilgsniu nesilieskite prie tos šlykščios savo kūno dalies, kurios pagalba jūs šlapinatės. Juk tai ne kas kita kaip obuolys, sugundęs Adomą ir privertęs Dievą pasmerkti visą žmonių giminę už pirmapradę nuodėmę, tai pragaro vieta, jo sostas. Stenkitės, kad šitas Dievo ir žmonių priešas neužkluptų jūsų netikėtai. Gamta greitai pridengs šią kūno

dalį bjauria danga, tokia, kokia pridengia laukinių žvėrių kūnus, tuo parodydama, kad jos lemtis — gėda, tamsa ir užmarštis. O dar labiau jūs turite saugotis tos berniukų kūno dalies, kuria žaidėte tada palėpėje: tai gyvatė, mano dukra, ir ji suvedžiojo mūsų visų pramotę Ievą. Te niekada neapdergia jūsų sielos žvilgsnis ar prisilietimas prie šito šlykštaus žvėries, nes jis anksčiau ar vėliau būtinai jums įkirs arba jus nugurks.

— Nejaugi, šventasis tėveli, gali būti, — nepaprastai susijaudinusi prabilau aš, — kad tai yra gyvatė, ir nejaugi ji tokia pavojinga, kaip jūs sakote? Ak, ji man pasirodė tokia švelni! ji neįkando nė vienai mano draugei. Patikėkit, ji turėjo tik mažytę, visai bedantę burnelę, aš gerai mačiau...

— Palaukit, mano vaikeli, — nukirto nuodėmklausys, — ir paklausykit, ką pasakysiu. Tos gyvatės, kurias jūs taip neapdairiai lietėte rankomis, buvo dar visai jaunutės ir nelabai pavojingos, užtai vėliau jos išsitemps, išaugs ir puls jus: tada ir turėsite saugotis nuodų, kuriuos jos su įniršiu išspjauna ir apnuodija kūną ir sielą.

Šventojo tėvelio kalbos mane visiškai suglumino. Aš nuėjau į savo kambarį. Tai, ką išgirdau, suaudrino mano vaizduotę, bet tai, ką sužinojau apie mieląją gyvatukę, sukrėtė stipriau už įspėjimus ir grasinimus. Vis dėlto sąžinigai vykdydama visus pažadus šventajam tėveliui, žabodama savo temperamentą, aš tapau dorybingo elgesio pavyzdžiu.

Jei jūs žinotumėt, brangusis grafe, kaip aš kovojau su savimi, kol man sukako dvidešimt penkeri metai ir motinėlė atsiėmė mane iš to prakeikto vienuolyno! Dar šešiolikos metų puoliau į visišką užsimiršimą, kuris buvo mano atkaklių meditacijų padarinys; jų dėka aš supratau, kad man būdingos dvi aistros, kurių aš negalėjau tarp savęs sutaikyti. Aš nuoširdžiai mylėjau Dievą ir nuoširdžiai troškau jam tarnauti taip, kaip mane mokė. Antra vertus, aš negalėjau susidoroti su paslaptingais ir nepaaiškinamais geismais. Mieloji gyvatukė prieš mano valią nuolatos stovėjo akyse ir miegant, ir pabudus. Kartais jaudindamasi aš siekdavau jos ranka, glamonėdavau ją, žavėdamasi

jos išdidumu ir savarankiškumu, jos kietumu, kurio paskirties kol kas nesuvokiau; mano širdis pasiutusiai daužėsi. Aš patirdavau ekstazę, tai regėdama, drebėjau nuo įtampos, aš užsimiršdavau, mano ranka pati surasdavo tą obuolį, apie kurį kalbėjo dvasiškas tėvas, o pirštas virsdavo gyvate. Sudirginta artėjančio pasitenkinimo, aš nebegalėdavau mąstyti, pragaro vartai prasiverdavo, ir nebeturėdavau jėgų susilaikyti: niekais nueidavo sąžinės graužatis! Aš pasiekdavau malonumo viršūnę.

Kaip po to kankindavausi! Pasninkas, ašutinė, meditacijos — jose ieškodavau išsigelbėjimo. Apsipildavau ašaromis. Ir nors šios priemonės pasiekdavo tikslą ir iš tiesų padėdavo suvaldyti griaunančiąją aistrą, jos negalėjo nepaliesti mano sveikatos. Aš įpuoliau į visišką apatiją, kuri, be abejo, būtų nuvarius mane į kapus, jei motina nebūtų manęs atsiėmusi iš vienuolyno. Tegu nemokšos ar melagiai teologai atsako, kas, jų nuomone, man davė dvi priešingiausias aistras — Dievo meilę ir kūniškųjų malonumų meilę. Tegu atsako — tai iš prigimties ar iš velnio! Bet nejaugi jie išdrįs tvirtinti, kad tos jėgos stipresnės už Dievą? O jei jos abi Dievo valioj, tada ar tai nereiškia, kad jis pats leido aistroms valdyti mane, ir pačios aistros — jo rankų darbas?

Tačiau, paprieštarautumėte jūs, kiekvienam Dievas davė galimybę apmąstyti savo poelgius ir jausmus.

Taip, apmąstyti, bet ne pasirinkti. Protas leido atskirti aistras, kurios drasko sielą, ir kaip tik mąstydama aš supratau, kad jei viskas iš Dievo, tai ir mano aistros — iš jo. Bet protas, kuris padėjo viską išsiaiškinti, nepadėjo pasirinkti. Jei Kūrėjas, atsakysit man, padarė jus savo geidulių šeimininke, jūs galite pasirinkti gėrį ar blogį. Tai vien žodžių žaismas. Ir geiduliai, ir vadinamoji pasirinkimo laisvė neturi jokios reikšmės ir egzistuoja tik tiek, kiek egzistuoja mus valdančios aistros ir troškimai. Pavyzdžiui, atrodo, kad aš galiu nusižudyti, iššokti pro langą. O iš tikrųjų — nieko panašaus: kadangi troškimas gyventi stipresnis už troškimą mirti, aš niekad nenusižudysiu. Apie

kiekvieną žmogų jūs galite pasakyti: jis gali atiduoti elgetai ar savo nuodėmklausiui šimtą luidorų, kuriuos turi savo kišenėje. Bet ir tai netiesa: troškimas turėti pinigų stipresnis už troškimą gauti niekam nenaudingą nuodėmių atleidimą, ir žmonės savo pinigus pasilaikys kišenėje. Pagaliau bet kas gali lengvai įsitikinti, kad protas sugeba tik įvertinti troškimo laipsnį: patirti šiokį ar tokį malonumą, ar susilaikyti nuo jo. Iš šio suvokimo ir atsiranda tai, ką mes vadiname valia ar pasiryžimu. Tačiau ir valia, ir pasiryžimas taip pat priklauso nuo aistrų ir troškimų jėgos, kuri mus valdo. Keturių svarų svarstis, padėtas ant svarstyklių, tikrai nusvers dviejų svarų svarstį. Vien išorinę reiškinių pusę pažįstantis rezonierius gali paprieštarauti: argi aš neturiu teisės per pietus pats pasirinkti, ką išgerti — butelį burgundiškojo ar stiklą šampano? Ir argi ne nuo manęs priklauso, kur eisiu pasivaikščiot: didžiąja Tiuilri alėja ar Feljonų terasa?

Aš sutinku: tais atvejais, kai širdžiai pasirinkimas nesvarbu, mes nesugebame skirti laisvės atspalvių, apie kuriuos kalbėjau. Tai tas pat, kaip mėgint įžiūrėti daiktus iš didelio nuotolio. Bet jei prieitume truputį arčiau, iš karto pamatytume detales mechanizmų, priverčiančių judėti mūsų gyvenimą. Užtektų suprasti nors vieną iš tų mechanizmų, kad susigaudytume ir kituose. Juk gamta visada vadovaujasi tais pačiais dėsniais.

Mūsų rezonierius sėda už stalo, tarnas jam atneša austrių: šį patiekalą įprasta užgerti šampanu. Bet, pasakys man, jis turi teisę pasirinkti burgundiškąjį vietoj šampano. O aš sakau: ne, neturi. Žinoma, jei šis, antrasis, noras stipresnis už pirmąjį, jis imtų burgundiškąjį, bet visais atvejais troškimas prieštaraus tai tariamai laisvei...

Prie Tiuilri vartų mūsų rezonierius pastebi nepažįstamą gražuolę. Ir jis prieis prie jos, jei tik kitas troškimas, žadantis didesnį malonumą, neprivers jo eiti į didžiąją Tiuilri alėją. Bet ką jis bepasirinktų, tas pasirinkimas bus padiktuotas troškimo, ir valia čia niekuo dėta.

Sutikite, kad žmogus laisvas tik tariant, jog jis pats sprendžia, ką daryti. O jei tą sprendimą padiktuoja gamtos duotos jo aistros, tai kaip tada galima kalbėti apie laisvę? Troškimų jėga lemia jo poelgius taip pat, kaip keturių svarų svarstis nusveria dviejų svarų svarstį.

Ir dar norėčiau paprašyti savo įsivaizduojamojo pašnekovo: tegu jis paaiškina, kas jam trukdo manyti apie visa taip, kaip aš manau, ir kodėl aš negaliu priversti savęs manyti taip, kaip jis mano? Be abejonės, jis atsakys, kad jo žinios ir jo jausmai kaip tik ir verčia jį mąstyti taip, kaip jis mąsto. Tačiau pripažinę teisingu šį jo teiginį, kuriame slypi įrodymas, jog jis negali mąstyti taip kaip aš, lygiai kaip aš negaliu mąstyti — kaip jis, įsivaizduojamasis pašnekovas bus priverstas pripažinti, kad mes negalime laisvai pasirinkti vienokio ar kitokio mąstymo būdo. O jei mes nelaisvi mąstydami, tai kaip galime būti laisvi elgdamiesi? Juk mintis — tai priežastis, o poelgis — pasekmė, ir ar gali būt laisva nelaisvo mąstymo pasekmė? Tai akivaizdus prieštaravimas.

O kad visiškai įsitikintume, jog mano samprotavimai teisingi, panagrinėkime vieną pavyzdį. Greguaras, Damonas ir Filintas — trys broliai, kuriuos ligi dvidešimt penkerių metų auklėjo tie patys globėjai, niekada nesiskirdavo, gavo vienodą išsilavinimą, vienodas religines ir moralines nuostatas. Bet Greguaras mėgo vyną, Damonas — moteris, o Filintas pasižymėjo pamaldumu. Kokia priežastis nulėmė tokius skirtingus brolių polinkius? Gyvenimo patirtis, gėrio ir blogio suvokimas čia niekuo dėti, nes juos ugdė tie patys mokytojai, tačiau kiekvienas brolis turėjo savo principus, aistras, ir tie principai nulėmė kiekvieno valią, nepaisant vienodų sąlygų. Negana to, Greguaras, kuris mėgo vyną, blaivus buvo garbingiausias, įdomiausias žmogus ir nuostabus draugas; vos paragaudavo jis to stebuklingo gėrimo, ir tapdavo piktas, pavirsdavo triukšmadariu ir šmeižiku, pasirengusiu užpulti net geriausią savo bičiulį. Ar galėjo Greguaras pats paveikti tą persikūnijimą, kuris jame įvykdavo? Aišku, ne-

galėjo, ir savo vyno įtakojamus poelgius vertino kaip visiškai neleistinus. Tačiau atsirasdavo kvailių, kuriuos žavėdavo ir Greguaro, abejingo moterims, išmintis, ir nemėgstančio vyno Damono susivaldymas, ir pamaldumas nei vynu, nei moterimis nesižavinčio Filinto, kuris patirdavo nemažesnį negu broliai malonumą būdamas dievobaimingas. Taigi dauguma žmonių klaidingai įsivaizduoja žmogaus ydas ir dorybes.

Jau galima visa tai susumuoti. Mūsų aistrų pobūdį diktuoja ir mūsų organų struktūra, ir audinių išsidėstymas, ir skysčių judėjimas organizmo viduje. Jėga, kuri slypi aistrose, lemia ir mūsų minčių seką, ir mūsų elgesį. Kvailys nemažiau laisvas už išminčių ar aistringą žmogų, nes jis laikosi tų pačių principų. Gamtai visi lygūs. Manyti, kad žmogus laisvas ir pats valdo savo poelgius — tai reikštų sulyginti jį su Dievu.

Dabar grįžkime prie mano istorijos. Jau sakiau, kad dvidešimt penkerių metų vos gyvą motina mane atsiėmė iš vienuolyno. Mano organizmas buvo visai išsekęs, veidas pageltęs, o lūpos pabalusios. Tikras vaikščiojantis skeletas. Ypatingas dievobaimingumas būtų pražudęs mane, jei nebūčiau grįžusi į motinos namus. Patyręs gydytojas, jos atsiųstas į vienuolyną, iš karto susigaudė, kokios mano negalavimų priežastys. Stebuklingos sultys, susijusios su vieninteliu fiziniu pasitenkinimu, nesuteikiančiu skausmo, — šios sultys, tokios pat būtinos sveiko žmogaus organizmui kaip duona ar vanduo, neužpildžiusios joms skirtų indų, pažeidė mano organizmo veiklą.

Motinai buvo patarta surasti man vyrą, nes tik jis galėjo išgelbėti mano gyvybę. Labai atsargiai ji bandė su manim apie tai pasikalbėti. Tačiau visiškai apspangus nuo prietarų, aš atsakiau, kad geriau mirsiu, negu papiktinsiu Dievą, sutikdama priimti tokią gėdą kaip vedybos, kurias Dievas pakenčia tik iš savo gerumo. Ir kaip motina besistengė, pakeisti mano įsitikinimų negalėjo. Visiškai praradusi jėgas, praradau ir norą gyvent, egzistavau vien pažadėtąja laime aname pasaulyje.

Dar atkakliau aš ėmiausi savo religinių pratybų. Daug visko buvau prisiklausiusi apie pagarsėjusį nuodėmklausį Diragą ir pagaliau su juo susitikau, — jis tapo mano dvasios tėvu, o panelė Eradisė, labiausiai atsidavusi jo auklėtinė, mano drauge.

Jums, brangusis grafe, jų istorija žinoma, ir aš tikrai nesiruošiu plačiai šia tema kalbėti. Bet manau, kad vienas epizodas, kurio liudininke aš buvau, galėtų jus pralinksminti ir įtikinti, kad gal ir teisybė, jog panelė Eradisė pagaliau sąmoningai atsidavė tam veidmainiui, bet ilgą laiką ji nieko nenutuokė apie jo tikruosius ketinimus.

Panelė Eradisė man saugojo, kaip sakiau, pačius švelniausius draugiškumo jausmus, ji man patikėjo pačias slapčiausias savo mintis; temperamentų, charakterių panašumas, taip pat ir požiūris į religiją padarė mus neišskiriamomis bičiulėmis. Abi mes buvome aistringai dorybingos ir labiausiai siekėme pasižymėti šventumu, o ypač — daryti stebuklus. Ją taip apėmė ši aistra, kad jei kas būtų ją įtikinęs, jog joje gali atgimti Lozorius, ir ji būtų sutikusi pasiaukojamai pakelti bet kokias kančias kaip kankinė... Tuo tarpu Diragas, be visa kita, sugebėjo ir mokėjo įtikinėti.

Eradisė didžiuodamasi man pasakojo, kad šventasis tėvelis su niekuo taip artimai nebendrauja kaip su ja, kad dažnų įųdviejų susitikimų jos celėje metu jis aiškina, jog jinai jau beveik šventoji, tetrūksta vos kelių žingsnelių, nes sapne jam Dievas išpranašavo, neva panelė Eradisė padarys didelį stebuklą, jei ir toliau sutiks, kad jis vestų ją į dorybės viršūnę.

Pavydas, pavyduliavimas gali žmogaus sieloje kilti bet kada, o tikinčio žmogaus siela tikriausiai pasiduoda jam dar labiau.

Eradisė pastebėjo, kad aš pavydžiu jai laimės ir, be to, dar nelabai tikiu jos pasakojimais. Ir iš tikrųjų mane vis labiau glumino jos kalbos apie tėvą Diragą, kuo labiau jis vengė pokalbių ta tema, susitikus pas vieną mano bičiulę, jo auklėtinę, kuri veržėsi į šventumą taip pat fanatiškai kaip ir

Eradisė. Neabejoju, kad mano liūdnas pagelţęs veidas neskatino šventojo tėvelio užsiiminėti su manim dvasinėm pratybom. Tai mane užgavo: netekusi jo švento dėmesio ženklų, aš nesugebėjau slėpti savo nusiminimo ir atrodžiau kaip žmogus, niekuo nebetikintis.

Eradisė, sujaudinta mano sielvarto, pasiūlė man pačiai tapti jos laimės liudininke.

— Jūs pamatysite, — karštai tikino ji, — koks tų dorovinių pratybų poveikis, kaip paklusnumo pakopom šventasis tėvelis veda mane į šventovę. Ir tada jūs visiškai nebeabejosite džiaugsmu, kurį sukelia tos pratybos. Aš norėčiau, kad mano pavyzdys, mieloji Terese, — pridūrė ji jau apsiraminusi, — taptų tuo pirmuoju stebuklu, kuris padės jūsų sielai išsilaisvinti iš kūno įtakos ir priartėti prie Dievo.

Kitą dieną, kaip ir susitarėme, penktą valandą ryto aš atėjau pas Eradisę ir radau ją besimeldžiančią.

— Tas šventasis žmogus turėtų tuoj ateiti, — pasakė jinai, — ir pats Dievas ateis kartu su juo. Pasislėpkite tame mažame kambarėlyje, iš kur bus matyt ir girdėti, kaip ant tokios niekingos būtybės, kokia esu aš, nusileis šventoji palaima.

Tuo metu kažkas ir pasibeldė. Aš šmurkštelėjau į gretimą kambarį, kurį užrakinus Eradisė raktą pasiėmė pati. Delno platumo plyšys duryse, pridengtas senu persišviečiančiu bergamo gobelenu, įgalino apžvelgti visą kambarį, nerizikuojant, kad kas pamatys.

Šventasis tėvelis įėjo.

— Sveika, mano seserie! Tegloboja tave Šventoji Dvasia ir šventasis Pranciškus.

Ji norėjo pulti jam po kojų, bet jis pakėlė ją ir pasodino greta.

— Aš privalau jums pakartoti tuos principus, kuriais jūs tu-

rite vadovautis visuose savo darbuose; bet pirmiausia apie jūsų stigmas: kaip dabar atrodo tos, kurios buvo ant jūsų krūtinės? Leiskite pažiūrėti.

Eradisė apnuogino kairiąją krūtį, po kuria matėsi randas.

— O, liaukitės, mano seserie, pridenkite krūtinę skepetaite; jūs neturėjote to daryti, pakanka, kad aš regiu pėdsaką, kuriuo jus paženklino šventasis Pranciškus: pėdsakas yra savo vietoje. Gerai, aš patenkintas. Šventasis Pranciškus jus tebemyli: žaizda raudona ir švari. Neužmiršau pasiimti gabalo šventojo virvės: jis bus reikalingas mums tęsiant savo pratybas. Aš jau jums sakiau, mano seserie, kad išskiriu jus iš kitų savo auklėtinių, jūsų draugių, nes matau — pats Dievas jus išskiria iš kitų. Štai kodėl aš nebijau jums atverti pačių švenčiausių paslapčių. Kartoju: nieko negalvokite ir netrukdykite man tų paslapčių atskleisti. Dievui reikalingos vien žmogaus dvasia ir širdis. Tik atsižadėjus kūno galima pasiekti susijungimą su Dievu, tapti šventu ir daryti stebuklus. Neslėpsiu, mano angelėli, kad aną kartą pastebėjau, jog jūsų dvasia dar neišsivadavo iš kūno įtakos. Jūs dar negalite sekti tų kilniųjų kankinių, kurie ir plakami ar kankinami įkaitinta geležimi bei ugnimi nejautė jokio skausmo, nes visa siela šlovino Viešpatį. Čia veikia tikslus mechanizmas, mano mažyte: mes suvokiame fizinį ar moralinį gėrį ir blogį tik savo pojūčiais. Kai mes uodžiam, girdim arba matom, dvasios dalelės teka negiliomis nervų įdubomis, ir nervai praneša apie tai sielai. Įtempusi savo siekius, jūs sujungsite visas savo sielos daleles, ir tada neliks nė vienos, kuri pasakytų sielai apie jūsų kūnui suduodamus smūgius. Ir jūs jų nepajusite. Pažiūrėkite į medžiotoją: įaudrintas geismo užspeisti šerną, persekiodamas jis nejaučia krūmų dūrių. Taip ir jūs, argi atkreipsite dėmesį į rimbo smūgius, kai sielą apima laimės laukimas? Per šiuos išbandymus atsiveria kelias į stebuklą. Toks ir turi būti didžiausios tobulybės pojūtis, kuris mus sujungia su Dievu. Pradėkime, dukra mano: gerai atlikite savo pareigą ir niekuo

neabejokite — šventojo Pranciškaus virvės ir meditacijų dėka šis dievobaimingas pratimas suteiks jums nepaprastą pasitenkinimą. Klaupkitės, mano vaike, ir apnuoginkite tas kūno dalis, kurios sukelia Viešpaties pyktį: jų suniekinimas sujungs jūsų sielą su Aukščiausiojo dvasia. Primenu dar kartą: apie nieką negalvokite ir man netrukdykite.

Panelė Eradisė tuoj pat dvasininkui pakluso. Ji atsiklaupė ant maldos suolelio, prieš akis atsiversdama Šventąjį Raštą, užsiplėšė sijoną ir marškinius ligi juosmens, apnuogindama žavų baltą užpakaliuką.

— Pakelkit aukščiau savo marškinius, — pasakė dvasininkas, — a... taip, dabar gerai. Sudėkite maldai rankas ir širdimi siekite Dievo, tegu jūsų siela prisipildo minčių apie amžiną palaimą.

Šventasis tėvas pristūmė kojų suolelį iš užpakalio, truputį šonu nuo Eradisės, ir ant jo atsiklaupė... Po sutana, kurią pakėlė ir užkišo už juostos, jis laikė visą ryšulį ilgų rimbų, kuriuos davė pabučiuot savo mokinei.

Aš atidžiai sekiau viską, kas vyko. Mano širdis prisipildė švento siaubo, pradėjo krėst drebulys, kurį ligi šiol tebejaučiu. Eradisė nė necyptelėjo. Žibančiomis akimis dvasininkas žiūrėjo į nuogą užpakalį, atsidūrusį visai priešais jį, ir žavėdamasis sušnabždėjo: „Ak, kokia graži krūtinėlė!" Kartais jis nusilenkdavo, tyliai kalbėdamas maldą. Po keletos minučių paklausė auklėtinės, ar ji jau pasiruošus.

— Taip, šventasis tėve, — atsakė ji, — aš jaučiu, kaip mano siela atsižada kūno, ir prašau jus, dirbkite savo darbą.

Jis sukalbėjo dar kelias maldas ir ėmėsi apeigų. Pradėjo jas, suduodamas tris nestiprius smūgius jai per užpakalį. Smūgius sekė malda, paskui dar trys kirčiai, jau stipresni.

Koks buvo mano nustebimas, kai po penkių šešių palydimų rimbo smūgiais maldų aš pamačiau, kaip tėvas Diragas, atsisegęs kelnes, išsitraukė kažką, kas labai priminė lemtingąją gyva-

tę, kuri užtraukė ant manęs senojo nuodėmklausio priekaištus. Pabaisa išaugo, pasidarė stora ir tvirta, kaip ir buvo numatęs kapucinas; tai matydama, aš suvirpėjau. Atrodė, kad raudona tos gyvatės galva ne juokais gresia Eradisės užpakaliukui, nuo rimbo kirčių nusidažiusiam ryškiai raudona spalva; šventojo tėvo veidas taip pat liepsnojo.

— Dabar jūs turite pasiekti visiško atsižadėjimo ir susikaupimo būseną, jūsų siela nieko nejaučia. Jei, mano dukra, neapgaunate šventųjų manọ vilčių, tai neturite nieko nei matyti, nei girdėti, nei jausti.

Tą pačią minutę ant visų apnuogintų Eradisės kūno dalių pasipylė kankintojo smūgių kruša. Auka neatsiliepė nė vienu garsu. Ji, atrodė, nejaučia tų siaubingų kirčių, nes nejudėjo, ir tik sėdmenys konvulsiškai susitraukdavo ir atsileisdavo.

— Aš jumis patenkintas, — pasakė jis, ketvirtį valandos

klaikiai ją plakęs, — atėjo laikas pasimėgauti šventųjų paslapčių vaisiais; leiskite man jus valdyti. Šventojo Pranciškaus virve aš varysiu iš jūsų viską, kas dar iš nelabojo liko.

Ir šventasis tėvelis iš tikrųjų privertė ją susiriesti tokia poza, kuri atitiko jo ketinimus. Mano bičiulės vaizdas buvo su niekuo nepalyginamas: iškėsti sėdmenys visiškai atidengė dvigubą kelią į pasismaginimą.

Veidmainys, sočiai prisigėrėjęs šituo vaizdu, paseilino tai, ką jis vadino „virve", ir, ištaręs keletą žodžių, kaip dvasininkas, varantis piktąsias dvasias iš apsėstojo kūno, ėmėsi „virvę" stumti į vidų.

Iš savo slėptuvės aš viską regėjau iki pačių mažiausių smulkmenų. To kambario langai buvo tiesiai priešais mano slėptuvės duris. Eradisė klūpėjo ant grindų, sunėrusi rankas ant suolelio pakojų ir padėjus galvą ant rankų; jos marškiniai, atsmaukti ligi juosmens, atidengė mano žvilgsniui žavius sėdmenis ir nugaros linkį. Šis prašmatnus vaizdas traukė ir Dirago akis, paskui jis pats atsiklaupė taip, kad jo auklėtinės kojos atsirado tarp jo kojų ir, nuleidęs kelnes, laikė savo baisiąją „virvę" rankose, mykdamas kažkokius nesuprantamus garsus.

Šitaip jis buvo keletą akimirkų, karščiuojančiu žvilgsniu žvelgdamas į tą altorių ir tarytum negalėdamas apsispręsti dėl aukos, kurią turėjo atnašauti. Prieš jį atsivėrė dvi kiaurymės, jis rijo jas akimis, nesugebėdamas pasirinkti vienos. Galima buvo įsivaizduoti, kokią iš jų laikė vertingesne sutanotas žmogus, bet jis pažadėjo malonumą ir džiaugsmą savo naujokei: ką daryti? Jis jau ne kartą buvo nutaikęs savo įrankio galvutę į vartus, kurie buvo mielesni jo širdžiai, ir palengva beldėsi į juos. Bet pagaliau išmintis nugalėjo pomėgį. Reikia pripažinti, aš aiškiai mačiau, kaip raudonas jo šventenybės stulgis pasileido kanoniškuoju keliu po to, kai raudonos lūpos buvo švelniai praskėstos didžiuoju pirštu ir smiliumi.

Pati procedūra buvo pradėta trim galingais stūmiais, kurių

dėka stulgis iki pusės įėjo vidun. Ir tada šventojo tėvelio ramybę pakeitė siautulys. O, koks buvo jo veidas! o Dieve! Įsivaizduokit satyrą su putomis ant lūpų, pražiota burna, griežiantį dantimis ir kvėpuojantį kaip įniršęs bulius: jo šnervės išsipūtė ir virpėjo; rankas jis laikė kiek pakeltas nuo Eradisės, nedrįsdamas prisiliesti prie jos delnais, ir jo pirštai buvo mėšlungiškai atstirę tarytum kastruoto mėsinio gaidžio kojos. Galva panarinta, akys žiba, įbestos į judančią apatinę kūno dalį. Diragas stebėjo, kad judant atgal stulgis neišsitrauktų iš urvo, o stūmio pirmyn metu jo pilvas neįsiremtų į naujokės sėdmenis, nes jinai galėjo suprasti, kas tai per „virvė" buvo. Koks dvasingumas!

Aš mačiau, kad maždaug per pirštą įrankis neįlįsdavo vidun, ir ta jo dalis nedalyvavo visuotinėj šventėj. Aš mačiau, kad kiekvieną kartą, kai šventojo tėvelio nugara pajudėdavo atgal ir „virvė" ligi pat galvutės išsitraukdavo, Eradisės žaviosios lūpos atsiverdavo, parodydamos tokią raudoną spalvą, kad malonu pažiūrėti. Aš mačiau, kad šventajam tėveliui judant pirmyn, iš tų lūpų likdavo matomas tik tamsus jas dengiantis pūkelis, ir jos tartum nurydavo jo alebardą, ir sunku buvo suprasti, kuriam iš dviejų veikiančių asmenų ta alebarda priklauso; atrodė, jie abu buvo vienodai prie jos pritaisyti.

Koks reginys, mano brangusis grafe, mano metų mergaitei, kuri nieko ligi tol nežinojo apie tokius daiktus! Mintys sprogdino galvą. Prisimenu, keletą kartų aš buvau pasirengusi prišokti prie šventojo tėvelio ir ant kelių maldauti jo, kad ir mane jis imtų šitaip kaip Eradisę gydyti. Ar dievobaimingi buvo mano troškimai? To aš neišsiaiškinau ligi šiol. Bet grįžkime atgal. Šventojo tėvelio poza priminė „S" raidę, jis judėjo vis greičiau ir jau sunkiai išlaikė pusiausvyrą. Tik dvi didžiulės karpos palaidai kabaldavo tarp jo šventenybės sėdmenų.

— Ar patenkinta jūsų siela, mano šventoji mažyte? — paklausė jis sudejuodamas. — O aš dabar regiu, kaip prieš mane atsivėrė rojaus vartai.

— O, mano tėve, koks malonumas! Kokia nežemiška laimė! Aš jaučiu, kaip mano dvasia atsiskiria nuo kūno: varykite, mano tėve, varykite iš manęs viską, kas dar liko nešvaraus. Aš matau an...ge...lus... dar, na, dar... Ak... ooo!.. gera... o, šventasis Pranciškau!.. nepalikit manęs; aš jaučiu, kaip... virvė... O, aš nebegaliu... aš tuoj mirsiu!

Šventasis tėvas taip pat jautė didžiausio malonumo artėjimą, kažką murmėjo, jį tampė konvulsijos, jis gargaliavo lyg dusdamas... Paskutinieji Eradisės žodžiai reiškė pabaigą: aš pamačiau, kaip įnirtingoji gyvatė nurimo, visa putota išlįsdama iš urvo.

Greitai viskas atsistojo į savo vietą, ir šventasis tėvas, nuleidęs sutaną, netvirtais žingsniais nupėdino prie suolelio, kurį paliko Eradisė. Dėdamasis, kad nori melstis, jis liepė naujokei keltis, pridengti savo nuogumą ir prieiti prie jo, kad abu kartu galėtų padėkoti Dievui už suteiktą malonę.

Na, ką aš dar galiu pasakyti, brangusis grafe! Diragas išėjo, o Eradisė, atidariusi mano slėptuvės duris, pakibo man ant kaklo:

— Ak, mieloji Terese, — kalbėjo jinai, — būk ir tu laiminga mano laime: aš mačiau, mačiau atsivėrusius dangaus vartus! O, mano bičiule, kokia tai palaima tikinčiajam! Šventosios virvės dėka mano siela beveik atsiskyrė nuo kūno. Tu matei, kur įkišo man virvę šventasis tėvelis. Patikėk, aš jaučiau, kaip ji prasiskverbė ligi pačios širdies, dar akimirka — ir būčiau nukeliavus į rojų.

Panašiai Eradisė kalbėjo daug ir gyvai, ir todėl nekilo abejonių dėl jos patirtos laimės tikrumo. Aš buvau taip susijaudinusi, kad vos pajėgiau ją pasveikinti, pabučiavau ir išėjau iš kambario.

Aš galvojau apie tai, kaip gudriai galima piktnaudžiauti dalykais, turinčiais didelę reikšmę visuomenėje. Kaip išradingai

niekšas pasiekė savo nešvarių tikslų. Jis pakurstė jos vaizduotę troškimu pamatyti šventųjų veidus ir įtikino, kad tai galima padaryti tik atskyrus dvasią nuo kūno. Dėl to išbandė ją plakimu. Ši procedūra, be abejo, jam buvo ypač miela, nes padėjo jau praradusio jėgas šventeivos organizmui pasiekti didžiausią pasitenkinimą.

— Jūs neturite nieko jausti, — kalbėjo jis jai, — nieko nematyti ir negirdėti, net jei malonumas pasieks aukščiausią laipsnį.

Tad jis įtikino ją, jog negalima pasukti galvos, kad ši nesužinotų apie jo ištvirkavimą. Rimbo smūgiai, kuriuos patyrė jos nuogas užpakalis, turėjo sužadinti, įkaitinti jo geidžiamą kūno sritį, o šventojo Pranciškaus virvė, kuri, prasiskverbus į Eradisę, turėjo iš jos išvaryti piktąją dvasią, leido jam nerizikuojant siekti pavaldžios mokinės palankumo; ji manė, kad patiria religinę ekstazę, tuo tarpu iš tikrųjų atsiduodavo stipriausiems kūniškiems geiduliams.

Visa Europa sužinojo apie tėvo Dirago ir panelės Eradisės nuotykius, pasaulis susimąstė dėl šito įvykio, tačiau mažai kas žino tikrąją šios istorijos prasmę. Aš nenoriu kartoti to, kas jau seniai buvo pasakyta, jūs stebėjote procesą, skaitėte abiejų šalių parodymus ir žinote, kas po to atsitiko. Štai tas, ką aš žinau be įvykių, apie kuriuos jums papasakojau.

Eradisė — mano vienmetė. Ji gimė Volno, pirklio šeimoje, kurios kaimynystėje įsikūrė mano motina, kai persikėlė į šį miestą. Mergaitės figūra grakšti, oda sniego baltumo, plaukai juodi kaip derva; nuostabios akys, o veidas visada švyti nekaltumo išraiška. Mes susidraugavome dar vaikystėje. Bet tuo metu, kai mane patupdė vienuolynan, ji dingo iš mano akiračio. Svarbiausias jos rūpestis buvo išsiskirti iš kitų, atkreipt į save dėmesį. Ji ryžosi tarnauti Dievui, atsiduodama tai tarnystei visa aistra ir švelnumu. Ji mylėjo Dievą taip kaip mylimąjį. Kai mes vėl su-

sitikome, aš vos pažinau Eradisę, kadangi ji pasinėrė į kontempliacijos ir mistikos bangas. Visa tai buvo griežtai aprėminta kuklumu ir dievobaimingumu. Tačiau jos proto pastangos buvo nukreiptos į tai, kad tenkintų vienintelę aistrą: sugebėjimą kurti stebuklus ir šitaip rasti neišsenkantį pasitenkinimą. Tokie yra žmonės: aistra ryja jų smegenis ir širdis, priversdama nutilti protą, kuris visada atiduoda pirmenybę kūrimui, o ne griovimui.

Tėvas Diragas kilęs iš Lodė. Tuo metu jis turėjo apie penkiasdešimt trejus metus. Satyro veidą tik retkarčiais paliesdavo dvasingumo šešėlis. Begėdiškas žvilgsnis išdavė jo didelį ištvirkimą. Veidmainiškai garbindamas Dievą, jis niekada nenusismaukdavo sielų ganytojo luobo. Atkaklus ištvirkėlis skleidė aplinkui save davatkišką romumą. Deja! Velnias jį apdovanojo įtaigos talentu. Ir šis talentas, toks svarbus dvasiškai auklėjant žmones, į atgailos kelią nuvedė ne vieną pasaulietę gražuolę, sutvirtindamas tėvo Dirago, kaip nepakeičiamo ganytojo, autoritetą.

Negalima apeiti ir šventojo tėvelio bei mano bičiulės charakterio panašumo, suartinusio juos ir fiziškai, ir dvasiškai. Pats likimas juos suvedė Volno miestelyje, kur tėvo Dirago sugebėjimų šlovė tarytum jūros banga atsirito dar gerokai prieš jo atvažiavimą. Vieno žvilgsnio jiems užteko tam, kad suprastum: Apvaizda jų negloboja. Bet sentimentali Eradisė buvo tikrai nuoširdi, išgyvendama savo pakilius jausmus, o šventasis tėvas nė nemanė nusiimti kaukės. Žavi jaunosios vienuolyno gyventojos išorė nustūmė į antrą planą visus samprotavimus. Eradisės patiklumas kurstė nežabotą mokytojo fantaziją, ir jis nutarė pasinaudoti nevykusiomis idėjomis ir didžiausiais mielosios auklėtinės prietarais. Tada ir subrendo jo planas, apie kurį aš jau pasakojau. Iš pradžių šventasis tėvelis apsiribodavo plakimu, kurį taikydavo kelioms savo auklėtinėms. Demaskavimo baimė jį sulaikydavo prie pavojingiausios ribos. Bet nepakartojamosios Eradisės grožybės, ypač nepaprastas jos užpakaliuko apvalumas ir baltumas, įkaitino jį taip, kad mokytojas, užmiršęs atsargumą, padarė lemtingą žingsnį.

Didieji žmonės nesustoja ir susidūrę su, atrodo, neperžengiamomis kliūtimis. Sutanotas veidmainis išrado tik virvės, kuria apsijuosdavo šventasis Pranciškus, istoriją. Šis nesudėtingas daiktelis turėjo išvaryti iš auklėtinės viską, kas nešvaru ir kūniška, jaudinant ją iki ekstazės. Tada į dienos šviesą buvo ištraukta panašių į šventojo Pranciškaus stigmų istorija. Žymusis mokytojas į Volno slaptai perkėlė vieną iš savo buvusių auklėtinių, kuri pradėjo taip pat kaip Eradisė ir dabar galėjo būti naudinga gudriajam dvasininkui. Juk Eradisė buvo pernelyg apsėsta troškimo daryti stebuklus, ir ją apdoroti teko labai atsargiai.

Šventojo tėvelio padėjėja pasistengė įdiegti mano bičiulei ypatingą pagarbą šventajam Pranciškui, jos globėjui. Greitai ir sumaniai buvo pagamintas tirpalas, sukeliantis žmogaus kūno votis, kurių neatskirsi nuo garsiųjų stigmų. Vieną dieną Eradisės kojos buvo nuplautos tuo tirpalu, tuoj pat pradėjusiu veikti.

Taip ir buvo! Po dviejų dienų gražioji auklėtinė demonstravo ant abiejų kojų atsivėrusias žaizdas.

— Koks džiaugsmas, kokia garbė man, — šūkavo dvasininko bendrininkė. — Šventasis Pranciškus perdavė jums savo stigmas. Dievas nori jus padaryti tikra šventąja. Palaukim, galbūt Dievo malonė padovanos jums dar vieną neabejotiną jūsų stebuklingumo ženklą.

Ir ji savo ranka, sudrėkinta tirpalu, brūkštelėjo po kairiąja Eradisės krūtimi.

Svajojanti apie stebuklą Eradisė negalėjo nepasidalinti džiaugsmu su išmintinguoju mokytoju. Jis paprašė viską laikyti didžiausioje paslaptyje. Bet kur tau! Eradisė, svajojusi pagarsėti kaip šventoji, viską papasakojo savo draugėms. Nepaprasta naujiena labai sujaudino šventojo tėvelio auklėtines, ir jos įsigeidė būti paženklintos kaip ir Eradisė.

Diragas iš karto pajuto, kad reikia sergėti savo reputaciją ir tuo pat metu nukreipti visuotinį dėmesį nuo Eradisės. Dar ke-

lios mergaitės tokiu pat būdu buvo paženklintos dieviškuoju pabučiavimu.

Tuo metu Eradisė visiškai atsidavė šventajam Pranciškui. Mokytojas pažadėjo jai visokeriopą paramą ir palaikymą. Čia ir atėjo metas ištraukti galą virvės, kuria kadaise „juosėsi" šventasis Pranciškus ir kurios dalį neva atvežė kažkoks kanauninkas iš Romos. Šventuolis neužmiršo pabrėžti, kad šventoji relikvija gali išvaryti patį šėtoną, įkišta į bet kurią natūralią kenčiančiojo kūno landą. Jaunajai auklėtinei buvo parodyta virvė (ta pati relikvija), kuri buvo ne kas kita, kaip storo lyno gabalas. Šis daiktas buvo išteptas plonu sakų sluoksniu, suteikusiu raudono aksomo užvalkalą. Tai buvo vienas iš tų daiktų, kuriais naudojasi alkanos vienuolės ir kurie vadinasi „godemišė". Nereikia abejoti, kad Diragas jį gavo dovanų iš kurios nors senos abatės. Su pakilimu Eradisė priglaudė lūpas prie brangios relikvijos. Dvasininkas ne iš karto leido tai padaryti. Jis auklėtinei paaiškino, kad net silpnas neišmanančiojo prisilietimas prie šios brangenybės yra baisus nusikaltimas.

Dabar jūs suprantate, brangusis grafe, kodėl jaunoji auklėtinė daugelį mėnesių ne tik apie nieką nenutuokė, bet ir tapo gyvu žaisliuku tėvo Dirago rankose ir džiaugdamasi pakliuvo į jo pinkles. Deja, ji nepastebėjo, kaip dvasios dalykai buvo pakeisti kūno dalykais.

Aš tai patvirtinu, nes visas smulkmenas sužinojau iš pačios Eradisės po teismo proceso, kuriame buvo nagrinėjama tėvo Dirago byla. Auksaburnio žlugimo priežastimi tapo kažkoks jaunas vienuolis, nuplėšęs uždangą nuo apgautosios Eradisės akių. Tas vienuoliukas buvo gražus, gerai sudėtas ir, svarbiausia, aistringai įsimylėjęs suvedžiotąją Dirago auklėtinę. Susidraugavęs su Eradisės tėvais, jis dažnai lankydavosi jų namuose ir netrukus susidraugavo taip stipriai, kad greitai Eradisė jau šūkaudavo iš laimės vienuolio glėbyje, o vienuolis, negailėda-

mas savęs, darbavosi už du. Jo atkaklumas negalėjo neduoti naudos, ir netrukus gražioji Eradisė pamiršo pažeminimą, kurį patyrė susitikinėdama su senuoju satyru.

Jausdama, kaip į ją įeina natūralus vienuolio daiktas, Eradisė savo saldžias dejones sumaišydavo su karčiais gailesčio atodūsiais, suprasdama, kaip grubiai ji buvo apkvailinta. Tada jos sužalota savigarba ir pažadino snaudusį ligi tol kerštо jausmą, privertusį mergaitę griebtis kraštutinių priemonių, apie kurias jūs jau girdėjote. Įgyvendinant tuos planus, aktyviausiai dalyvavo ištikimas vienuolis, negalėjęs atleisti Diragui, kuris taip pat naudojosi malonėmis, neseniai įgytomis ir jaunuolio. Vienuolis jomis nenorėjo dalintis su niekuo ir įsivaizduodavo esąs apiplėštas. Todėl šventasis tėvas jam buvo nusikaltėlis, vertas rūsčiausios bausmės. Vienuolio fantazija sustojo prie vaizdo, kur jo pirmtakas kepamas ant lėtos ugnies.

...Priminsiu: atsiminimus baigiau tuo momentu, kai tėvas Diragas išėjo iš Eradisės kambario. Aš užsidariau savo kambaryje. Beveik isteriškai jaudindamasi, puoliau ant kelių ir ėmiau melsti Kūrėją, kad atsiųstų man tai, ką atsiuntė bičiulei. Aš meldžiausi klūpėdama, paskui pašokau, blaškiausi po kambarį, kol kniūpsčia nukritau ant lovos. Perveriančio Eradisę nesutramdomo falo vaizdas viešpatavo mano karščiuojančiose smegenyse. Bet raudonas išsipūtęs stulgis, kurį aš taip aiškiai įsivaizdavau, nesiderino su tuo, kas nuodėminga ir nusikalstama, tuo labiau ir su organu, sugebančiu duoti malonumą. Falas buvo kažkas savarankiška, niekam nepriklausoma. Ir tas stebuklas gręžė ir varpė mano virpantį kūną.

Menkai susigaudydama ką daranti, aš palengva pakartojau Eradisės pozą ir, šliauždama žemyn, užpakaliu atsirėmiau į lovos stulpelį. Atspirties taškas buvo kaip tik ta vieta, kurioje jaučiau nesuprantamą nežulį. Neapskaičiavusi susitrenkiau į stulpelį, bet nestiprus skausmas manęs nesustabdė. Nežulys

nepraėjo. Reikėjo jo atsikratyti. Neatsitraukdama nuo stulpelio, aš pakėliau užpakalį ir vėl jį nuleidau, ir vėl pakėliau aukštyn. Taip išganingasis stulpelis šliaužiodamas periodiškai prisiliesdavo prie mano tarpeklio pradžios. Trynimo sukeltas malonumas ėmė banguodamas didėti... Aš dar paspartinau, — ir tarytum pamečiau galvą; nekeisdama pozos, apie nieką negalvodama, pradėjau neįtikėtinai vikriai judinti užpakalį, slydinėdama išilgai mielo stulpelio... Pasinėrusi į pasitenkinimo sūkurį, praradau sąmonę ir nugrimzdau į svaigų miegą.

Prabudau negreitai. Kaip ir anksčiau gulėjau ant pilvo, stulpelis styrojo tarp kojų, šalo nuogi sėdmenys. Visa tai buvo nuostabu, nes atsitiko pirmą kartą. Nusiraminimas ir lengvumas, išsilaisvinimo jausmas, apėmęs mane, vis dėlto privertė susimąstyti. Kas atsitiko Eradisei? Kas atsitiko man? Atsakymo

neradau. Lyties organai, vidinė šlaunų dalis, tai yra viskas, kuo aš tryniausi į lovos stulpelį, labai skaudėjo. Nugalėdama baimę (nepamiršau senojo dvasininko draudimų!), aš apžiūrėjau skaudančias vietas, bet paliesti jų vis dėlto nedrįsau. Mintys apie nuodėmę lindo į galvą, tačiau negalėjo susiformuoti į ką nors konkretaus ir protingo.

Vos baigiau slaptųjų kūno vietų apžiūrą, įėjo tarnaitė ir pasakė, kad ponia S ir abatas T, pakviesti pietų, jau čia ir kad motina liepė man nulipti žemyn ir sudaryti jiems draugiją už stalo. Atsidususi ir susitvarkiusi aš žengiau pas juos.

Ponia S buvo reta viešnia mūsų namuose. Nepaisydama jos dėmesingumo ir gerumo, reputacijos, aš nusprendžiau nutraukti mūsų bendravimą. Mus skyrė požiūris į tėvą Diragą. Nepakantumas šitam paklydusių sielų ganytojui, jo pamokymams, alsuojantiems tikrais nesudrumstais mistiniais jausmais, atstūmė mane nuo gerbiamosios matronos. O juk šventasis tėvas kaip tik visame kame, ypač savo teorinių postulatų srityje, buvo nepalenkiamas, rūstus ir stebėjo, kad jo ganomieji nepasektų kitais ganytojais. Kiekvienas Dievo tarnas jam buvo konkurentas, ir todėl laikė paslaptimi tai, ką atskleisdavo savo mokiniams.

Tuo metu visi susėdo už stalo. Pietūs praėjo linksmai. Aš jaučiausi kur kas geriau negu visada ir tuo stebėjausi. Apatiją pakeitė judrumas, nebeskaudėjo strėnų, skruostai paraudo. Galima sakyti, aš buvau lyg iš naujo gimusi. Šį kartą niekas nieko neapkalbėjo. Abatas T, didelio proto ir dar didesnės gyvenimo patirties žmogus, papasakojo mums tūkstančius juokingiausių nutikimų. Šitie jo aštraus proto vaisiai nepalietė nieko iš pažįstamų ir mus labai linksmino.

Po šampano ir kavos mama pasivedėjo mane į šalį ir ėmė priekaištauti, kad ignoruoju ponios S draugiškumą ir dėmesį, kurių ji niekada nešykštėjo.

— Jei aš esu šiame mieste gerbiama, tai už tą dėkinga tik šitai maloniai poniai, — kalbėjo motina, žvelgdama man į akis.

Ir tęsė: — Visi, kas pažįsta ponią S, nepaprastai vertina jos gerumą, išsilavinimą, dorybingumą. Mums būtinas jos palankumas, mano dukrele, ir tu turi padaryti viską, kad mes jo neprarastume.

Aš pasistengiau motiną nuraminti, kad ji neabejotų mano lipšnumu. Deja, deja ir deja! Vargšė moteriškė net neįtarė, kokio pobūdžio pamokas gaunu iš gerbiamosios personos, kurios padorumas ir maldingumas atrodė esą be jokių priekaištų.

Mes grįžome prie svečių, ir aš tuoj prakalbinau ponią S, atsiprašydama dėl savo nedėmesingumo ir šaltumo, kuriuos jai esu parodžiusi. Aš karštai tvirtinau pasitaisysianti ir ketinau net paaiškinti gerajai moteriškei savo keisto elgesio priežastis, bet ponia S šypsodamasi nutraukė mano pasiaiškinimus:

— Aš žinau viską, ką norite man pasakyti, — meilikaujamai tarė ji. — Man atrodo, mieloji, neverta vargintis pokalbiais, kuriuose visada daugiau klausimų kaip atsakymų. Kiekvienas, remdamasis savo pažiūromis, gali pasielgti kaip tinkamas. Patikėkit, aš visada džiaugiuosi jus matydama ir, kad jūs neabejotumėt mano palankumu, — pridūrė ji, pakeldama balsą, — šiandieną kviečiu jus vakarienės.

Įsitikinusi, jog motina neprieštarauja tokiam pasiūlymui, ponia S išsivedė mane kartu. Išeidama aš suspėjau pastebėti, kad motina yra patenkinta.

Dabar, kai tiek laiko skiria mane nuo tų įvykių, aš linkusi įtarti, kad ponia S ir motina iš anksto buvo dėl visko susitarusios. Mano gimdytoja taip pat nesižavėjo tėvu Diragu ir tikėjosi, kad jos gera pažįstama palenks mane į gerąją pusę. Žodžiu, viskas vyko taip, kaip buvo numatyta.

Nespėjome su ponia S nutolti nuo namų, kaip skausmas pervėrė mano kūną, kančios grimasa iškreipė veidą, ir tai nepraslydo pro akylos garbingosios damos akis.

— Kas jums, mieloji Terese, atrodo, jūs nesveikuojat?

Aš išstenėjau kažką neaiškaus, ir tai nepatenkino patyrusios ir pastabios moters. Klausimai pasipylė vienas po kito, tik sustiprinantys mano glumesį.

— Brangioji, jūs vos ant kojų laikotės. Leiskit, padėsiu jums... Ar tik nepersistengėte, melsdama Aukščiausiąjį atsiųsti jums stigmų? Atsargiau, beveik atėjome... Štai ir mano sodas. Čia mes pasėdėsim, ir jūs atsigausit.

Greitai mes atsiradom nedidelėj altanoj ant jūros kranto.

Po kelių nieko nereiškiančių frazių ponia S vėl pasidomėjo, ar ant mano kūno yra stigmų ir kaip aš jaučiuosi, dvasiškai globojama tėvo Dirago.

— Neslėpsiu, ši istorija man atrodo mįslinga. Aš patikėsiu stebuklu tik pamačius jį savo akimis. Todėl, mieloji, nieko nuo manęs neslėpkit. Paaiškinkit, kaip ir kada atsirado šitos žaizdos. Tikrai aš nepiktnaudžiausiu jūsų pasitikėjimu. Turbūt jūs pakankamai gerai mane pažįstat, kad manim nesuabejotumėt.

Negaliu savęs laikyti tylene, taip pat ir šampanas suvaidino savo vaidmenį. Be to, kai patiri moralinių ir fizinių kančių, stengiesi pasidalinti su kuo nors savo skausmu, ir aš prakalbėjau...

Suprantama, aš pradėjau nuo to, kad mano kūnas nepaženklintas Dievo malonės, bet tuos ženklus aš mačiau ant panelės Eradisės kūno. Kadangi paminėjau bičiulės vardą, teko smulkiai papasakoti, ką mačiau Eradisės kambaryje. Lyg tarp kitko klausinėdama ponia S privertė prisipažinti, kas nutiko po to, kai aš tarp kojų spaudžiau lovos stulpelį.

Ponia S klausėsi manęs, bet nė šešėlis nuostabos nešmėkštelėjo jos susirūpinusiame veide. Kai ką, tiesa, ji patikslindavo, versdama mane rausti, kai aiškindavau pikantiškas smulkmenas. Aš stengiausi nugalėti natūralią gėdą, piešdama nežabotus ir nešvankius vaizdus. Tačiau sakiau tiesą... Prisimindama tą pokalbį, galvoju, kokį malonumą suteikiau poniai S savo nuoširdumu ir paprastumu. Dieve, kokia naivi aš buvau...

Baigusi pagaliau savo pasakojimą, aš atidžiai pažvelgiau į ponią S. Ji paskendo savo mintyse. Man pasirodė, kad ji nori pasakyti kažką svarbaus. Atrodė, kad aš aiškiai matau ant jos kaktos besigrumiančias mintis ir jausmus. Bet visa tai staiga išnyko jai palenkus galvą, prapuolė akių gelmėj, ir tik jūros bangų mūša šniokštė mano ausyse. Aš krūptelėjau, kai ji vėl prašneko:

— Mieloji mano, iš pradžių nuplaukite šiltu baltu vynu tas savo kūno vietas, kurios taip neatsargiai buvo sužalotos žaidžiant lovoje. Jums palengvės. Nei jūsų motina, nei tėvas Diragas neturi nieko žinoti apie tai, ką man prisipažinot. Vėliau jūs suprasit, jog aš teisi. Užsukite pas mane rytoj devintą valandą, ir mes apie viską pasikalbėsime nuodugniau. Jūs galite tvirtai remtis mano draugiškumu. Aš labai branginu jūsų atvirą charakterį ir auksinę širdį. O štai ir jūsų mama... Pricikime ir pralinksminkime ją kuo nors gražiu ir nerūpestingu.

Po penkiolikos ar dvidešimt minučių mus pakvietė vakarienės: laiku ateiti pataikė abatas T, ir mes susėdom prie stalo.

Kai mūsų skilviai buvo beprisipildą (aš kaip tik atsiplėšiau gabalėlį švelniausios kalakutienos), ponia S sviedė priekaištą tėvui Diragui.

— Bet, brangioji, — atsargiai pasakė abatas, — pripažinkime, kad žmonės turi teisę elgtis taip, kaip jiems patinka, jei tik jų elgesys neprieštarauja moralės normoms. Man atrodo, kad šventasis tėvelis neperžengė tų normų. Aš atšauksiu savo žodžius tik tada, kai iš tikrųjų įsitikinsiu, kad tas Dievo tarnas amoralus.

Ponia S negynė savo pozicijos ir staigiai pakeitė pokalbio temą. Apie dešimtą valandą vakarienė pasibaigė, šeimininkė kažką tyliai pasakė abatui, ir jis pasišovė mane su motina palydėti namo.

Dabar pats laikas, mielasis grafe, arčiau susipažinti su ponia S ir abatu T.

Ankstyvoje jaunystėje ponia S vadinosi Demuazelė. Prieš penkiolika metų iki aprašomojo laiko ponia S prievarta buvo ištekinta už kažkokio jūrų karininko, kuriam kaip tik suėjo šešiasdešimt. Po penkerių metų ponia S tapo našle, tuo metu ji laukė kūdikio. Gimdymas buvo sunkus, stambus vaikas vos neatėmė gyvybės vargšei motinai ir pats atidavė Dievui sielą po trijų mėnesių. Į ponios S rankas pateko didelis palikimas. Dvidešimtmetė gražuolė našlė tapo daugelio pabaldų dėmesio objektu, jie visi save laikė jos jaunikiais. Tačiau didžiojo palikimo medžiotojams greit paaiškėjo, kad žavioji našlė mirtinai bijo naujų vedybų, kadangi nenori rizikuoti savo jaunyste ir gyvybe, o ta rizika neišvengiama, jei tektų gimdyti. Ir jaunikiai paliko ramybėj ponią S, stovėjusią savo interesų sargyboj tvirčiau negu Penelopė.

Visi, kas pažinojo ponią S, negalėjo nepastebėti jos išmin-ties, jausmų santūrumo, visada apgalvotų poelgių. Ji nesiskyrė su knygomis, ginčijosi apie abstrakčius ir net transcendentinius reiškinius ir gyveno nepriekaištingai. Ištikimybė draugystei taip pat buvo skiriamasis šios moters bruožas. Tuo galėjo įsitikinti, pavyzdžiui, mano motina. Kai buvo aprašomi šie įvykiai, poniai S sukako dvidešimt šeši. Apie jos išorę aš papasakosiu truputį vėliau.

Visi žinojo, koks padorus abatas T, artimas ponios S draugas ir nuodėmklausys. Tai buvo keturiasdešimt penkerių metų nedidelio ūgio, bet tvirtai surėstas, atviro malonaus veido vyriškis. Abato dievobaimingumą gerbė parapijiečiai, jį visi mylėjo ir su juo skaitėsi. Mandagus ir tuo pat metu protingas žmogus, jis galėjo rutulioti pokalbį bet kuria tema ir dažnai švystelėdavo neskolintą mintį. Kaip ir tėvą Diragą nuolatos jį supo auklėtiniai ir auklėtinės, jis ne žodžiais, o darbais buvo artimas daugelio garbingų žmonių draugas.

Kitą dieną paskirtą valandą atėjau pas ponią S.

— A, štai ir mano Teresytė, — šypsodamasi pasakė ji. — Na, kaip jūsų negalavimai? Ar gerai miegojote?

— Aš padariau taip, kaip jūs man patarėte, ponia. Man jau geriau. Viską rūpestingai apiploviau, ir nuo to palengvėjo. Tikiuosi, kad tokiais savo veiksmais neįžeidžiau Dievo.

Ponia S šypsojosi toliau. Pavaišinusi mane kava, ji pasakė:

— Jūs neįsivaizduojate, kaip svarbu visa tai, apie ką jūs vakar man papasakojot. Aš pajutau pareigą viską pasakyti T, ir jis dabar mūsų laukia savo klausykloje. Prašau jus, einame ten, ir jūs žodis žodin papasakosit jam savo nutikimus iš naujo. Abatas — kilnus žmogus, ir jo patarimai jums bus naudingi. Manau, jis patars jums keisti elgesio stilių, tai reikalinga jūsų kūno ir, svarbiausia, sielos sveikatai. Sunku įsivaizduoti, kas atsitiktų jūsų motinai, jei jinai viską sužinotų. Pasakysiu tiesiai: tai, ką jūs matėte Eradisės kambaryje, yra siaubinga! Bet viską dar galima pataisyti. Eikit pas abatą, pasikliaukit juo ir niekada dėl to nesigailėsite.

Su beprotiškai plakančia širdimi, apyverksnė, aš nuėjau prie klausyklos, kur manęs laukė abatas T.

Nė karto nenutraukęs mano jaudinančio pasakojimo, abatas T išklausė manęs ir oriai prabilo:

— Jūs atskleidėt man nuostabių dalykų: tėvas Diragas — sukčius, niekingas žmogus, esantis šėtono valdžioje... Jis eina į pražūtį ir tempia iš paskos panelę Eradisę. Bet jei mes vien keiksime jį, tai nebebūsim panašūs į gerus krikščionis. Argi mes užmiršome gailestingumą, argi neturime pasigailėti tėvo Dirago ir jo auklėtinių? Daugiau nebesusitikinėkit nei su tėvu Diragu, nei su kuo nors iš ganomųjų, bet ir nekalbėkite nieko bloga apie juos, būkite mielaširdinga. Dažniau bendraukite su ponia S, kurios geranoriškumas jums auga ir tvirtėja. Jūs visada rasite, kuo joje pasekti.

Dabar, vaikeli, pakalbėsime apie tą keistą ir stiprų niežulį,

kurį jūs patyrėte lovos stulpelio nutrintoje vietoje. Neužmirškime, kad tai tik poreikiai, susiję su temperamentu, jie taip pat natūralūs kaip ir, sakysim, alkis ar troškulys. Nereikia pernelyg kreipti į juos dėmesio ar ką nors daryti tai skatinant. Tačiau kadangi poreikiai gali būti itin dideli, tai nieko baisaus neatsitiks, jei jūs ranka ar pirštu trindama nuraminsite pavojingą vietą, ir tai taip pat visai natūralu. Tuo pat metu noriu jus įspėti, kad neįkištumėt piršto į plyšį, esantį intymioje vietoje. Atėjus laikui, jūs ištekėsite ir turite savo vyro akyse būti tyra ir skaisti. Visa kita, kaip sakiau, tik gamtos dėsnių duoti poreikiai. Ir pati motina gamta davė mums priemones, kad tramdytume savo instinktus, patenkindami paprastą būtinybę.

O jei mes tikime, kad natūralų dėsnį nustatė Dievas, tai ar išdrįsime bijoti Dievo rūstybės, susidorodami su savo reikmėm tomis priemonėmis, kurias jis pats mums teikė? Viskas, kas Aukščiausiojo sukurta ir duota mums, nuodėmingiesiems, neturi būti svarstoma. Argi tai, kas Dievo duota, gali sugriauti nustatytą visuomenės tvarką? Visai kitą spalvą turi tėvo Dirago ir Eradisės santykiai, tas šventakupris apgavo savo auklėtinę, jis galėjo ją padaryti motina, pasitelkdamas vietoj šventojo Pranciškaus virvės daiktą, gamtoje padedantį pratęsti žmonių giminę. Šitaip šventasis tėvelis pažeidė paprasčiausią artimo meilės dėsnį. Apie kokią artimo meilę, mano vaikeli, galima kalbėti, jei panelės Eradisės reputacija galėjo amžinai pražūti, ir ji visam gyvenimui būtų užsitraukusi nešlovę. Taip tėvas Diragas paniekino mūsų Viešpaties įsakymus.

Lytinis gyvenimas, kuris surišo panelę Eradisę ir jos nuodėmingąjį dvasios tėvą, leidžiamas tik tada, kai vyras ir moteris yra vedę. Moterimis negimstama, jomis tampa ištekėdamos mergaitės. Nesunku įsivaizduoti skausmą šeimos, kurioje neištekėjusi mergaitė, pažeisdama nustatytas normas, atlieka žmonos pareigą. Taigi, kol jūs nesusieta vedybinių ryšių, saugokitės nesąžiningo, gašlaus vyro kėslų, kokiomis aplinkybėmis jis besi-

naudotų. Aš nurodžiau jums priemonę, kuri padės nuslopinti jauno kūno geismų perteklių ir užgesinti vidinę ugnį. Ta pati priemonė padės atsigauti pašlijus sveikatai ir grąžinti jūsų patrauklumą. Tada jūsų neprilygstamoji figūra taps daugelio garbintojų, norinčių jus suvedžioti, dievinimo objektas. Būkit budri ir neužmirškite mano patarimų. Na, šiandieną užteks, — pridūrė gudruolis abatas. — Mes galime čia su jumis susitikti po devynių dienų tuo pačiu metu. Ir prisiminkite, kad viskas, kas kalbama per išpažintį, atveriančiajam širdį turi būti tokia pat paslaptis, kokia paslaptis tai yra nuodėmklausiui. Mūsų paslapties atskleidimas — baisi nuodėmė, baudžiama paties dangaus.

Aš išėjau sužavėta abato žodžių išminties, negalėdama nepastebėti taurių gailestingumo principų. Didžios abato pasakytos tiesos parodė menkystę tų mistinių samprotavimų, kurie ligi šiol buvo kemšami man į galvą.

Visą dieną praleidau apmąstydama išgirstus žodžius, o vakare, ruošdamasi gulti, nusprendžiau apsiplauti skaudamas vietas. Ponios S ir abato T aiškinimų nuraminta, aš atsisėdau ant lovos krašto, kiek tik įmanoma išskėsdama kojas ir atidžiai apžiūrinėdama tą vietą, kuri moterį daro moterimi. Aš praskėčiau intymiausio kampelio lūpas, stengdamasi pirštu užčiuopti kiaurymę, per kurią vyras gali perdurti moterį savo baisiuoju įrankiu.

Šiaip taip ją suradusi, aš niekaip negalėjau patikėti, kad ji yra tai, ko man reikia. Kiaurymė buvo tokia siaura, kad tikrai galėjai suabejoti jos paskirtimi. Aš norėjau prakišti į ją pirštą, bet staiga prisiminiau T įspėjimą. Ištraukdama pirštą, aš perbraukiau juo išilgai plyšio. Prisilietimas prie mažo gumbelio, kurį atsitiktinai užkliudžiau, mane privertė krūptelėti. Tada aš ėmiau energingai tą vietą trinti ir greitai patyriau didžiausią malonumą. Koks laimingas atradimas mergaitei, turinčiai savyje tokį stiprų malonumų šaltinį!

Beveik septynis mėnesius, svaigindamasi atrastu laimės šal-

tiniu, aš pasinerdavau į geidulingumo srautą, ištyrinėjusi ir ištobulinusi pačios atrastas galimybes.

Mano sveikata pagerėjo, sąžinė buvo rami. Ir visa tai — naujojo nuodėmklausio dėka, davusio naudingų patarimų ir besirėmusio išmintimi Aukščiausiojo, suteikusio žmogui galingą malonumų versmę. Kasdieniniai susitikimai su dvasininku ponios S namuose ir kasdieniniai pasikalbėjimai su juo prie klausyklos sustiprino mane dvasiškai. Aš tarytum pabudau iš kieto miego ir susigėdau dėl savo nemokšiškumo. Šventojo tėvelio Dirago ir jo auklėtinės Eradisės nebegalėjau prisiminti nekrūptelėdama.

Kokią įtaką mokinių protų ir sielų formavimui daro tikrų mokytojų pavyzdys ir patarimai!

Jei net pritartume tiems, kurie tvirtina, kad visas minties ir jausmo brangenybes žmogus subrandina savyje, vis dėlto reikia pripažinti nepervertinamą vaidmenį auklėtojų, kurie savo talentais ir atjauta padeda vystytis mūsų gerosioms savybėms. Tada tai, kas tūno mūsų sielų gelmėse, suranda išeitį, patenka pas žmones, teikdamas nepalyginti daugiau šilumos ir gėrio.

Tuo metu mano motinos verslas smuko, būklė kasdien blogėjo. Vieno Paryžiaus prekijo, su kuriuo ji buvo susieta daugeliu įsipareigojimų, išdavystė pastūmėjo ją ant visiško bankroto ribos. Pasitarusi su žinovais, ji nusprendė važiuoti į Paryžių. Švelnioji motina, ji pernelyg mylėjo mane, kad išsiskirtų su manim ilgesniam laikui! Buvo nuspręsta, jog aš važiuosiu su ja. Deja, vargšė moteriškė nenujautė, kad tame mieste ji užbaigs savo liūdnas dienas, o aš rasiu brangiojo grafo rankose būsimosios laisvės versmes.

Ketinome išvažiuoti po mėnesio, ir visą tą mėnesį aš turėjau praleisti pas ponią S jos užmiesčio viloje. Abatas T atvažiuodavo kasdien ir, kai pareigos leisdavo, ten apsinakvodavo. Jie abu apibėrė mane glamonėm, ramiai prie manęs kalbėdavosi daugiausia apie moralę ir pareigą religijos šviesoje. Jų sam-

protavimuose aš suradau daug ką sau naudinga, nes išpažįstami mano vyresniųjų draugų principai labai skyrėsi nuo tų, kurie man buvo įdiegti. Aš pastebėjau, kad poniai S patinka mano mąstymo ir samprotavimų maniera ir kad jai patinka padėt man padaryti akivaizdžias ir tikslias išvadas, kurių aš negalėdavau daryti savarankiškai. Kartais su liūdesiu pastebėdavau, kad abatas T rodo jai ženklus, siūlančius nutraukti pokalbį ta tema. Tas atradimas mane pykdė, ir aš nusprendžiau patirti tai, ko dar nepatyriau, kad viską sužinočiau apie reikalus, kurie man yra uždrausti. Ligi tol aš nė neįtariau, kad mano auklėtojus sietų švelnūs ryšiai, jungiantys juos abu į vieną visumą. Greitai aš prasiskverbiau į jų paslaptį, apie kurią ir skubu jums papasakoti.

Jūs pamatysit, brangusis grafe, iš kokių šaltinių aš sėmiausi moralinių ir metafizinių principų, kuriuos jūs žinote ir kuriais tvirtai vadovaujatės. Tuo jūs padedate man suvokti, kas esame mes šitame keistame pasaulyje ir ko galime tikėtis iš kitų. Tai stiprina mane, leidžia priartėti prie tiesos, sutaikinančios mane su pasauliu, kuriame didžiausias mano džiaugsmas esate jūs.

Bėgo gražios vasaros dienos; ponia S, paprastai atsikelianti

penktą valandą ryto, eidavo pasivaikščioti į už sodo esantį miškelį. Aš pastebėjau, kad abatas T, likęs nakvoti kaime, taip pat eina į tą miškelį pasivaikščioti. Po pusantros dviejų valandų jie kartu grįžta namo, nueina į ponios S miegamąjį, ir vėl su jais susitikti galima apie devintą valandą.

Aš nutariau nueiti į miškelį, pasislėpti ir pasiklausyti, apie ką jie kalbasi. Kadangi nė neįtariau juos esant artimus, tai ir maniau, kad man pakaks girdėti balsus, jų pačių nematant. Ir greitai atsidūriau miške, norėdama pasirinkti vietelę, atitinkančią mano planą.

Per vakarienę prašnekome apie gamtos reiškinius.

— Ir vis dėlto, kas gi yra ta gamta? — paklausė ponia S, pakeldama į lubas akis. — Argi ji gali būti savarankiška esybė? Mus supantis pasaulis — Dievo kūrinys. Gal gamta — dievybė, tiesiogiai pavaldi Viešpačiui?

— Tiesą sakant, jums nepritiktų taip kalbėti, — gyvai paprieštaravo abatas T ir kažkodėl jai mirktelėjo. — Aš pažadu jums rytoj rytą per pasivaikščiojimą paaiškinti apie šią visos žmonių giminės motiną. Dabar, atrodo, pernelyg vėlu pradėti

pokalbį šia tema. Argi jūs nepastebit, kad tai sukelia panelės Teresės nuobodulį? Juk jai seniai laikas į patalą. Patikėkit, bus kur kas geriau, jei jūs abi keliausit miegoti, o aš pasimeldęs paseksiu jūsų pavyzdžiu.

Mes paklausėme abato patarimo ir išsiskirstėme.

Kitą rytą, vos praaušo, aš nubėgau į savo slėptuvę. Įsitaisiusi krūmuose guobų giraitės pakraštyje, kur stūksojo antikinės skulptūros, ėmiau stebėti vienišą abato ir jo draugužės pamėgtą suolelį. Po valandos nekantraus laukimo pastebėjau savo bičiulius. Jie neskubėdami priartėjo prie suolelio ir susėdo ant jo.

— Taip, jūs teisi, — tuoj pat išgirdau abato žodžius, — ji gražėja ne dienomis, o valandomis. Krūtys padidėjo ir suapvalėjo ir dabar jau gali pripildyti garbaus dvasininko rieškučias. Akys geriau už bet kokius žodžius kalba apie ugningą temperamentą. O, šita šmaikštuolė Teresė! Tu tik įsivaizduok: paklusus mano patarimui sutramdyti tą geismą pirštu, ji tai daro ne rečiau kaip kartą per dieną. Pripažink, aš ne tik nuolaidus auklėtojas, bet ir geras dalykiškas gydytojas. Aš išgydžiau ir jos sielą, ir kūną.

— Bet, — prakalbo ponia S, — argi jūs su Terese jau priėjote kelio galą? Argi mes atvažiavome čia, kad gėrėtumės jos mielomis akutėmis ir šaltakraujiškai vertintume temperamentą? Manau, mano narsusis, kad jūs laukiat nesulaukiat to momento, kai jums pačiam teks pakeist rausvą mergaitės pirščiuką. Ir aš tave palaiminsiu, jei tik būsiu įsitikinusi, kad tau negresia joks pavojus. Teresė nekvaila, bet ji pernelyg jauna ir nepakankamai pažįsta žmones, kad jais pasitikėtų. Bet jei užmirščiau šias aplinkybes, aš nesvyruodama pakviesčiau ją trečiąja mūsų pasismaginimų dalyve. Negarbinga civilizuotam žmogui pavydėti laimės kitam, tuo labiau, jei tas kitas negali trukdyti patirt jums malonumus ir net papildo juos.

— Jūs visiškai teisi, ponia, — susimąstęs ištarė abatas, —

kai kalbate apie aistras, be reikalo draskančias tuos, kurie nesugeba sveikai samprotauti. Be to, būtina išmokt atskirti pavyduliavimą nuo pavydo. Pavydas — įgimta aistra, ji yra žmogaus asmenybės esmė. Kūdikis, vos išsiritęs iš lopšio, jau pavydi savo vienmečiui. Tik auklėjimas gali šiek tiek sutramdyti šį pirmapradį jausmą. Ir čia mes esame bejėgiai. Beprasmiška kovoti su pačia gamta. Pavyduliavimas — kitas reikalas. Kildamas iš nelaimingos meilės, jis yra mūsų savimylos ir prietarų tęsinys. Kai kurios tautos turi paprotį: vyrai savo žmonas atiduoda visiškon svečių žinion. Šitaip moteris prilyginama daiktui, pavyzdžiui, vynui, kurį svetingas šeimininkas atneša iš rūsio kokia nors proga. Taigi padarykime tam tikras išvadas. Jei čiabuvis lepina ir globoja savo žmonos meilužį, tai prancūzas tokioje situacijoje tampa kvailiu — bet kas gali badyti jį pirštu, ir pilvukai tirta iš juoko. Pagaliau persas, vartydamas akis kaip beprotis, nuduria ir žmoną, ir meilužį, ir publika, jam atsilygindama, sprogsta aplodismentais.

Dabar, tikiuosi, aišku, kad pavyduliavimas negali būti mums atsiųstas iš dangaus. Auklėjimo kokybė ir prietarų galia apibrėžia pavyduliavimo lygį. Vos suspėjusi subręsti, Paryžiaus mergaitė perskaito knygose, išgirsta iš kitų, kaip pažeminti savo mylimojo neištikimybę; jaunas vyras įtikinėjamas, kad žmonos neištikimybė nesuderinama su jo savigarba. Iš šių principų, įgyjamų tiesiog su motinos pienu, gimsta pavyduliavimas, pabaisa, kuri kankina žmones kaip kažkas reikšminga, kai iš tikrųjų ji bevertė.

Be to, reikia matyti nepastovumo ir neištikimybės skirtumą. Pavyzdžiui, aš myliu moterį, kuri taip pat myli mane. Tada skausmas, kurį aš kenčiu, nebus prietarų rezultatas, jis persmelks visą mano esybę. Aš netenku to, kas iš tikrųjų brangu, netenku įprasto pasitenkinimo, kurį vargu ar man pavyks kompensuoti nors iš dalies. Bet akimirkos neištikimybė, kurios priežastis gali būti paprastas geismas, temperamento maištas,

asmeninis dėkingumas, tikras gailestis ar net sielos gerumas, užleidžiantis vietą troškimui suartėti, — ar čia yra kas nors neleistina? Tik visai sveiko proto netekęs žmogus (tas, kuris „kapoja špaga vandenį") gali prarasti dvasinę pusiausvyrą situacijoje, kuri nėra dramatiška.

— O, aš suprantu, ką jūs norite tuo pasakyti, — pertraukė abatą ponia S, — viskas rodo, kad dėl širdies gerumo ar troškimo suteikti Teresei malonumą jūs pats norėtumėte duoti jai nedidelę geidulingumo pamoką, pastatyti tokį saldų klisterį? Ir dėl to man nebus nei geriau, nei blogiau. Ką gi, — tęsė jinai, — aš su džiaugsmu sutinku. Aš jus abu myliu, jūs abu tik išlošite, o aš nieko neprarasiu. Tad kodėl turėčiau priešintis? Jei būsiu nepatenkinta, tu padarysi teisingą išvadą, kad aš myliu tik save, kad mano malonumai man aukščiau už viską, ir aš pasistengsiu juos patirti kitur gautų malonumų kaina. O juk tai netiesa: aš moku būti laiminga nepaisant, ar tai duoda tau džiaugsmo, ar ne. Todėl tu, mano brangusis bičiuli, gali kaip reikiant pamaigyti slaptąją Teresės vietelę, kurią ji slepia tarp kojų... Vargšei mergaitei tai, be abejo, suteiks didžiulę naudą, bet, kartoju, būk atsargus...

— Kas per niekai! — šūktelėjo abatas, — prisiekiu, aš net nepagalvojau apie Teresę. Aš tiesiog norėjau paaiškinti gamtos mechanizmą...

— Na, tiek to, baikim šį pokalbį, — atsakė ponia S. — Tarp kitko, apie gamtą. Tu tikriausiai užmiršai savo pažadą mane apšviesti, kokia gera motina ji yra? Pažiūrėsim, kaip tu tesėsi ketinimus kai ką pademonstruoti, juk tu tvirtini, kad gali duoti akivaizdžią pamoką.

— Tu to nori? — paklausė abatas. — Bet, mano mažoji mamyte, tu gerai žinai, ko aš pirmiausia noriu. Kol nepadarysiu to, kas dirgina mano vaizduotę, tol negalėsiu daryti nieko kito. Manyje vyrauja viena idėja, užgožianti visas kitas. Aš jau pasa-

kojau, kad Paryžiuje, kur visą laiką skaitydavau, stengdamasis suvokti abstrakčias teorijas, turėjau „tam reikalui", tai yra, kad patenkinčiau kūniškąjį geismą, mergytę, panašiai kaip turime po lova naktipuodį, kad bet kada galėtume juo pasinaudoti. Tą mergytę aš imdavau du ar tris kartus kas dieną savo reikmėms, kurių jūs, ponia, nenorite dabar patenkinti taip, kaip aš noriu. Tada Paryžiuje, paleidęs mergytę, aš grįždavau į darbą ramia širdimi ir prašviesėjusia galva. Turiu pastebėti, jog kiekvienas protinio darbo žmogus privalo pasinaudoti šia paprasta priemone, kad jo protiniai sugebėjimai nepatirtų pavojų. Maža to: šiuo paprastu dalyku privalo pasinaudoti laikantys save rimtais žmonėmis. Juk tokia patikima priemonė sutramdo įgimtą instinktą. Šituo būdu pasiekęs dvasinę pusiausvyrą, žmogus niekada neužmirš pareigos ir niekada netvirkins savo draugo ar kaimyno žmonos ar dukters.

Galima nusistebėti: kas gi atsitiks mūsų mieloms damoms? Jos juk taip pat gyvi padarai ir jų gyslose taip pat pulsuoja karštas kraujas. Tai ir joms „tam reikalui" turėti kavalierių? Bet kas tada bus ištikimybės ir garbės sąvokoms? Pagaliau lengvai galima susidurti su drimba, net neįsivaizduojančiu, kaip apsaugoti moterį nuo netikėto nėštumo. O ką jau bekalbėti apie tai, kad jis gali pasirodyti esąs bjaurus plepys ir pagyrūnas. Iš tiesų mūsų mielosioms damoms iškyla sunkių klausimų. Ir kur jūs, tiesą sakant, rasite vyrą „tam reikalui"?

Tada, ponia, — tęsė abatas, — nebėra ką daryti. Tegu gražuolės naudoja tokius gudrius prietaisus kaip „godemišė", gerai imituojančius tikruosius falus. O jei mergaitė ar ištekėjusi moteris turi lakią vaizduotę, tai galima kalbėti ir apie (sąlygiškai, suprantama) tikrą sėkmę. Svarbiausia — neperžengti padorumo ribos. Visuomenėje egzistuojanti tvarka yra šventa, ir niekas neturi teisės jos griauti. Moterys turi apsiriboti tik tinkančiais jų padėčiai malonumais, atsižvelgdamos į joms skirtas pareigas. Jūs galite pasakyti, kad tai neteisinga; tai, ką jūs

vadinate neteisingumu, įgalina laikytis bendros gerovės, kurios paniekinti niekas negali.

— O, aš sutinku su jumis, pone abate, — atsakė ponia S. — Jūs ką tik pasakėte, kad moteriai ar mergaitei nepritinka daryti tą patį, ką daro vyrai, ir kad rimtam vyrui nepritinka ignoruoti visuomenės interesų, bandant moteris suvilioti. Ir tai aiškinate jūs, užkietėjęs paleistuvis, žmogus, kuriam visuomenės interesai — tuščias žodis. Jūsų geismai — štai kas jiems aukščiau visko! Jūs neturite jausmo, kurį turiu aš, — baimės, kad gali pastoti...

— Ir vėl! — šūktelėjo abatas, — tu vėl užtraukei savo seną dainelę, mano mamute! Argi aš nesakiau, kad, atsargiai elgiantis, galima išvengti šių nepatogumų rizikos? Argi tu su manim nesutikai, kad moterys bijo tik trijų dalykų: šėtono, blogos reputacijos ir nėštumo? Dėl pirmojo dalyko, tikiuosi, tu visiškai rami. Tavo reputacija taip pat aukščiau už bet kokius įtarimus. O aš esu toks atsargus ir nuovokus, kad niekad neleisiu sau padaryti klaidos, kuri galėtų pakenkti tavo reputacijai; pagaliau pastoti įmanoma tik dėl meilužio žioplumo. Aš tau aiškinau, kokia žmogaus sandara ir kaip, nelaužant galvos, to dalyko išvengti. Imkim ir pakartokim pamoką, kad geriau įsimintum...

... Meilužis, mintimis persikėlęs pas mylimąją ar ją išvydęs, patiria būseną, kuri palanki lytiniam aktui: jo kraujas verda, ietis pakyla. Mylimoji taip pat susijaudinusi, ir štai jiedu jau pasirinko reikiamą pozą. Kelios sekundės — ir vyro strėlė įstumta į moters dėklą. Gyvuliškas malonumas, patiriamas trinant lytics organus, ruošia sėklos išsiveržimą. Meilužius apima nepaprastas jaudulys, ir stebuklingos sultys pasiruošusios šliūkštelėti paviršiun. Kaip tik šiuo momentu patyręs vyras ištraukia paukštuką iš lizdo, ir jo paties arba švelni mylimosios ranka priverčia sėklą išsilieti. Jokio pavojaus pastoti šį kartą nėra. O lengvabūdis ar grubus meilužis darbuojasi toliau, apie nieką negalvodamas. Ir tada išsiveržusi sėkla pakliūna į šlapimtakį, o iš ten — į gimdą, ir štai nelaimingoji moteris apvaisinta.

Jūs norėjote pakartoti pamoką, ir aš tai padariau, — tęsė abatas T, dairydamasis į šalis. — Tikiuosi, jūs mane gerai perpratot, ir jums neverta baimintis, kad aš būsiu neatsargus. Tūkstančius kartų aš jums įrodžiau savo pedantiškumą. Leisk, brangioji, pereiti prie veiksmų. Tu matai, koks įsitempęs mano žirgelis? Štai, laikyk jį, mano džiaugsme...

— O taip, jis nuostabus...

— Suspausk jį atsakančiai, matai, jis prašo pasigailėjimo, ir aš...

— Tik ne šitaip, brangusis abate, — tuoj pat papriešta ravo ponia S, — būkit geras, tik ne šitaip... Mums teks pasitenkinti pratimu, kuris malonumą suteiks tiktai jums. Tegu tai ir ne visai teisinga... Brangusis! Leisk, įkrėsiu proto šitam puikiajam begėdžiui...

— O, o! Ar tau patinka mano krūtys, šlaunys, — tęsė ji tarytum užsimiršus, — pabučiuok dar, paminkyk jas rankomis!

... Mielasis, bet kam taip aukštai atraityti rankoves? Ponui patinka stebėti apnuogintų rankų judesius? Aš teisingai darau? Tyli... Ak, išdykėlis, kaip jam patinka!

Kelias akimirkas buvo tylu. Paskui staiga išgirdau, kaip abatas sukliko:

— Brangioji mamute, aš nebegaliu: greičiau, truputį greičiau, duokš man savo mažytį liežuvėlį, prašau tavęs. Ak, viskas, viskas, viskas!

Spręskite pats, brangusis grafe, kaip aš jaučiausi, girdėdama šį pamokantį pokalbį. Daug kartų bandžiau atsistoti ir, ištempus kaklą, pamatyt viską savo akimis. Tačiau properšą medžių lapijoje surasti buvo nelengva. Aš bijojau neatsargiai pajudėti ir išsiduoti. Tuo pat metu pradėjau savo darbą. Draugų dialogas mane sujaudrino, ir man pačiai prireikė jums žinomo išsilaisvinimo.

Praėjo keletas minučių, nutrūkus pokalbiui (abatas, matyt, tvarkėsi drabužius), ir aš išgirdau žodžius:

— Tiesą sakant, mano bičiule, jūs pasirodėte esanti teisi: malonumas buvo toks stiprus, kad aš tikriausiai nebūčiau sugebėjęs laiku sustoti ir galėjau gausiai apdovanoti jus stebuklingu skysčiu. Gerai, kad pratimą atlikome neįprasta poza, ir aš nepažeidžiau nė vieno savo įsipareigojimo.

— Reikia pripažinti, kad mes — gyvuliai silpni ir ne visada sugebame valdyti savo protrūkius, — kažkokiu pasikeitusiu balsu atsakė ponia S. — Mielas abate, tavo samprotavimai nenauji, bet ar tiesa, kad taip besismagindami mes nesipriešiname visuomenės interesams? Nejaugi net pavyzdingiausias meilužis, laiku ištraukdamas savo paukštuką iš lizdo ir niekais paleisdamas savo gyvybingąjį balzamą, nejaugi jis kaip ir tikras teisuolis harmoningai prisiderina prie savo visuomenės? Juk jis pagaliau atima iš visuomenės potencialų pilietį.

— Tokie samprotavimai, — paprieštaravo abatas, — tik iliuziškai turi tvirtą pagrindą, bet aš jums įrodysiu, kad tai vien paviršutiniškas įspūdis. Nesukurtas toks įstatymas — nei žmonių, nei Dievo, — kuris reikalautų ar verstų darbuotis pratęsiant žmonių giminę. Neužmirškime legionų vienuolių, kurių įsčios nepagimdys į save panašių ir kurių veikla įstatymų nušviesta. Tos pačios nuostatos vedusius vyrus stumia tęsti intymius santykius su nėščiomis moterimis, nors toks gyvenimas žmonių giminės pratęsti nepadeda. Nekaltybė visada ir visose pasaulio šalyse buvo labiau vertinama už vedybas. Iš to, ką pasakiau, galima daryti vieną išvadą: apsišvietę meilužiai, žaidžiantys savo nekaltus žaidimus, nė kiek nemenkesni už daugybės būstų atsiskyrėlius, kurie pasmerkti atiduoti Dievui sielą neišvydus šaunių palikuonių. Jie be saiko kaupia sėklą ir tuo skiriasi nuo be reikalo ją švaistančių. Argi visuomenės akyse jie nelygūs? Ir vieni, ir kiti nereikalingi. Tuo metu sveikas protas teisingai mums pataria, kad

geriau atsiduoti malonumams, tuščiai išbarstant sėklą, negu be prasmės kaupti dieviškąjį skystį, pažeidžiant natūralų daiktų būvį ir keliant pavojų savo sveikatai ar net pačiai gyvybei. Taigi iš mano samprotavimų nesunku suprast, mano gundytoja, — pridūrė abatas, — civilizuotų žmonių džiaugsmai visuomenei kenkia ne daugiau už išgarsintą vienuolių susilaikymą... Aš patariu nenusiminti ir ramiai dirbti savo mėgiamą darbą.

Nereikėjo matyti ant suolelio sėdinčiųjų, kad iš karto suprastum: nesnaudžiantis abatas perėjo nuo žodžių prie darbų. Pasigirdo maldaujamas ponios S balsas:

— O, bjaurusis abate, ištraukite pirštą! Aš nenusiteikus mylėtis, jūs pernelyg nualinote mane vakar... Atidėkim, atidėkim kitam kartui, mielasis niekdary! Čia nepatogu, aš jaučiuosi ne savo rogėse. Nieko nėra geresnio už šiltą patalą. Ak, liaukitės, abate, aš juk jus prašau! Grįžkime prie intelektualinių malonumų. Prisimenu, jūs žadėjote papasakoti, kas yra gamta, apibūdinti ją. Kalbėkite, pone filosofe, aš klausau...

— Apibūdinti gamtą? — pakartojo klausimą abatas. — Dieve, bet juk jums viskas aiškiau kaip man. Gamtos sąvoka efemeriška. Tas žodis beprasmis. Bažnyčios tėvai, o paskui ir vikrūs politikai įsitikino, kad žmonėms reikia duoti gėrio ir blogio įvaizdį, įterpiant tarp Dievo ir jų kažką, kas pavadinta gamta. Žmonėms aiškinama, kad aistros, ligos ir nusikaltimai kyla iš gamtos, kaip visi mes atsirandame iš motinos. Bet kaip suderinti šitą nuostatą su begaliniu Dievo gerumu? Kaip paaiškinti, iš kur atsiranda mūsų nesutramdomas noras vogti, žudyti, šmeižt? Kodėl pasaulyje siautėja epidemijos ir tiek daug stichinių nelaimių? Kodėl mus supa minios bekojų luošių — iškankintų ir purvinų?

Į tuos klausimus teologai atsako: visa tai gamta, jos rankų darbas. Bet kas ji yra iš tikrųjų? Gal dar vienas mums nežinomas dievas? Tai yra jėga, veikianti nepriklausomai nuo Aukš-

čiausiojo? „Ne, — sausai atsako teologai. — Kadangi Dievas negali kurti blogio, tai blogis yra gamtos dalis". Koks absurdas! Argi aš galiu kaltinti lazdą, kuria mane mušė, o ne tą, kuris smūgiavo, argi ne jis kaltas dėl man padaryto blogio?

Kodėl vieną kartą visiems laikams nepripažinti, kad gamta — tai fantomas. Ir pats žodis „gamta" — be prasmės. Viskas yra Dievas. Fizinis blogis, kenkiantis vieniems, gali tapti laime kitiems. Dievo požiūriu, pasaulyje nieko blogo nėra. Viskas sąlygiška. Tai, kas šiandieną visuomenei atrodė blogis, rytoj gali pavirsti gėriu. Visuomenės įstatymus sukūrė žmonės, bet kilę jie iš Dievo. Pradėjęs pasaulį, Dievas nustatė principus, iš jų išsirutuliojo pirmieji įstatymai, kuriais remiasi viskas, kas egzistuoja. Sutikite, kad vogdamas sukčius siekia tik sau naudos, o ne visuomenei, pažeisdamas esančią tvarką. Tačiau Aukščiausiajam pakenkti jis negali. Sutinku, vagis nusipelnė bausmės, nors nuo jo valios nepriklausė, nusikalsti ar nenusikalsti. Teisingumas taps pamoka tiems, kas rengiasi pasukti ydų keliu. Bausmės baimė sulaiko svyruojančius žmones nuo pagundos pakenkti visuomenei. Taigi bausmė naudinga visai visuomenei, o veiksmas, tarnaujantis visiems, visada turi pirmenybę prieš asmeninio reikalo sėkmę.

Pridursiu, kad rūsčiausio papeikimo verti sulaužiusiųjų įstatymą giminės ir draugai. Jie padeda nusikaltusiems, palaiko ryšius tuo metu, kai turėtų pasmerkti juos pačius ir jų nusikaltimus, kenkiančius visuomenės rimčiai. Nusikalsti mus verčia mūsų būdas ir mūsų poreikiai, asmeninės gerovės siekimas. Būdas gali būti pataisytas tik auklėjimu, kuris skatina mus domėtis įžymiųjų žmonių gyvenimu ir sekti teigiamais pavyzdžiais. Protingai ir teisingai sukurto pasaulio įspūdžiai turi įtakoti neramaus būdo bruožus; tada mus valdys išmintis ir sveikas protas. Būtina žadinti žmones daryti gera, priversti juos darbuotis bendram reikalui ir perduoti tai kitiems.

Aš manau, ponia, kad žodis „gamta" tapo jums artimas ir aiškus. Jei jūs neprieštaraujate, ryt rytą mes pasamprotausime apie religiją. Religija ir laimė — neatskiriamos sąvokos. O dabar mums būtinas poilsis, mes ir taip užsikalbėjom. Atrodo, manęs pasiilgo mano šokolado puodelis.

— Aš taip pat pavargau, — pratarė atsistodama ponia S. — Apie jus ir kalbėti neverta: jausminiai žaidimai taip vargina... Man malonu suvokti, kad tebesidomite manimi. O jūsų nedidelis traktatas apie gamtą tiesiog puikus. Jis nugludintos formos, gilus ir pamokantis. Bet — tik nepykite — aš nenorėčiau tikėti, kad jūsų paskaita apie religijų esmę gali būti taip pat įdomi kaip ši. Jūs jau bandėte tai daryti, tačiau nesėkmingai. Protas pasitraukia į šalį ten, kur triumfuoja tikėjimas.

— Na, ką gi, — atsakė abatas. — Pagyvensim ligi rytojaus.

— Rytoj, tikiuosi, ne taip ilgai postringausit, ir mes anksčiau atsirasime mano kambaryje, kuriame prireiks ir jūsų, ir mano patogios kušetės.

Jie jau žingsniavo namų link, ir aš išlindau iš savo slėptuvės. Reikėjo skubėti, kadangi turėjau dar savo kambaryje persirengti, o paskui nueiti į ponios S apartamentus. Aš nenorėjau praleisti pokalbio apie religijas, kad vėliau nesigailėčiau. Abato mintys apie gamtą pasiekė mano sąmonę ir labai mane paveikė. Supratau, kad Dievas ir gamta — tas pats arba, bet kokiu atveju, gamta yra Dievo pratęsimas. Iš to aš padariau savo išvadas ir pirmą kartą gyvenime pasijutau esanti mąstytoja.

Kai įžengiau į ponios S kambarius, pajutau, kad nervinuosi: man atrodė, kad mano vyresnioji draugė pastebėjo, jog aš ją sekiau, demaskuos mane, ir visos mano užmačios patirs krachą. Kai tik įėjau, iš karto pajutau skvarbų abato T žvilgsnį ir suglumau, tačiau susitvardžiau, vos išgirdusi, kad jis tyliai sako poniai S:

— Pažvelkite, argi Teresė negraži! Jos veido oda nuostabi, o žvilgsnis... Man atrodo, ji bręsta diena po dienos.

Nežinau, ką jam atsakė ponia S, bet jie vienas kitam nusišypsojo. Apsimečiau, kad nieko nesupratau, ir iš visų jėgų stengiausi tą dieną būti geros nuotaikos.

Vakare, grįžusi į savo kambarį, aš sudariau veiksmų planą rytdienai. Taip bijojau pramigti, kad nė neužsnūdau. Apie penktą valandą ryto pro langą pamačiau ponią S, einančią į mišką, kur jos jau laukė T. Pagal tai, ką aš girdėjau išvakarėse, ji netrukus turėjo grįžti į savo miegamąjį. Juk kaip tik ten stovėjo kušetė, kurią ji vakar minėjo. Daug negalvodama prasmukau į miegamąjį ir pasislėpiau plyšyje tarp sienos ir lovos. Atsisėdusi ant grindų, prisiplojau prie sienos lovos galvūgalyje. Lovos užtiesalą galėjau šiek tiek atmesti, kad turėčiau tikrą to, kas vyksta miegamajame, vaizdą. Man pasisekė įsikurti taip arti įvykio vietos, kad pro mano ausis neturėjo praslįsti nė vienas žodis, nė vienas garsas.

Taip aš sėdėjau drebėdama iš nekantrumo ir net abejodama — ar nepersigalvojo mano draugai ir ar neatsisakė susitikti. Ir tada jie įėjo.

— Pabučiuok mane kaip reikia, mielasis drauge, — pasakė ponia S, sėsdamasi ant kušetės. — Tavo bjauraus „Karteziečių vienuolyno vartininko" skaitymas mane uždegė. Tie portretai pritrenkia, jie neįtikėtinai tikroviški. Jei ta knyga būtų mažiau nepadori, tai ji neturėtų sau lygių. Įstumk „jį" greičiau, aš prašau tavęs, nes mirštu iš geismo ir sutinku dėl visko.

— Na, ne, to aš nepadarysiu dėl dviejų priežasčių: todėl, kad jus myliu, ir todėl, kad aš pernelyg doras ir neturiu teisės rizikuoti jūsų reputacija. Be to, nenoriu, kad jūs man kada nors priekaištautumėt dėl neatsargumo. Antra vertus, ponas „daktaras", kaip matote, šiandieną ne per geriausiai laikosi, aš juk ne gaskonas ir...

— AŠ tai matau: paskutinis argumentas toks įtikinantis, kad jūs galėjote net nesigriebti kitų. Tiek to, nors atsigulk greta

manęs, — pridūrė ji, provokuojančiai pasirąžydama ir sulenkdama kojas. — Atėjo trumpos maldos laikas, ar ne tiesa?

— Mielai, brangioji mamute, — atsakė abatas ir, ilgai nesvarstęs, ėmė atseginėti suknelę, apnuogindamas ponios S krūtis.

Paskui jis užplėšė sijoną ir marškinėlius aukščiau pilvo, drąsiai išskėtė jos kojas, pakeldamas kelius taip, kad pėdos prisispaudė prie sėdmenų, ir atsivėrė paveikslas, apie kurį svajoja ne vienas vyras.

Abatas truputį pridengė bendrą vaizdą, rimtai triūsdamas prie savo meilužės grožybių, bet aš vis dėlto pastebėjau, kokia sustingusi ponia S, ji tarytum apmąstė auklėjimo prigimtį. Tačiau buvo gerai matyti, kad glamonės daro savo darbą: pro pusiau pravertas lūpas išlindo liežuvio galiukas, skruostai paraudo, krūtinė stipriai kilnojosi, veidą iškreipė geidulio grimasa.

— Tu dar neatsibučiavai? — paklausė ji abatą. — Eik prie reikalo pagaliau, aš nebegaliu laukti...

Paslaugaus partnerio nereikėjo prašyti du kartus. Jis nuslydo prie lovos kojūgalio tarp ponios S ir sienos, kairiąją ranką prakišo po galva ir įsisiurbė į mylimosios lūpas su tokia aistra, kad jam būtų pavydėjęs net pats Amūras. Pagrindinį vaidmenį vaidino dešinioji gašlūno ranka: ja jis dailiai glamonėjo nuodėmiautojos intymiąją vietą. Jo pirštai šliaužiojo tankios augalijos giraitėje, ryškiai išsiskiriančioje pieno baltumo ponios S sėdmenų fone. Daugiausiai abatas dirbo dešiniosios rankos smiliumi.

Sunku būtų buvę surasti geresnę stebėjimo vietą. Kušetė stovėjo taip, kad mano apžvalgos lauko svarbiausia vieta buvo ponios S ola, kurios tankią augaliją jau minėjau, žemiau matėsi jos sėdmenų pusrutuliai, palengva judantys aukštyn ir žemyn. Aš teisingai suvokiau, kad užpakalio judesiai rodo mano draugužės temperamentą. Tačiau ypač mano dėmesį prikaustė gražuolės sniego baltumo šlaunys. Jos taip pat judėjo, be abejonės,

kurstydamos aistros ugnį ir padėdamos abato pirštui daryti piruetus, kuriuos jis šoko miške, turinčiame vienintelį takelį.

Negaliu apsakyti, ką išgyvenau tokiu atsakingu momentu. Pavyzdys buvo pernelyg vaizdus. Su beždžionės vikrumu aš viena išdarinėjau tai, ką darė kartu mano bičiuliai. Tikriausiai būčiau išsidavusi, jei ponia su abatu nebūtų taip pasinėrę į savo žaidimą.

— O, mirštu! — riktelėjo ponia S, — giliau, brangusis abate... giliau... prašau... stipriau, stipriau, mano mažyti... Ak! Dieve, Dieve! aš nebegaliu!..

Tiksliai pakartodama tai, ką mačiau, visai užmiršusi savo nuodėmklausio įspėjimus, aš savo ruožtu dar giliau įvariau pirštą. Nestiprus skausmas, kurį pajutau, nesustabdė manęs, aš darbavausi iš paskutiniųjų ir pasiekiau geidulio pakilimo viršūnę.

Meilės proveržį pakeitė ramybė, o aš ėmiau grimzti į stingulį, užmiršusi savo nepatogią padėtį, kai staiga supratau, kad ponia S eina tiesiai ten, kur slėpiausi; aš nusprendžiau, kad esu pastebėta, ir iš baimės negalėjau nė pajudėti. Bet jinai timptelėjo skambučio virvelę ir įsakė atnešt šokolado. Atėjo laikas pasmaližiauti patiekalo ir kai ką aptarti.

— Kodėl ką tik patirti malonumai ne visai nekalti? — paklausė ponia S. — Juk jūs paaiškinote, kad jie visai neliečia visuomeninių interesų, kad mus inspiruoja natūralus temperamentų porcikis, kurį būtina patenkinti taip pat, kaip troškulį ir alkį; jūs man įrodėte, kad mes veikiame Dievo valia, kad gamta — žodis, neturintis prasmės, ir kad ji yra tik Dievo tąsa. Bet ką jūs pasakysite apie religiją? Ji draudžia mums guosti kūną nevedus. Gal tai taip pat kažkokia beprasmybė?

— Kaip, ponia, — atsakė abatas, — nejaugi jūs užmiršote, kad mes visai nelaisvi, kad visi mūsų veiksmai, visi mūsų poelgiai griežtai sąlygojami? O jei mes nelaisvi, tai kaip mes galime nusidėti? Bet jei jūs norite, panagrinėkim smulkiau religijos

klausimą. Jūsų kuklumą ir apdairumą aš gerai žinau, ir todėl nebijau pasakyt, ką galvoju. Su nuoširdumu, įmanomu žmogui, aš mėginau surasti tą ribą, kuri skiria tiesą nuo iliuzijos. Ir koks šių mano jautriausių apmąstymų rezultatas?

...Dievas geras, sakau aš; jo gerumas yra mano troškimo garantija sužinoti, ar tikro garbinimo jis laukia iš manęs, ir jis manęs neapgaus. Ir pasakys: taip, tikro. Kitokiu atveju bus neteisingas. Dievas davė man protą, kad juo naudočiausi, vadovaučiausi juo savo elgsenoje: kaip galiu dar geriau jį pritaikyti?

Jei tikintysis krikščionis nenori interpretuoti savo religijos būsenos, tai kodėl gi jis nori (ir reikalauja), kad tikintysis mahometonas suabejotų savo religijos postulatais? Jie abu mano, kad jų religijos buvo duotos Dievo; vienam — per Kristų, kitam — per Mahometą.

Mes tikim, nes dvasininkai mums sakė, jog Dievas atvėrė vienokias ar kitokias tiesas. Bet kiti dvasininkai sako tą patį kitų religijų pasekėjams. Kuriais tikėti? Kad atsakytume į šį klausimą, reikalinga išsami analizė, nes viską, kas žmogiška, būtina blaiviai apmąstyti.

Žemėje egzistuojančių religijų įkūrėjai pareiškia, kad savo religiją gavo iš Dievo atsivėrimo. Kuo tikėti? Negalima apeiti to, kad žmogaus gyvenimas glaudžiai susijęs su kilme ir auklėjimu. Reikia prašyti Dievo, kad jis mus apsaugotų nuo kokio nors išankstinio nusistatymo dėl viena ir kita. Jei mes nuo to išsilaisvinsime, galėsime sutelkti visas proto galias, kad suvoktumėm, nuo ko mūsų laimė priklauso ir kadėl mes jos kartais neturime. Tada mūsų žemiškasis kelias prasitęs ir amžinybėje.

Katalikybė kaip religija žemėje valdo palyginti nedidelę dalį žmonių. Tie, kurie lenkiasi Viešpačiui, išpažindami kitą religiją, dažnai mus užsipuola, jog mes lenkiamės žmogui, o ne Dievui; kad, prieštaraudami Šventojo Rašto priesakams, susikuriame naujus stabus; kad bažnyčios tėvai savo knygose aiškiai

prieštarauja vienas kitam. Taigi ne Aukščiausiasis įkvepia jų abstrakčius samprotavimus.

Naujas žodis, naujas veiksmas, kuriuos davė mums Mozė, Saliamonas, Jėzus Kristus, o vėliau — bažnyčia, liudija, jog visas religijas sukūrė žmogus; Dievas niekada nesikeičia, jis nesikeičiantis.

Dievas visame kame. Tuo tarpu Šventajame Rašte sakoma, kad Dievas ieškojo Adomo žemės rojuje, kad ten Dievas vaikštinėjo, kad jis aptarinėjo su velniu Jobo likimą ir t. t.

Protas man sako, kad Dievas nepasiduoda nė vienai aistrai, o tuo tarpu Būties knygos šeštojoje dalyje tvirtinama, jog Dievas gailėjosi, nusprendęs sukurti žmogų. Krikščionių religijoje Dievas toks silpnas, kad niekaip negali susidoroti su žmogumi, nors ir baudžia jį vandeniu, o po to ugnimi. Tačiau šie veiksmai negali pakeisti žmogaus esmės. Net pranašų žodis žmonių nepaveikia. Pagaliau Aukščiausiasis aukoja vienintelį savo sūnų, bet ir tai negali sustabdyti žmogaus nuodėmės kelyje. Pagalvokit, koks tokiu atveju bejėgis ir juokingas krikščionių Dievas!

Visi tiki, kad Dievas žino toliausią ateitį, kad savo žvilgsniu jis perveria amžinybę. Bet pats gyvenimas įrodo, jog Dievas nestoja skersai kelio tiems, kurie pasiruošę jį paniekinti ir papiktnaudžiauti jo gailestingumu. Vadinasi, Dievas visada žinojo, jog mūsų laukia prakeikimas. Ir jis nepadarė nieko, kad žmones išgelbėtų nuo nelaimės.

Šventasis Raštas tvirtina, kad pranašus atsiuntė Dievas, jie turėtų perspėti žmones dėl nelaimių ir tuo pakeisti jų elgesį. Tačiau visažinis Dievas negalėjo nežinoti, kad nuodėmingoji žmogaus esmė nepakeičiama. Taigi logiška manyti, jog Šventasis Raštas Dievą paverčia apgaviku. Kaip tada tai suderinti su mūsų įsitikinimu, jog Dievas be galo geras?

Manoma, kad visagalis Dievas turi pavojingą varžovą — velnią, pagrobiantį (nepaisant nieko!) maždaug tris ketvirtada-

lius nedidelio skaičiaus Aukščiausiojo išrinktųjų žmonių. Šiems žmonėms, tarp kitko, Dievas paaukojo savo mylimą sūnų, užmiršęs likusią žmoniją. Kokia nesąmonė!

Krikščionių požiūriu mes nusidedam sugundyti; į nuodėmę mus stumia velnias. Galėtų Dievas sunaikinti velnią, ir mes būtumėm išgelbėti. Tačiau Aukščiausiasis ir neketina to daryti, rodydamas bejėgiškumą ir, vadinasi, neteisingumą.

Daugybė katalikų dvasininkų tvirtina, kad Dievas duoda mums savo įsakymus, bet tuo pat metu stebi, kad tuos įsakymus vykdytų tik jo išrinktieji. Ir baisu pagalvoti, kad Dievas kartu baudžia ir tuos, kas jo įsakymų nevykdo! Koks klaikus prieštaravimas! Koks siaubingas negailestingumas!

Kas gali būti niekingiau už tvirtinimą, jog Dievas kerštingas, pavydus, piktas. Kaip gali katalikai melstis šventiesiems, kurie ne visur esantys ir ne viską žinantys, kaip Dievas? Argi šitie šventieji sugeba skaityti žmogaus širdyje ir suprast žmones? Koks absurdas sakyti, kad mes turime viską daryti Dievo šlovei. Argi Dievo šlovė gali būti didesnė nuo žmonių minčių ir poelgių? Ką jam žmonės gali duoti? Argi jam reikia pagalbos iš šalies?

Kaip žmonės galėjo sugalvoti, kad Dievas gali būti patenkintas, matydamas, kaip jie vietoj vieversio valgo silkę, vietoj riebios sriubos — svogūninę, ir kad tas pats Dievas amžiams juos prakeiks, jei jie per pasninką vis dėlto prisikimš pilvus lašinių?

Silpnieji mirtingieji! Ir jūs tikite, kad galite Dievą įžeisti? Juk jūs nepajėgiat įžeisti net karaliaus ar princo. Protingas didikas tik pasijuoks iš jūsų menkumo ir bejėgiškumo. Jums sako, kad Dievas kerštingas, ir moko, kad kerštas — nusikaltimas. Dar vienas prieštaravimas! Jus moko, kad reikia atleisti nuoskaudas, ir drįsta kalbėti, jog Dievas keršija už savaiminę nuoskaudą (prigimtoji nuodėmė), pasmerkdamas amžinoms kančioms.

Jei yra Dievas, yra ir jo kultas. Tačiau negalima nepripažin-

ti, kad ligi pasaulio sukūrimo buvo Dievas ir nebuvo kulto. Po sukūrimo žemėj gyveno žvėrys, nusilenkę Aukščiausiajam. Vadinasi, kai kurios būtybės gali gyvent greta Dievo, nesukurdamos jokio kulto... Žmonėms būdinga spręsti apie Dievo poelgius pagal savuosius poelgius.

Krikščioniškoji religija teikia melagingą Dievo suvokimą, juk jis moko, kad žmogiškasis teisingumas kilęs iš dieviškojo. Vis dėlto žvelgiant į žmogiškojo teisingumo sampratą, mes negalime nepapeikti Dievo elgesio su savo sūnumi; su Adomu, su tautomis, kurioms niekas neatnešė krikščioniškosios moralės; su mirštančiais nekrikštytais vaikais.

Krikščioniškoji religija kviečia siekti tobulybės. Krikščionybė nekaltybę laiko tobulesne už santuokinį gyvenimą. Todėl akivaizdu, jog krikščioniškoji tobulybė turi vesti į žmonių giminės sunaikinimą. Ir jei šios krypties dvasininkų pastangos, pamokslai duos pagaliau rezultatų, tai po šešiasdešimties aštuoniasdešimties metų žmonės išnyks nuo žemės paviršiaus. Argi tokia religija gali būti Dievo duota?

Kas gali būti absurdiškiau, kaip prašyti už save melstis dvasininkus, vienuolius ir dar ką nors? Negalima į Aukščiausiąjį žiūrėti kaip į valdovą.

Kokia beprotybė manyti, jog Dievas sukūrė mus tam, kad mes elgtumėmės priešingai prigimčiai, kad patirtumėm šiame pasaulyje nelaimes, kad atsisakytumėm visko, kas stiprina mūsų jausmus, patenkina poreikius, paguodžia liūdesyje. Net pats pikčiausias tironas nesugalvotų pasmerkti mus persekiojimui ir anapus grabo lentos.

Kad taptum idealiu krikščioniu, reikia būti nemokša, aklai tikėti stebuklais, atsisakyti malonumų, pagarbos, turto, draugų, artimųjų, saugoti savo nekaltybę, — žodžiu, daryti viską, kas prieštarauja gamtos dėsniams. O tuo tarpu gamta tik vykdo

Dievo valią. Štai kokius prieštaravimus religija primeta be galo teisingai ir gerai būtybei.

Kadangi Dievas yra viso materialinio pasaulio kūrėjas ir šeimininkas, mes turime naudotis gyvais padarais ir negyvais daiktais tokiu tikslu, kokį jiems numatė Dievas. Jis viską sukūrė pagal tam tikrą sumanymą, ir mes, apdovanoti siela ir protu, privalome prasiskverbti į jo ketinimus bei tikslus, kad juos suderintume su visuomenės interesais ir su interesais valstybės, kurios tautai Apvaizdos valia priklausome.

Žmogus sukurtas ne dykaduoniauti: jis turi daryti tai, kas ne tik jam asmeniškai naudinga, bet ir duoti naudos visuomenei. Dievas nenori duot laimės kokiems nors konkretiems žmonėms, jis linki laimės visiems. Vadinasi, mes vienas kitam turime teikti paramą, su sąlyga, kad ta parama nepakenks visuomenės sandarai. Kaip tik ši sąlyga turi reguliuoti mūsų elgesį. Laikydamiesi šios sąlygos visur ir visada, mes atliekame savo pareigą: visa kita — chimeros, iliuzijos, prietarai.

Visas be išimties religijas sugalvojo žmonės, kiekviena religija turi savo kankinius, pasakoja apie savo stebuklus. Kuo mūsų kankiniai ir mūsų stebuklai skiriasi nuo kitų religijų kankinių ir stebuklų?

Religiniai jausmai kilo iš senovės žmogaus baimės. Žmogus bijojo griaustinio, žaibų, audros. Kruša laužė sodus, daužė laukuose varpas, davusias maistą pirmiesiems žmonėms, išsibarsčiusiems menkai apgyventos žemės paviršiuje. Žmogaus silpnumas privertė nelaiminguosius sugalvoti maldas ir nukreipti jas į jėgas, kurias jie laikė galingesnėmis už save ir kurios jiems galėjo atsiųsti blogį. Vėliau valdžios trokštantys žmonės, genijai, didieji politikai, tolimoje praeityje atsiradę įvairiose žemės vietose, pasinaudojo žmonių paklusnumu ir palengva sukūrė daugybę fantastiškų ir žiaurių dievų, sukūrė antgamtiškųjų jėgų kultą ir ėmėsi kurti visuomenines santvarkas,

kuriose jie tapo vadais, įstatymų leidėjais. Jie greitai suprato, kad, tokiose santvarkose palaikant tvarką, būtina įtikinti kiekvieną narį, jog jis privalo aukoti savo aistras, savo malonumus kitų labui. Iš čia ir kompensacijos ir bausmės būtinybė, kuri verčia atnašauti šitas aukas.

Tai, kas antgamtiška, sugalvojo valstybės vyrai. Visos religijos žada atpildą už ištikimybę ir gąsdina bausmėmis. Jos įpareigoja minias priešintis natūraliam polinkiui turėti nuosavybę, turėti moterų (ne tik žmoną), turėti vyrų (ne tik vyrą), keršyti, kiršinti. Savo artimo reputaciją žlugdyt vien dėl to, kad save parodytų palankioje šviesoje. Ne veltui garbės sąvoka buvo sujungta su religine morale. Chimeriška, kaip ir kiekviena religija, naudinga visuomenei, kaip ir kiekvienam žmogui, garbė buvo išrasta tam, kad žmogus būtų sukaustytas paklusnumo šarvais, supančiotas melagingai suvokto jausmo grandinėmis.

Yra Dievas — visko kūrėjas ir globėjas, tai nekelia abejonių, ir mes esame tos visumos dalis, ir elgiamės pagal pirmapradžius principus, kuriuos Dievas davė visumai. Viskas tarpusavyje susiję ir būtina, ir nėra nieko, kas būtų sukurta atsitiktinai. Trys kauliukai, vieno žaidėjo mesti, neišvengiamai duos tam tikrą skaičių taškų priklausomai nuo žaidėjo įgudimo. Visus mūsų gyvenimo žingsnius galima palyginti su žaidimu kauliukais. Kaip vienas kauliukas pastumia kitą ir priverčia jį užimti tam tikrą padėtį, taip vienas žmogaus poelgis pagimdo kitą, ir taip tęsiasi iki begalybės.

Todėl pasakyti, jog žmogus nori ko nors konkretaus todėl, kad jis to nori, — vadinasi, nieko nepasakyti, vadinasi, manyti, kad iš nieko gimsta niekas. Tikriausiai yra kažkokia priežastis, kažkoks sumetimas, skatinantis subjektą norėti kaip tik to, o ne kitko. Po kiekviena priežastimi slepiasi kita, mums nežinoma, priežastis. Žmogaus valia nuolatos nukreipiama į vieną tam

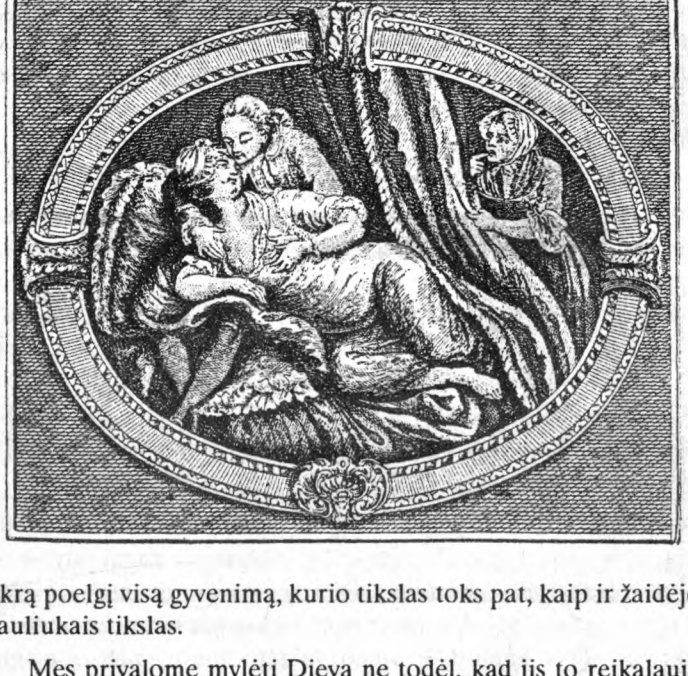

tikrą poelgį visą gyvenimą, kurio tikslas toks pat, kaip ir žaidėjo kauliukais tikslas.

Mes privalome mylėti Dievą ne todėl, kad jis to reikalauja iš mūsų, o todėl, kad jis be galo geras; o bijoti tereikia žmonių ir jų sukurtų įstatymų, nes jie būtini (nors ir labai netobuli) visuomenei, kuriai mes visi priklausome.

Štai, ponia, ką aš galiu pasakyti apie religiją. Aš kalbėjau tik todėl, kad jaučiu jums palankumą. Visos mano išvados — dvidešimties metų apmąstymų, bemiegių naktų rezultatas. Ir visą tą laiką aš stengiausi atskirti tiesą nuo melo.

Tai kas iš to išeina, mieloji? Malonumai, kuriais abu mėgaujamės, skaistūs ir nekalti, nes mes neužgauname nei Dievo, nei žmonių. Mudu šventai saugome paslaptį ir laikomės tam

tikro padorumo. Jei ne šios dvi sąlygos, sutinku, mūsų santykiai būtų skandalingi. Mes būtumėm nusikaltėliai visuomenės akyse. Mūsų keliais galėtų nueiti jauni, dvasiškai nesubrendę žmonės. Jie pražudytų savo gyvenimą, karjerą ir taptų visuomenės gerovės priešininkais. Jie paskęstų malonumų sraute. Juos apverktų tik artimieji.

— Bet, — paprieštaravo ponia S, — jei mūsų malonumai nekalti, ir tai aš dabar jau pripažįstu, tai kodėl tada, atvirkščiai, neišmokyti visų tuo būdu siekti malonumų? Kodėl nesupažindinti nors mūsų draugų ir pažįstamų su tomis išvadomis, kurias jūs padarėte iš savo metafizinių samprotavimų? Taip jiems atvertume tikriausią kelią į laimę. Argi ne jūs sakėte, kad didžiausias džiaugsmas — teikti laimę savo artimui?

— Ir aš buvau teisus. Tačiau sakyti tiesą kvailiams pavojinga. Jie jos nesupras arba panaudos blogam. Savo mintimis aš galiu pasidalyti tik su mąstančiais, dorovingais, santūriais žmonėmis. Su žmonėmis, sugebančiais besąlygiškai valdyti savo aistras. Tačiau ši vyrų ir moterų rūšis labai retai aptinkama: iš šimto tūkstančių kandidatų neatsiras ir dvidešimties, galinčių abstrakčiai mąstyti; o iš šių dvidešimties vargu nors ketvertas mąsto tikrai savarankiškai ir nepriklauso nuo žlugdančių aistrų valdžios. Taigi reikia būti nepaprastai atsargiems, skleidžiant tiesas, apie kurias šiandieną kalbėjome.

Kadangi mažai kas suvokia būtinybę rūpintis kitų gerove, kad sektųsi ir pačiam, tiems nedaugeliui reikia duoti įrodymų apie religinių tikėjimų nepagrįstumą, nes tie tikėjimai riboja laisvų individų veiklą. Valstybė sugalvojo taisykles (įvesdama jas į religinę apyvartą), kurios iš esmės reikalingos tik palaikant tam tikrus santykius visuomenėje. Šios taisyklės nelaužomos todėl, kad už jų nesilaikymą gresia griežta bausmė. Antra vertus, už jų laikymąsi žadama amžina palaima. Taigi net mąstantys žmonės apraizgyti garbės ir visuomenės interesų sąvokomis tarytum grandinėmis.

Vos abatas T baigė savo giliamintiškus išvedžiojimus, ponia S jam padėkojo tokiais švelniais žodžiais, kad jos niekaip nebūtum įtaręs nenuoširdumu.

— Tu žavus, mano bičiuli, — pasakė ji, pakibdama jam ant kaklo. — Kokia laimė priklausyti žmogui, kuris sugeba taip blaiviai samprotauti. Gali neabejoti, aš niekad nepiktnaudžiausiu tavo pasitikėjimu ir visada ištikimai vadovausiuosi tavo principais.

Po užtrukusio bučinių uragano (neužmirškite, kaip nepatogiai aš buvau įsitaisiusi) mano ištikimieji draugai laiptais nulipo į salę, kur mes paprastai susitikdavom. Aš išsikepurnėjau į laisvę ir nuskubėjau į savo kambarį. Užsirakinusi ėmiau tvarkytis — ir ne veltui. Tuoj pat atėjo tarnaitė ir pasakė, kad ponia S kviečia mane į savo kompaniją. Bet aš apsimečiau sirguliuojanti ir paprašiau, kad manęs neliestų. Man reikėjo laiko, kad užrašyčiau viską, ką neseniai buvau išgirdusi.

Kaimo gyvenimas, perpintas draugiškų jausmų, tekėjo ramiai, kai staiga vieną dieną motina man pranešė, kad mūsų kelionė į Paryžių numatyta ryt rytą. Mes paskutinį kartą pietavome pas mieląją ponią S. Aš išėjau iš jos namų apsipylusi ašaromis. Ši žavi ir, galimas daiktas, vienintelė tokia moteris išglamonėjo mane ir davė daug naudingų ir išmintingų patarimų, nepainiodama jų su nereikalingomis netikusiomis smulkmenomis. Abatas T išvažiavo į kitą miestą, kur turėjo praleisti apie dešimt dienų. Aš jo daugiau nebemačiau. Vėlai vakare mes grįžome į Volno. Viskas buvo paruošta kelionei. Kitą dieną mes išvažiavome į Lioną, iš kur diližanas mus nukratė Paryžiun.

Aš jau minėjau, jog motina nusprendė leistis į šią kelionę todėl, kad vienas pažįstamas pirklys jai buvo skolingas nemažą sumą pinigų, nuo kurių atgavimo priklausė mūsų ateitis. Tačiau motinos prekybiniai reikalai buvo prasti, jinai įklimpo į skolas. Išvažiuodama iš Volno, ji viską patikėjo vienam savo giminai-

čiui, advokatui, kuris galutinai sužlugdė verslą. Motina sužinojo, kad visas jos turtas areštuotas; ir tą pačią dieną jai buvo pranešta, kad Paryžiaus skolininkas, susipainiojęs skolose ir persekiojamas kreditorių, bankrutavo ir buvo areštuotas kaip vengiantis savo įsipareigojimų vykdymo. Nepajėgus pakelti iš karto šitiekos smūgių, mano vargšė motulė susirgo. Po savaitės mirė, neįveikusi piktybinio drugio.

Ir štai Paryžiuje aš viena, palikta likimo valiai, be giminių, be draugų; kaip man sakydavo, graži, maloni daugeliu atžvilgių, bet visai nepažįstanti žmonių. Prieš mirtį motina man atidavė savo piniginę, kurioje radau keturis šimtus luidorų, o kadangi man kol kas nereikėjo pirkti apatinių ar viršutinių drabužių, tai įsivaizdavau esanti turtinga. Pirmoji mintis buvo stoti į vienuolyną ir tapti vienuole... Bet pagalvojus, kokios kančios laukia (o aš, kaip jūs prisimenat, tai jau buvau išbandžiusi), ir pasiklausiusi vienos damos, mano kaimynės, pasakojimų, atsižadėjau skuboto sprendimo ir nutariau palaukti.

Ta kaimynė — Bua Lorjė; ji turėjo patogų būstą tame pačiame name kaip ir aš. Jinai po motinos mirties tiesiog nė per žingsnį nuo manęs nesitraukė. Aš amžinai būsiu jai dėkinga už paguodą ir paramą skausmo valandą.

Ponia Bua Lorjė buvo moteris, kurią vargas privertė tapti turtingų dykinėtojų žaisliuku. Dabar jai pasisekė įtikinti aplinkinius, kad ji yra dora moteris, ir padėjo tai padaryti jos renta ligi gyvos galvos, kuri privertė užmiršti ankstesnį amatą.

Tuo metu maudžiantį liūdesį pakeitė šalti apmąstymai. Ateitis mane gąsdino; apie tai ir papasakojau savo vienintelei bičiulei; aš pasakiau jai, kokia tikroji mano finansinė padėtis. Tikėjausi gauti išmaningos moters patarimų, ir aš jų gavau.

— Kokia jūs nepatyrusi, — pasakė vieną rytą jinai. — Neaiški rytdiena gąsdina net turtingus žmones. Ar verta kas minutę žvilgčioti į ateitį, kai jūsų padėtis toli gražu ne tokia liūdna,

kaip įsivaizduojate. Argi mergaitė, turinti tiek privalumų, pavyzdžiui, tokią figūrą ir tokį veidą, gali kuo nors abejoti ar blaškytis? Tik būtina teisingai ir apdairiai elgtis. Ne, panele, jums nėra ko nerimauti: aš surasiu tai, ko jums reikia; galbūt net gerą vyrą, nes, man atrodo, jūs apsėsta manijos aukotis religijai. Gaila, vargše vaikuti, jūs neįsivaizduojate tikrosios kainos to, prie ko veržiatės. Tad leiskite man pasakyti: keturiasdešimtmetė moteris, kurios patirtis kaip penkiasdešimtmetės, žino, ko reikia tokiai mergaitei kaip jūs. Aš būsiu jums motina ir tėvas, — pridūrė jinai, — ir išvesiu jus į žmones. Jau šiandieną pristatysiu jus savo dėdei B, kuris netrukus turi čia ateiti. Tai turtingas finansininkas, padorus žmogus, jis greitai suras jums gerą partiją.

Aš puoliau glėbesčiuoti Bua Lorjė, nuoširdžiai už viską jai padėkojau ir, prisipažįstu, jos žodžių tikrumas ir tvirtumas mane įtikino, kad viskas baigsis laimingai.

O, kokios kvailutės būna nepatyrusios ir pernelyg savimylos mergaitės! Abato T pamokos atvėrė man tą vaidmenį, kuris mums skirtas šiame pasaulyje tarnaujant Dievui ir žmonių įstatymui, bet aš visai nepažinojau visuomenės. Ypač jos išvirkščiosios pusės.

Aš tikėjau viskuo, ką man sakė. Aš negalėjau kritiškai pažvelgti į tai, ką kartą pamačiau. Bua Lorjė man pasirodė mažų mažiausiai ne blogesnė už ponią S ir abatą T. Tik tėvo Dirago negalėjau ramiai prisiminti. Vargše nekalta būtybė! Nejaugi iš tiesų tai buvau aš?

Finansininkas B pasirodė pas Bua Lorjė tą pačią dieną penktą valandą. Per pirmąjį ketvirtį valandos apie mane nebuvo užsiminta nė žodžiu. Vėliau šeimininkė nutarė eiti prie reikalo. Ji žinojo, ko nori. Gudrumo jai užteko, ir ji nusprendė pakviesti mane į kambarį tik po poros valandų. Įėjusi aš padariau reveransą, o B net nesiteikė atsistoti. Tačiau jis pasisodino

mane šalia ir pradėjo apžiūrinėti, glostinėdamas savo milžinišką pilvą. Jis atrodė susimąstęs ir net išsiblaškęs. Tokia išvaizda daugumos, užimančios panašią padėtį visuomenėje. Bet nepaisant išorinio nedėmesingumo, jis pasirodė esąs labai žvitrus. Pasakęs komplimentą mano kojoms, jis staiga grubiai griebė mane už šlaunies, griebė taip skaudžiai, kad aš surikau.

— Mano dukterėčia man pasakojo apie jus, — nepaisydamas mano reakcijos, pasakė jis. — Velniai griebtų, jūsų akys gražios, dantys puikūs, o kokie standūs sėdmenys! O, iš jūsų privalo kas nors išeiti! Nuo rytdienos prie pietų stalo draugiją jums sudarys mano geras bičiulis... Jis turi tiek aukso, kad juo tikriausiai galima būtų užversti šį kambarį. Esu įsitikinęs, jis dėl jūsų eis iš proto! Tai tikras bonvivanas, jums neteks su juo nuobodžiauti. Na, mergaitės, likit sveikos, — pasakė jis atsistodamas ir užsisegdamas liemenę. — Pabučiuokit mane į abu žandus. Ir viena, ir kita... Štai taip... juk aš jums kaip tėvas. Pietausime rytoj pas mane.

Finansininkui uždarius duris, ponia Bua Lorjė pradėjo mane įtikinėti, kad aš labai patikau tam rimtam ponui.

— Tai paprastas, geriausios širdies žmogus ir patikimas mano draugas. Aš pasirūpinsiu viskuo. Aš taip pat jūsų bičiulė, ir jūs turite neprieštaraudama vykdyti mano patarimus. Svarbiausia — nevaidinti nekaltybės, neerzinti šitų vyriškių, ir aš garantuoju pasisekimą.

Mes kartu pavakarieniavome, ir jai vikriai pavyko iš manęs ištraukti viską, kas reikalinga. Aš atskleidžiau daugelį savo slaptų minčių, taip pat tuos dorovinius principus, kurių ligi šiol nuosekliai laikiausi.

Juo daugiau kalbėjau, tuo labiau norėjau pasakyti. Ir pati nepastebėdama, peržengiau santūrumo, kurį diktuoja padorumas, ribas. Kaimynę, atvirai kalbant, pritrenkė žinia, kad aš nepriklausiau nė vienam vyrui.

Bet ji be vargo nustatė, kad aš ne tokia naivi, kaip galėjau pasirodyti iš pradžių. Kad aš šį tą mačiau ir šen ten dalyvavau. Aš dar nebaigiau pasakoti apie save, o Bua Lorjė švelniausiai glamonėjančiu balsu pasiūlė naktį ateiti į jos patalą. Bet aš nusprendžiau nekeisti įpročių ir miegoti savo kambaryje, vienatvėje apmąstydama palankius manęs laukiančius pokyčius gyvenime.

Paryžiečiai — gyvi ir švelnūs žmonės. Kitą rytą (aš dar nebuvau atsikėlusi) paslaugi kaimynė atėjo pas mane ir pasisiūlė susukti plaukus, padėt apsirengti; tačiau gedulas po motinos mirties sutrukdė man priimt jos pasiūlymus, ir aš likau su savo naktine kepuraite. Šį kartą Bua Lorjė buvo atkaklesnė, prikalbėjo man visokiausių kvailysčių ir akimis bei rankomis apčiupinėjo visas mano grožybes paduodama marškinius, kuriuos pati panoro išlyginti.

— O juk tu, — staiga pasakė jinai, — šelme, velkiesi marškinius, o neapsiplovei! Kur tavo bidė?

— Nejaugi, — tęsė jinai, — neturi bidės? Niekam nesakyk, kad neturi šito daikto, būtino kiekvienai padoriai mergaitei ne mažiau už švarius marškinius. Šiandieną aš tau galiu paskolinti savo, bet rytoj neatidėliodama nusipirk bidę pati.

Bua Lorjė bidę atnešė, pasodino ant jos mane ir, kad ir kaip aš priešinausi, paslaugioji moteris, beprotiškai kvatodama, labai kruopščiai nuplovė man tai, ką ji vadino „meilute". Šiai procedūrai nepagailėjo levandos vandens. Jei būčiau galėjusi numatyti, kokius išbandymus ji ruošia mano intymiajai vietai ir kodėl taip stengiasi ją apiplauti!

Vidurdienį mes atvažiavom į B namus; jis mūsų laukė kartu su R, savo bičiuliu ir kolega. R turėjo apie keturiasdešimt metų, neblogos išvaizdos ir puikiai apsirengęs, mėgo pasigirt. Jo pirštai buvo apmaustyti brangiais žiedais, tabokinė nuberta brangakmeniais. Jis labai norėjo būti panašus į reikšmingą as-

menį. Tačiau leido sau prieiti prie manęs ir, paėmęs už rankos, šūktelėjo, atidžiai žiūrėdamas į akis:

— O jinai, velniai griebtų, gražutė! Prisiekiu savo kilme, ji žavi, ir aš neturėčiau nieko prieš paimti ją į žmonas.

— Pone, jūs darot man garbę, — suvapėjau aš, — ir jei...

— Ne, ne, — paprieštaravo jis, — būkit rami: aš viską sutvarkysiu taip, kad jūs būsit patenkinta.

Padavė pietus, ir mes susėdome už stalo. Bua Lorjė kalbėjo nepailsdama, švaistydamasi žargoniniais žodeliais, ir tai jos pasakymams suteikė tam tikrą pikantišką aštrumą. Greitai jos kalbos man nusibodo, aš pasijutau kaip žuvis ant keptuvės. Man buvo nesmagu, ir aš net ėmiau gailėtis, kad čia atvažiavau. Mano nuotaikos negalėjo nepastebėti R. Jis atidžiai žiūrėjo į mane, ir jo priekaištingame žvilgsnyje aš tarytum perskaičiau: „Galvokit ir elkitės kaip mes. Tik tokie žmonės visuomenėje jaučiasi laisvi. Nesibaiminkit, aš jums padėsiu". Jo tyli parama mane paveikė. Aš apsipratau. Be to, keletas šampano bokalų aplygino visus aštrius kampus, ir aš pralinksmėjau. R darėsi reiklesnis, o aš nemaniau, kad reikia vengti jo merginimo. Mano kavalierius elgėsi vis drąsiau, aš jaučiau ant savo kūno jo vikrias rankas, bet netrukdžiau jam, bijodama įžeisti. Sprendžiant iš finansininko ir Bua Lorjė reakcijos, toks elgesys už stalo nebuvo laikomas smerktinu. Kai B palengva su dukterėčia nuslinko ant sofos ir ten jis iš esmės ėmė tyrinėti jos grožybes, aš taip pat nutariau nesikišti į įvykių eigą ir pasikliauti Dievo valia. R irgi neleido laiko veltui, nagrinėdamas mano anatomijos ypatumus. Kiekvieną minutę jis buvo vis ryžtingesnis ir nesivaržantis, ir aš neabejojau, kad greitai jis griebsis rimtesnių veiksmų. Netrukus jis pasiūlė pereiti ant kušetės.

— Su džiaugsmu, pone, — atviraširdiškai atsakiau aš, — manau, ten mums bus maloniau, nes, ko gero, jūs pavargsite, juk jums tikrai nepatogu ant mano kelių.

Šiam žmogui nieko nereikėjo kartoti. Jis atsistojo, pakėlė mane ir nunešė ant kušetės. Aš pastebėjau, kad finansininkas ir Bua Lorjė tuoj pat išėjo iš kambario. Norėjau ir aš atsistojus išeit paskui juos, bet išradingasis R pareiškė, kad beprotiškai mane myli, linki man laimės ir taip toliau. Viena ranka jis jau užplėšė mano marškinius, kita ranka ištraukė iš kelnių raudoną ir, atrodo, kietą stulgį. Jis prakišo kelį tarp mano šlaunų ir bandė jas praskėsti plačiau, pasiruošęs įvykdyti savo svarbiausią ketinimą, kai aš staiga suvokiau, kad man gresianti pabaisa labai panaši į šlakstyklę, kuria tėvas Diragas varydavo piktąsias dvasias iš savo auklėtinių kūnų.

Lyg būtų žaibas trenkęs į mane: prisiminiau tuos pavojus, apie kuriuos man tiek pasakojo abatas T. Mano nuolaidumas tą pačią akimirką pavirto įniršiu. Aš nutvėriau R už kaklaraiščio ir, ištiesus ranką, jį laikiau. Dabar jis niekaip nebegalėjo prie manęs priartėti. Neprarasdama šaltakraujiškumo, kai svarbiausias priešas atsirado prie mano veido, aš iš visų jėgų ėmiau šaukti Bua Lorjė pagalbos. Suprantama, tokios įvykių eigos nebuvo trejybės planuose; bet vis dėlto Bua Lorjė atbėgo ir ėmė garsiai piktintis R elgesiu.

Įsiutusi, negalvodama apie pasekmes, aš iš visų jėgų keikiau savo kavalierių. Jei ne jo draugai, aš jam tikriausiai būčiau išdraskiusi akis, kurios taip grobuoniškai žvelgė į mano nuogas grožybes. B ir jo dukterėčia vos nulaikė mane, nes aš ne juokais įsisiautėjau ir veržiausi įkibti R į gerklę. Draugų padedamas R pasitraukė į šalį, susitvarkė savo ūkį ir netikėtai prapliupo juoku.

— Velniai griebtų! Nelaiminga provincialė! — murmėjo jis, stengdamasis viską nuleisti juokais. — Prisipažinkit, smarkiai persigandot? Nejaugi jūs iš tikrųjų pamanėt, kad man kažko iš jūsų reikia?.. Ir keistos šitos provincijos mergaitės, niekada nesilankiusios viešumoje. Įsivaizduok, brangusis B, aš paguldžiau panelę ant kušetės, pakėliau jos sijonus ir parodžiau savo daiktą. Mažajai nekaltybei turbūt pasirodė, kad aš darau kažką nešvankaus. Pakėlė triukšmą, atbėgote jūs — štai ir visa

istorija, kuri neverta kiaušinio lukšto ir dėl kurios ji taip įsiuto. Yra ko numirt iš juoko! — pridūrė jis, dar labiau kvatodamasis. Bet tuojau pat vėl prakalbo netikėtai rimtai: — Gerbiamoji Bua Lorjė, ateityje prašau man nekišti tokių kvailių. Aš ne mokytojas ir ne auklėjimo specialistas. Jums visų pirma derėjo panelei kai ką papasakoti apie gyvenimą ir tik po to supažindinti ją su panašiais į mane ir B žmonėmis.

Prisipažįstu, klausydamasi šios kalbos, aš sutrikau. Aš klausiausi R prasižiojusi ir išsproginusi akis. Praradau kalbos dovaną. B su R išėjo iš kambario ir nuvažiavo, o aš to net nepastebėjau. Bua Lorjė sausai pasakė, kad mes taip pat turime rengtis. Jaučiau, kad ji manimi nepatenkinta. Aš susipainiojau bespėliodama.

Tuo pačiu fiakru parvažiavome namo.

Tik savo kambaryje aš atgavau pusiausvyrą ir karčiai pravirkau. Mano išmintingoji bičiulė, sunerimusi dėl mano būsenos po šio įvykio, visą laiką buvo greta. Ji mėgino mane įtikinti, kad visi vyrai visada stengiasi sužinoti, ar mergaitė, kurią jie ketina vesti, susigaudo meilės žaidimuose. Vadinasi, dėl atsargumo aš turėjau apsimesti labiau nieko neišmananti, ir dabar ji baiminasi, kad per savo atžarumą pražiopsojau savąją laimę.

Aš karščiuodamasi pasakiau nesanti tokia nepatyrusi meilės reikaluose, kad nesuprasčiau, ką niekšas R norėjo man padaryti. Ir griežtai pridūriau, kad už tokią kainą nesusigundysiu ir pačiu didžiausiu turtu. Vos susitvardydama užplūdus prisiminimams, aš papasakojau jai, kas mano akyse darėsi su tėvu Diragu ir panele Eradise; papasakojau ir apie visas šios srities pamokas, gautas iš abato T ir ponios S.

Pagaliau žodis po žodžio gudrioji Bua Lorjė išpešė iš manęs pasakojimą apie visus mano nuotykius. Po to jos nusistatymas mano atžvilgiu pasikeitė; anksčiau jai atrodžiau esanti

blogai išauklėta ir neturinti supratimo apie pasaulietinę visuomenę, o dabar ją nustebino mano žinios moralės, metafizikos ir religijos srityse.

Bua Lorjė buvo geros širdies moteris.

— Kaip džiaugiuosi, kad sutikau tokią mergaitę, — šūktelėjo jinai, karštai mane apkabindama, — tu atvėrei man akis į paslaptis, kurios ir buvo mano gyvenimo nelaimė; nuolatos apmąstydama savo gyvenimą, nerandu ramybės. Niekas labiau už mane negali bijoti bausmės, kuri laukia už ne nuo mūsų valios priklausančius nusikaltimus. Mano gyvenimo rytas buvo siaubingas. Bet tegu geriau nukenčia mano savigarba, aš turiu atsiliepti į tavo atvirumą atvirumu, pamoka už pamoką.

Pasiklausyk, brangioji Terese, pasakojimo apie mano nuotykius, jis įtikins tave, kad žmogus labai nepastovus ir kad iš tikrųjų yda ir dorybė priklauso nuo temperamento ir auklėjimo.

Ir ji pradėjo pasakoti.

BUA LORJĖ ISTORIJA

Aš esu nepaprasta būtybė, brangioji Terese. Aš esu nevyras ir nemoteris; nenašlė ir neištekėjusi. Pasileidėlė, bet išsaugojus nekaltybę. Ne, brangioji, aš neišėjau iš proto. Pakentėk truputėlį, ir viską suprasi. Reikalas tas, kad gamta mano intymųjį organą pavertė neprieinama tvirtove. Plėvelė, atitverianti įėjimą į vidų, tokia stipri, jog gali išlaikyti pačio galingiausio stulgio spaudimą. Kaip keistai tai beskambėtų, bet aš taip ir neprisirengiau nueiti pas geriausią eskulapą operuotis, nes buvau įtikinta, kad viskas baigsis gerai ir aš galėsiu pasimėgauti vyro artumu. Sako, kad chirurgai ne vienai padėjo. Pats šviesulių išsidėstymas man pranašavo kurtizanės likimą. Žvaigždės nemeluoja. O štai šitas organizmo defektas, kuris, atrodė, turėjo trukdyti paleistuvės karjerai, tapo, atvirkščiai, sėkmės laidu. Ruošdamasi papasakoti tau apie vyrų kaprizus lovoje, aš visai nebandysiu parodyti pozų, padedančių jiems sužadinti savo goslumą. Visa tai buvo žinoma jau senovėje, o pačios meilės pozos smulkiai aprašytos garsiojo Pjetro Aretino prieš tris šimtus metų ir šiandieną įdomios tik istoriniu požiūriu. Mudvi pasikalbėsime apie keistybes, apie neįtikėtinas paslaugas, kurių iš mūsų reikalauja daugelis patinų. Tie nukrypimai apšviečia vyrus ne iš gerosios pusės. Už jų reikia įžvelgti vyrų psichines ar fizines ydas...

Kas mane sukūrė ir paleido į margąjį pasaulį, ligi šiol aš nežinau. Kartą viena moteris, kurios pavardė Lefor, miestietė, pas kurią gyvenau Paryžiuje ir kuri augino mane kaip savo dukterį, paslaptingai mane pasišaukė ir pasakė (man tada kaip tik suėjo penkiolika):

— Jūs man visai ne duktė, ir atėjo laikas tai pasakyti. Aš suradau jus gatvėje visai mažą, gal šešerių metų, ir maitinau bei auginau iš gailesčio. Kaip besistengiau, bet nieko nesužinojau apie jūsų tėvus.

— Jūs turite suprasti, — tęsė jinai, — kad aš neturtinga, nors jūsų auklėjimui nieko negailėjau. Dabar jūs pati privalote pasirūpinti savo likimu. Ir štai ką galiu jums pasiūlyti. Jūs gerai sudėta, graži, subrendusi ne pagal metus. Jūs kritote į akį pirmininkui ..., mano globėjui ir kaimynui. Jis nori jums gero ir iš pradžių pažadėjo jus išlaikyti, jei tik jūs jam suteiksite visas paslaugas, kurių jis paprašys. Spręskite, Manona, ką jam atsakyti... Neslepiu, jei jūs atsisakysite ir priešinsitės jo potraukiui, jums teks jau šiandieną palikti mano namus, nes aš daugiau nebeketinu jūsų maitinti ir rengti.

Šie tokie tiesūs ir ciniški žodžiai man sukėlė siaubą. Aš pravirkau. Bet ašaros jos nesugraudino, reikėjo spręsti. Pagaliau man teko su viskuo sutikti, ir tada bjaurioji ponia Lefor savo netikru balsu ėmė įtikinėti, kad rūpinsis manimi ir toliau, o svarbiausia — patars.

Kitą rytą ji man smulkiai papasakojo apie naująsias pareigas ir tuos elgesio ypatumus, kurie būtini bendraujant su pirmininku. Nuogai nurengusi ir apčiupinėjusi mane, jinai, atrodo, buvo patenkinta, nes tuoj pat labai kruopščiai išmaudė, susuko plaukus ir davė drabužius, kurių lig tol nenešiojau.

Ketvirtą valandą po pietų mus nuvedė pas pirmininką. Aš išvydau aukštą vyriškį su pageltusiu raukšlėtu veidu, skęstančiu labai prašmatniame peruke. Šis garbingas ponas, mus pasodinęs, oriai pasakė motinai:

— Tai čia ta jauna ypata? Ji nebjauri; aš nė minutės neabejojau, kad ji taps gražuole. Matau, pinigai buvo išleisti ne veltui. Bet jūs tikra, kad ji nekalta? — pridūrė jis. — Imkim ir pažiūrėkim, ponia Lefor!

Mano geroji motina, pasodinus ant lovos krašto, įsakė gulti ant nugaros, pakėlė mano marškinius ir jau norėjo praskėsti kojas, bet pirmininkas riaugtelėjo:

— Ne šitaip, ponia, amžinai tos moterys rodo priešakį. Apverskite ją.

— Ak, atleiskit, pone! — šūktelėjo motina. — Aš maniau, jūs norite pažiūrėti... Greičiau atsistok, Manona! Pastatyk koją štai ant šitos kėdės ir kiek gali susilenk...

Lyg pasmerkta mirti į nieką nežiūrėdama aš padariau tai, ką man liepė. Garbioji motina užplėšė marškinius aukščiau šlaunų, ir greitai aš pajutau, kaip kažkas (o tai būta pirmininko) praskiria mano slėptuvės lūpas ir nesėkmingai bando prastumti į vidų pirštą.

— Puiku, — pratarė šeimininkas, — aš patenkintas. Negalima netikėti, kad ji iš tikrųjų yra nekalta. Tegu lieka ta poza, o jūs pliaukštelėkite kaip reikia jai per užpakalį.

Įsakymas buvo įvykdytas: Lefor, prilaikydama mane kairiąja ranka ir neleisdama nusmukti sijonams bei marškiniams, dešiniąja pliaukštelėjo per nuogybę. Kiek pasukusi galvą į pirmininką, aš smalsiai apsidairiau ir pamačiau, kad, nukreipęs į mane lornetą ir atsisagstęs kelnes, jis tampo kažką rusvą ir glebų, nerodantį gyvybės ženklų. Burna jo buvo pražiota, o veide sustingo nekantrumo grimasa.

Apie penkiolika minučių truko ši nebyli scena. Mano nugara nutirpo, viskas įkyrėjo, o seniokas, matyt, ir nepasiekė, ko norėjo. Pagaliau triukšmingai atsiduseęs, vos išlaikydamas pusiausvyrą ant savo plonų kojų, jis nuėjo ilsėtis į didžiulį krėslą. Lefor gavo prikimštą luidorų maišelį. Man atiteko šlykštus pabučiavimas į skruostą ir kai kurie pamokymai. Aš privalėjai elgtis apdairiai ir laukti kito pakvietimo. Man buvo pažadėta atsilyginti.

Grįžus namo, norėjau suviršinti viską, ką mačiau, ir laisva-

laikiu pamąstyti. Manau, kad mano mintys nebuvo mažiau įtemptos negu jūsų, kai galvojate apie scenas, kurias suvaidino Eradisė ir tėvas Diragas. Aš prisiminiau viską, kas buvo kalbėta ir daryta ponios Lefor namuose nuo pirmųjų dienų, kai ten apsigyvenau. Norėjau suprasti, kas yra mano netikroji motina ir ką ji veikia. Kaip tik tuo metu durys atsidarė ir įėjo ponia Lefor. Tarytum atspėjusi mano mintis, ji prabilo:

— Aš nebeturiu ko slėpt nuo tavęs, brangioji Manona, — ir jos rankos apsivijo man apie kaklą, — nes tu pradėjai daryti tai, ką aš darau jau dvidešimt metų. Paklausyk manęs ir nepertrauk. Tu sužinosi viską. Tačiau pirmiausia nuramink savo pasipiktinimą ir net mintyse nekeik mūsų pono. Šiandieną tu turi pasiruošti naujajam gyvenimui. Tikriausiai tu jau supratai, kad aš tave į savo namus pasiėmiau su pirmininko žinia. Tu buvai auginama už jo pinigus, nors aš ir negaliu pasakyti, kad jis buvo labai dosnus. Man buvo pažadėta du šimtai luidorų tą dieną, kai tu atiduosi jam savo nekaltybę. Deja, senojo ištvirkėlio jėgos pasirodė esą ne begalinės, o jo surūdijęs instrumentas nieka . tikęs. Bet argi dėl to mes kaltos? O kentėti tenka mums. Ponas davė man tik šimtą luidorų — mano dalį. Likusių pinigų, bijau, mes niekada nepamatysim. Tačiau tikiuosi, kad tokia mergaitė kaip jūs nenusimins. Viskas priešakyje, brangioji, ir aš tau padėsiu užsidirbti kur kas daugiau. O kol kas aš panaudosiu labai laiku gautą sumą tavo drabužiams. Tu tapsi tikra lėlytė, mano mieloji, ir jei manęs neapgaudinėsi, uždirbsi daugiau negu dešimt gražuolių, kurių galvose tik vėjai švilpauja.

Aš nebuvau tokia kvaila, kad nesuprasčiau, jog tetulė Lefor pasisavino šimtą luidorų, skirtų būtent man. Nebuvo ką daryti, teko tuos pinigus iš jos pasiskolinti ir pažadėt grąžinti iš karto, kai tik pradėsiu uždirbt. Būsimą uždarbį susitarėm dalintis perpus.

Ponia Lefor, atrodo, pažinojo pusę Paryžiaus. Per pirmuosius pusantro mėnesio mane savo glėbyje laikė ne mažiau kaip

dvidešimt jos pažįstamų, bet nė vienas negalėjo pasigirti padaręs mane moterimi. Ponios Lefor pedantiškumo dėka visi pinigėliai už tuos pasimatymus buvo gauti avansu. Tačiau nusivylimas dėl nenumalšintos aistros, apėmęs visus iš eilės šituos eržilus, vargu ar aprašomas. Buvo ir nemalonių minučių, kai, pavyzdžiui, storulis, dėstantis Sorbonoje, praradęs viltį gauti tai, už ką užmokėjo dešimt luidorų, ėmė grasinti, kad iš manęs atims paskutinį duonos kąsnį. Nevaldydamas įniršio, jis šaukė, kad pakels baisų triukšmą ir niekas daugiau nebepanorės mano paslaugų. Tačiau jį pavyko nuraminti.

Po pirmųjų dvidešimt kavalierių buvo dar ne mažiau kaip penki šimtai. Ir tik per kokius penketą metų! Prie mano alkovo pakeisdami vieni kitus stumdėsi dvasininkai, kariškiai, pinigų maišai, prokurorai ir teisėjai. Kokių tik pozų nedariau, kurstydama jų šlykščius įgeidžius... Tačiau jų pastangos buvo bergždžios: nė viena ietis nesugebėjo pramušti manojo skydo.

Pagaliau gandai apie mano šaunumą pasiekė aukštų policijos pareigūnų ausis, ir jie nusprendė mano žygiams padaryti galą. Laimei, mane laiku įspėjo, ir mes su ponia Lefor pakeitėm gyvenamąją vietą, tačiau nenutoldamos nuo Paryžiaus daugiau kaip trisdešimt lįė.

Po trejeto mėnesių triukšmas aprimo. Ponios Lefor kūmas, tarnavęs policijoje ir ką tik paaukštintas, apsiėmė už trisdešimt luidorų šį reikalą užtušuoti. Ir greitai, kurdamos naujus planus, mes grįžome į Paryžių.

Apie tą laiką ponia Lefor padarė išvadą, kad mano intymiąją vietą pažeidęs defektas yra Dievo dovana ir kad ateity šį nukrypimą nuo normos galima panaudoti su dar didesniu pasisekimu. Nekalbant apie tai, kad aš galėjau nesibaiminti nei blogų ligų, nei nėštumo.

O jei kalbėsime apie mano pačios organizmo poreikius, tai aš, brangioji Terese, pasiekdavau malonumą lygiai tokiu pat būdu, kokiu naudojiesi tu.

Tuo metu, — tęsė Bua Lorjė, — mes nusprendėme pakeisti savo elgesio taktiką ir principus. Kai grįžome iš savanoriškos tremties, persikėlėme į Sen Žermeno priemiestį, nieko apie tai nepasakę savo šeimininkui.

Pirmoji mano pažintis ten buvo tokia baronienė, jaunystėje narsiai padirbėjusi geismų arimuose. Jos draugiją papildė sesuo grafienė, ir kartu jos abi padarė laimingus legionus jaunų vyrų. Dabar gerbiamoji baronienė buvo laikoma valdytoja pas vieną turtingą amerikietį, kuris atsidėjęs mylavo jos vystančias grožybes, mokėdamas daug brangiau, negu jos buvo vertos. Jis turėjo draugą, kuriam aš beprotiškai patikau ir kuris nusprendė mane išlaikyti. Aš nutariau nieko neslėpti nuo simpatiškojo amerikiečio ir išdėsčiau jam viską apie savo defektą ir, kaip būtų keista, savo prisipažinimu jį sužavėjau.

Vargšelis buvo ką tik išsilaisvinęs iš nemalonios ligos nagų ir iš karto suprato, kad mano glėbyje jam niekas negresia. Mano mielasis amerikietis davė įžadą apsiriboti „vaikiškais" žaidimais, bet bendravo su manimi labai originaliai. Pasisodinęs ant sofos greta ir išsirengęs, jis atiduodavo man į rankas savo vaikų darymo įrankį, kurį reikėjo lengvai kratyti. Mano kambarinė tuo metu plušėdavo manajame lizdelyje ir išpešdavo iš jo keletą plaukų. Aš ištverdavau šį karštą užsiėmimą, pastebėdama, kad tik nuo šitokių veiksmų stambus vargšo amerikiečio mechanizmas galėdavo pasiekti horizontalią padėtį ir net nukrėsti lašą eliksyro.

Žmonių su audringa fantazija (nebūtinai tokia pat) sutikdavau neretai. Baronienė turėjo dar vieną seserį — Minetę, poaukštę, gražios figūros, bet jos veidas buvo negražus, ir, be to — tamsi oda. Man nepatiko jos netikras dirbtinis elgesys. Bet ji gerai dainavo — aistringai, prasmingai, ir gerbėjai sekė jai iš paskos. Pati Minetė pirmenybę teikė meilužiui, kuris garbino ją kaip dainininkę. Šis jaunas vyras pabrėždavo, kad vien Minetės

balso, panašaus į Orfėjo, garsai gali sužadinti jo lyties sritį ir priversti padaryti meilės žygdarbį.

Kartą mes vakarieniavome trise — aš, Minetė ir jos meilužis. Buvo linksma: Minetė dainavo, mes su jaunuoju vyriškiu laidėm sąmojų apie mano įgimtą defektą. Kvailystės mus nuvargino, ir mes trise sukritome ant prabangios lovos, kurios kampus saugojo bronziniai amūriukai. Nepastebimai nusirengėme, vyriškis patogiai pasodino dainininkę ant lovos krašto ir greitai ją sutvarkė. Ir ritmas, ir taktas buvo tinkamas, meilužis stenėjo ir žvygčiojo, o mane smaugė juokas, kurio niekaip negalėjau sutramdyti. Viskas būtų baigęsi gerai, tačiau staiga geidulingoji dainininkė, praradusi savikontrolę, pagavo gaidį, suklydusi, kaip aš supratau, visu tonu.

— Ak tu, kale! — suvapėjo nuostabiųjų melodijų vertintojas, — tu sužalojai mano klausą, mano strypą vienu smūgiu sulaužė tavo klaidinga nata. Pažiūrėk, tu pažiūrėk, ką pridarė tavo prakeiktasis re bemolis!

Ir iš tikrųjų: vyriškumas paliko melomaną ir jo geriausią instrumentą, dar neseniai atrodęs kaip varinis, jis pavirto niekam netinkančiu skuduru.

Mano bičiulė darė viską, kad atgaivintų veikėją, tačiau net švelniausi pabučiavimai, jautriausi prisilietimai buvo beviltiški. Tik graži muzika sugebėjo įkvėpti gyvybę tam bejėgiam daiktui.

— O, mano mielasis, — sušuko Minetė, — nepalik manęs! Aš suklydau, nes mylėjau tave kiekviena savo kūno ląstele ir buvau pagauta polėkio, nešusio mane lyg vėjo šuoras. Mielasis, nepalik! Manona, Manona, padėk man: parodyk jam savo slaptąją vietą, ir jos vaizdas jį man sugrąžins. Aš nepakelsiu net minties apie tai, kad mano mielasis neužbaigė. Brangusis, — tęsė Minetė, — paprašyk Manonos, ir ji atsistos tavo mėgiama poza. Manona tai padarys dėl manęs... Prisimeni, kaip su tavimi žaidė grafienė?

Nuo to momento, kai jos meilužis pradėjo plūstis ir įskaudintas paliko mūšio lauką, aš juokiausi lyg beprotė. Iš tiesų, kada kulšis pakeitė metronomas ir vokalo kokybe tapo įmanoma patikrinti pasitenkinimo laipsnį? Kaip galėjai nesijuokti iš to, kad kažkokie bemoliai gali suduoti mirtiną smūgį meilei?

Aš žinojau, jog baronienės sesuo buvo pasiruošusi padaryti viską, kad patenkintų gašlybės apimtą vyriškį. Ne tik jos goslumas, bet ir godulys buvo beribis. Su ja dosniai atsiskaitydavo už paslaugas, kurios, matyt, netilpdavo įprastuose rėmuose. Todėl Minetės prašymas pakeisti kitą moterį, tai yra kaip tik grafienę, užklupo mane netikėtai. Bet mano nežinojimas truko neilgai.

Susitaikę meilužiai paguldė mane kniūpsčią, po pilvu pakišę tris ar keturias pagalves ir šitaip pakeldami sėdmenis. Rankos buvo laisvos, galva įsispyrė į lovos galą. Minetė atsigulė ant nugaros, įspraudusi galvą man tarp šlaunų. Jos kakta lietė plaukus, kuriais buvo apaugusi mano ola, ir atrodė pridengta kirpčiukų. Meilužis užgulė Minetę, rankomis atsiremdamas į lovą. Kaip matai, Terese, šitaip tas ponas galėjo iš arti regėti vienu metu veršlią Manonos augaliją, jos sėdmenis ir savo mylimosios veido bruožus. Šį kartą muzikos nebeprireikė. Meilužis nesirinkdamas bučiavo, laižė, kandžiojo viską, ką pasiekė, jis neatidavė pirmenybės veidui ar užpakaliui, jis čiulpsėjo, šnopštė ir urzgė vienu metu, o jo ietis, Minetės rankos nukreipta, greitai atgavusi ankstesnį standumą ir drąsą, kovojo žūtbūtinai. Garsų jūra (nereikia užmiršti Minetės šūksnių ir mano kvatojimo), atrodė, kilnoja plačiausios lovos uždangalą, melomanas ir dainininkė apsipylė prakaitu, bet jų energija buvo neišsenkanti... Aš pavargau nuo juoko kur kas anksčiau, negu abu partneriai nurimo savo konvulsijose.

...Netrukus susipažinau su vienu vyskupu, kuris pasirodė esąs tikras maniakas. Ne visos ausys gali atlaikyti pasakojimus

apie pramogas, kurias mėgo šis garbingas žmogus. Bet aš priminsiu tik vieną detalę.

Tik tu įsivaizduok, kai jo šviesybė pajusdavo artinantis malonumą, jis pradėdavo staugti, ir iš jo burnos kartu su putomis išsiveržda vo: ai! ai! ai! Įdomu, jog šis storulis prelatas sustiprindavo garsą ir keisdavo toną taip, kad būdavo aišku — malonumo viršūnė jau čia pat, ir didžiulis kūnas nuskęs gašlybės gelmėn. Meilės kankinio balso stygų garsai buvo tokie stiprūs, kad juos galėdavai išgirsti ir už tūkstančio metrų. Ištikimas tarnas turėdavo užkamšyti visus apartamentų plyšius.

Mano pasakojimas būtų galbūt begalinis, brangioji Terese, jei pamėginčiau nupiešti vyrų keistenybes ir žaidimus, juk jų geidulingumas iš tiesų yra beribis. Tarp kitko, aš tau papasakosiu dar apie kai ką.

Kartą mane atvedė pas vieną labai turtingą žmogų. Viskas buvo daroma slapta, į namus prasmukom pro užpakalines duris — neduok, Dieve, jei kas nors sužinotų apie mūsų vizitą! Tam tikras žmonių nusistatymas galėjo rimtai pakenkti jo solidžiai reputacijai. Mane įspėjo, kad penkiasdešimt metų turtuolio slenkstį peržengdavo vien mergaitės, ir tik vienai iš jų pasisekė tai padaryti du kartus. Iš anksto apie viską įspėta, aš iš karto nusirengiau ir atstačiau šeimininkui pabučiuoti tvirtas kaip riešutai savo šlaunis.

— Dabar bėk, mano mergyte, ir tik greičiau! — šūktelėjo namų šeimininkas, vienoj rankoj laikydamas ir grėsmingai purtydamas savo stulgį, o kitoje — ryšulį rykščių, kuriomis gąsdino dar įnirtingiau. Aš puoliau bėgti, jis — iš paskos, mes padarėm tris ar keturis ratus aplink kambarį, ir jis visą laiką kaip beprotis riaumojo: „Bėk, kurva, bėk!"

Pagaliau netekęs jėgų jis krito į savo krėslą, davė man du luidorus, ir aš išėjau.

Kitas, nurengęs mane nuo bambos iki pėdų, duodavo „go-

demišė" ir liepdavo veikti. Nugalėdama apatiją ir pasipriešinimą, aš paleisdavau į darbą milžinišką įrankį, o tuo metu partneris rydavo mane akimis. Netrukus jis atsisėsdavo identiška poza, į kumštį suspausdavo savo didelę strėlę ir, įbedęs akis į mane, pradėdavo darbą. Šis žmogus taip susitvardydavo, kad baigdavo visada tik po to, kai aš jau būdavau pasiekusi malonumo viršūnę.

Prisimenu dar vieną nusenusį gydytoją, kurio potencija prabusdavo tik po to, kai aš suduodavau ne mažiau kaip šimtą smūgių jam per sėdmenis. Tuo metu mano padėjėja, apnuoginusi neįtikėtinai dideles krūtis, apdorodavo eskulapo stulgį at-

siklaupusi. Mes daugelį kartų pasiekdavom rezultatų, su nuostaba pastebėdamos, kad senis pažadina gyvybinių jėgų liekanas, ir jam pavyksta po lašą atiduoti eliksyrą, kurio dar buvo likę jo suvytusiame kūne. Poilsio minutėmis šis patyręs žmogus mums aiškindavo, kad kaip tik tokiu būdu galima atgaivinti visiškai bejėgį vyriškį ir net uždegti gyvybę nevaisingoje moteryje.

Įdomus atsitikimas buvo ir su vienu liokajumi, pasižymėjusiu gašlumu, nusilpusiu nuo paprastų malonumų krūvio. Aš aplankiau jį kartu su bičiule, ir mums labai patiko jo kabinetas, kurio veidrodžiai įvairiais kampais atspindėjo prašmatnią kušetę, stovėjusią kambario viduryje ir apmuštą raudonu aksomu.

— Džiaugiuosi matydamas tokias nuostabias ir žavingas damas, — pradėjo šeimininkas, išsižergdamas prieš mus. Ir pasiūlė: — Neabejoju, kad jūsų protas ir išsiauklėjimas neleis jums įsižeisti, jei aš pasakysiu, kad mano planuose susijungimo su jumis nėra. Mane pakeis mano tarnas, jaunas ir apsukrus vaikinas, tikiuosi, jis jums patiks... Kad išvengtume kokių nors nesusipratimų, noriu paaiškinti, jog mano, kaip patino, savybės leidžia man kruopelę malonumo patirti tik tada, kai matau, kaip tą malonumą patiria kiti. Mano nuomone, abejingumas susijungimui ir įrodo, kokia nepriekaištinga garbingo žmogaus moralė.

Užbaigęs šią nedidelę kalbą žavia šypsena, didikas davė ženklą, ir į kabinetą įėjo šaunus lengvai apsirengęs jaunuolis. Veikdamas vikriai ir tyliai, jis greitai nurengė mano bičiulę ir, liepęs jai gulti ant nugaros, padėjo man nusisegti viską žemiau liemens. Jautei, kad tarnas šią ceremoniją yra atlikęs daugybę kartų ir visada tokia pat tvarka. Atsisėdęs į krėslą, šeimininkas atsisegė kelnes, išsitraukė mėgiamą daiktą, kuris savo glebumu kol kas darė liūdną įspūdį. Tarnas, tuo metu nuleidęs kelnes, kambario centre demonstravo tokią galingą ietį, kad negalėjo nekelti susižavėjimo. Jis laukė signalo ir, kai tik jis buvo duotas,

neslėpdamas žvėriško džiaugsmo, užsirioglino ant mano bičiulės. Jis įstūmė savo instrumentą, bet nejudėjo, laukdamas naujų nurodymų.

— Būkit maloni, panele, — kreipėsi į mane paleistuvis, — nueiti ten (jis pirštu parodė kur), imkite į rankas mūsų šauniojo lotaringiečio kiaušiukus ir pakutenkite juos... Dabar galima ir pradėt su Dievu!

Ir štai aš vos spėju išlaikyti karštligišką šaunuolio tempą, nė sekundei nepaleisdama iš rankų plaukuotų rutuliukų. Kol ant kušetės vyko šitas karštas trynimasis, šeimininkas išplėtęs akis žvelgė į visus veidrodžius, kuriuose atsispindėjo mūsų besiraitantys kūnai. Atspindžių buvo daug, ir visi liudijo viena: veikiantieji asmenys stengiasi iš visų jėgų. Pagaliau didikas pajuto, kad malonumo momentas artėja, ir prašvokštė tarnui, negailestingai tampydamas savo stulgį:

— Užbaik, užbaik...

Lotaringijos Adonis sukrutėjo kaip beprotis, ir greitai abu su kankinančia palaima nuleido savo brangųjį skystį...

— Brangioji Terese, — tęsė Bua Lorjė, — aš labai laiku prisiminiau dar vieną įdomų atsitikimą tą pačią dieną. Jei leisi, aš tau papasakosiu apie susitikimą su vienuoliais kapucinais, ir tu įsitikinsi, kaip pedantiškai laikosi įžadų šventieji tėvai.

Išėjusi iš ištvirkėlio namų ir atsisveikinusi su savo nustekenta bičiule, aš pasukau už kampo, kad sėsčiau į laukiantį manęs fiakrą, bet pastebėjau tokią Diupoi, mano netikros motinos draugę ir garbingą varžovę komercijos reikaluose, turėjusią, tiesa, visai kitokią klientūrą.

— Brangioji Manona, — puolė ji prie manęs išskėtusi rankas, — kaip gerai, kad tave sutikau! Tu puikiai žinai, kad aš, tvarkydama savo mergaičių verslą, galiu numalšinti visų Paryžiaus vienuolių troškimus. Bet atrodo, kad tie šunys šiandieną nori mane įsiutinti! Visiems iš karto vienu metu stojo poravi-

mosi periodas. Dar rytą jiems parūpinau devynetą gražuolių ir šiek tiek juos nuraminau. Tačiau tuoj pat man reikalinga nors viena gėlelė trims garbiems kapucinams, kurie niekaip nesulaukia, kada ir jiems ateis laikas pasismaginti. Marìona, tu negali neatsiliepti į mano prašymą ir neiti su manimi! Tai tikri velniai, jie tau patiks.

Aš priminiau Diupoi, kad esu ne jų laimikis, kad šitie ponai nieko nenutuokia apie originalias linksmybes, jiems duok tik mėsingesnių panelių su gilesne ola.

— Velniai griebtų, — sušuko Diupoi. — Man nusispjaut į tai, apie ką jie svajoja savo celėse! Aš jiems suradau gražią mergaitę, tikrą lėlytę, o ką su ja daryti, tegu patys galvoja. Žiūrėk, štai šeši luidorai, kuriuos jie man davė, trys iš jų bus tavo... Sutinki?

Aš nutariau, kad nuo likimo nepabėgsi, be to, mane labiau viliojo ne nauda, o smalsumas. Aš paleidau savo fiakrą, ir mes patraukėme į Diupoi namus.

„Broliai kapišonai" neprivertė ilgai laukti. Įeidami kambarin, jie į mane spoksojo neilgai, o apsupo iš visų pusių kaip vilkai vargšę avytę, nuo bandos atsiskyrusią. Norėdama atsakančiai pasilinksminti, aš pastačiau koją ant kėdės, užplėšiau suknelę neva tam, kad pataisyčiau kelraištį. Tai buvo suprasta savaip, ir vienas vienuolis, ruda barzda ir bjauriu kvapu iš burnos, sučiupo mane už kaklo, atvertė galvą ir įsisiurbė į lūpas taip, kad, atrodė, neįmanoma bus atlupti. Antrasis grubiai čiupinėjo mano brangiąsias krūtis, o trečiasis, pakėlęs marškinius, prisispaudė veidu prie kulšių ir vedžiojo jomis šlapią savo nosį. Kažkas kieta, lyg būtų padaryta iš arklio uodegos plaukų, prašliaužęs tarp šlaunų, kapstėsi prieangyje; aš paliečiau šį nesuprantamą daiktą ranka; kaip jūs manot, kas tai buvo? — tėvo Ilero (kaip vėliau paaiškėjo, toks buvo jo vardas) barzda, ir tėvas, pajutęs esąs pagautas už barzdos, įkando man į sėdmenis, kad jį paleisčiau.

Tada mano akys padūmavo, ir aš garsiai surėkiau, nes mane pervėrė aštrus skausmas. Pasiutę vienuoliai paleido mane iš netikėtumo. Aš atsisėdau ant čia pat stovėjusios kušetės, bet kai pakėliau akis, pamačiau tris milžiniškus į mane nukreiptus instrumentus.

— A, šventieji tėveliai! — sušukau aš. — Palaukit, prašau jus, darykim viską iš eilės. Aš čia atėjau ne tam, kad vaidinčiau nekaltybę, bet nuspręskime, kuris iš jūsų turės mane pirmas.

— Aš, — sušuko visi kartu, neduodami man nė pabaigti.

— Ką, jaunieji barzdočiai? — prasniaukrojo vienas. — Jūs drįstate pralenkti mane, tėvą Anžą, vyriausią tarp jūsų? Šventvagiautojai!.. Netikėliai!

— Tu išprotėjai, — suvapėjo kitas. — Mums šito ir tetrūko — ginčytis paleistuvės namuose. Kur kur, o čia tėvas Anzelmas lygus tėvui Anžui.

— Meluoji! — riktelėjo pirmasis, ir švystelėjo jo kumštis. Anzelmas išsilaikė ant kojų ir puolė įžeidėją. Mirtinai susikibę, jie nusirito kambario kertėn. Ten ligi valios tąsė vienas kitą, spardydami vienas kitam į užpakalius purvinomis apžėlusiomis kojomis. Dabar jiems ne meilė buvo galvoj. Diupoi keikdamasi šoko jų skirti, bet jai tai pavyko padaryti tik šliūkštelėjus vandeniu iš didelio ąsočio.

Kol jie mušėsi, tėvas Ileras neleido laiko veltui. Jis apvertė mane aukštielninką, užvertė sijonus ir, nekreipdamas dėmesio į mano konvulsišką, panašų į kūkčiojimą juoką, ėmė ruoštis prasiskverbt į kriauklę, dėl kurios taip beviltiškai grūmėsi jo draugai. Tačiau jo nesulenkiama štangelė sutiko netikėtą kliūtį, kuri pasirodė besanti nenugalima. Sumišęs Ileras ištyrinėjo kriauklę pirštu ir liko nustebintas. Naujas mėginimas davė tą patį rezultatą. Viskas, ką jis pasiekė, tai išliejo savo tirštą balzamą neprieinamos olos prieangyje.

Laimei, vienuolis susivaldė ir visai nusiramino. Jis pareika-

lavo tylos. Po to, pabrėždamas įvykio svarbą, tėvas Ileras papasakojo draugužiams apie nenugalimą barjerą, užtveriantį kelią į malonumų šventovę. Tada vienuoliai pareikalavo Diupoi pasiaiškinti, nes pasijuto žiauriai apgauti. Įvertinus situaciją, sąvadautoja atidarė bufeto, prikimšto burgundiškojo, dureles ir pasiūlė svečiams tiek brangaus skysčio, kiek kuris panorės.

Laikas bėgo, ir aš pastebėjau, kad šventųjų tėvų ginklai vėl priminė save. Vyno garai, kaip žinoma, ne tik apsuka galvas, bet ir skatina geidulius. Skelbdami tostus, kapucinai ėmė aukštinti stulgį, tarytum tai būtų visatos centras, plaunamas gėrio ir blogio bangų. Iš pradžių jų altoriumi tapo mano nepalyginamasis užpakalis, o paskui ir jų pačių užpakalinės dalys.

Greitai mus visus apėmė nesuvaldoma linksmybė. Mes išdažėme kapucinų lūpas lūpų dažais, veidus apklijavom šlakeliais. Po to atėjo eilė šventiesiems tėvams prisimatuoti mano tualeto detales. Netrukus aš stovėjau nuogut nuogutėlė ir užsimečiau ant pečių kapucino apsiaustą, tai sukėlė visų susižavėjimą, ir jie pareiškė, kad aš esu žavi.

— Tegu meta akmenį į mane tas, kas pasakys, jog Paryžiuje matė dailesnį snukutį už mūsų Manonos! — pareiškė gerai išgėrusi Diupoi.

— Velniai žino, — atsakė su girtu įkarščiu tėvas Anžas, — aš čia atėjau ne snukučiais gėrėtis, o kad numinkyčiau kokią kalę, štai ko! Aš gerai užmokėjau, — pridūrė jis, — ir šitas stulgis, — jis nusitvėrė savojo, — neišsinešdins iš čia, kol nepabandys nors paties velnio minkštimo.

Čia nutraukusi savo pasakojimą, Bua Lorjė pakėlė smilių ir, prislopinus balsą, pasakė:

— Dabar laukia įdomi scena, Terese, bet ji neteks viso savo gražumo, jei aš apglostysiu posakius.

Kol aš galvojau, ką atsakyti įžymiajai kurtizanei, ji tęsė, nesivaržydama purvinų žodelių, įstrigusių jos atmintyje:

— Kaip tik tai: nors paties velnio! — sugriaudė stuomeningoji Diupoi, keldamasi nuo kėdės ir ją apversdama. Jos skruostai paraudo, krūtinė aukštai kilnojosi, akys liepsnojo. — Gerai, kuily! — metė ji Anžui ir pakėlė savo sijonus ligi pačios bambos. — Pasižiūrėk į šią vertingąją ... , kuri gali atstoti bent dvi kitas; aš nebloga velnienė: dirk mane, jei tau užteks drąsos, ir negailėk pinigų, ožy!

Po tų žodžių ji viena ranka nutvėrė Anžą už barzdos, kita už sprando ir nutempė atbulą į lovą. Šventasis tėvas, nė kiek nesuglumintas savo Prozerpinos entuziazmo, neilgai ieškojęs, įvarė savo ginklą kur reikia.

Tik po keleto sunkiasvorio juodnugario stūmių šešiasdešimtmetė sąvadautoja, pajutus visus padėties privalumus, ko neteko patirti pastaruosius dvidešimt penkerius metus, įpuolė į ekstazę ir ne savo balsu sustenėjo:

— O, mano tėtuk, — kartojo ji, vartydamasi kaip pasiutus, — brangusis tėtuk, obliuok mane, obliuok, dar, dar! Dieve, man vėl penkiolika metų; taip, įsitikinkit, man tik penkiolika... Kokia galybė... ooo... Na, mano angeliuk!.. tu sugrąžinai man gyvenimą... tu dirbi garbingą darbą...

Pertrūkiuose tarp šių savo šūksnių Diupoi apipildavo savo patiną bučiniais, žnaibė, kandžiojo kaklą per stebuklą likusiom dantų nuolaužom.

O šventasis tėvelis, prisipumpęs vyno, tik mykė ir darbavosi toliau, atrodė, nepailsdamas, bet taip tik atrodė. Vynas veikė vis stipriau, žiūrovai tėvo Anzelmo, Ilero ir mano asmenyse greitai pamatė, kad tėvo Anžo veidas pamėlynavo: jis sukriokė...

— A, niekše! — staiga riktelėjo išmaningoji Diupoi, — paleisk mane, šuvie, paleisk, paleisk!..

Ir tada šventasis tėvas visu kūnu sudrebėjo ir kartu su jo riaugtelėjimu į nelaimingosios veidą šliūkštelėjo visas skrandžio turinys. Šlykštus mišinys užkimšo rėkiančią sąvadautojos

burną. Senės reakcija buvo ne mažiau siaubinga: ji atsakė fontanu vėmalų, apipylusių visą tėvo Anžo galvą.

Nemačiau gyvenime nieko bjauresnio ir tuo pat metu juokingesnio. Vienuolis suzmeko ir dar labiau prispaudė Diupoi. Ji iš paskutiniųjų stengėsi atstumti, ir tai jai pavyko. Abu buvo apipilti taip, kad jų veidų nebegalėjai įžiūrėti. Apsišluosčiusi namų šeimininkė puolė tėvą Anžą kumščiais, o mes visi trys taip juokėmės, kad nebepajėgėm jų išskirti. Visą valandą sugaišome, kol juos sutramdėme. Purvinas kaip kiaulė tėvas Anžas užmigo. Mūsų geroji Diupoi ilgai prausėsi ir tvarkėsi.

Po šio pasakojimo, kuris mus privertė gardžiai pasijuokti, Bua Lorjė tęsė:

— Man visada buvo gaila tų žmonių, kurie ieško pasitenkinimo nenatūraliu būdu. Neturi reikšmės, aktyvią ar pasyvią rolę jie tuo metu atlieka. Prisimenu vieną kilmingą gero būdo senjorą, retą išminčių, tačiau sugadintą daugiamečių nenatūralių santykių, kuris vestuvių naktį negalėjo atlikti savo pareigų. Nepadėjo ir tai, kad jo žmona buvo kaip reta gundanti. Teko prašyti pagelbėt mažordomą, kuris kur kas sėkmingiau vargšei moteriai darė iš užpakalio tai, ką iš priekio jai darė vyras.

Taip pat noriu pabrėžti, kad ponai su įvairiais nenatūraliais polinkiais dažniausiai žiaurūs ir abejingi moterims, savo nelaimei besidalinančioms su jais guoliu. Tie žmonės nepakantūs priešingoms pažiūroms.

— Visi žmonės siekia malonumų, — tvirtina iškrypėliai, — o kokiu būdu jie tų malonumų pasiekia, neturi reikšmės. Mes sukurti, kokie esame, ir nieko pakeisti negalime. Mes imame malonumą ten, kur jį randame. Tai dalykai nesmerktini, nes žmogaus skonis negali būti draudimų priežastis. Vyro potraukis savo lyties atstovui neprieštarauja gamtai ir jos duotiems instinktams, nes pati gamta verčia mus mylėti į save panašius. Tvirtinimai, kad tokie santykiai neleidžia dauginti žmonių gi-

minės, yra juokingi: argi matėte vyrą, kuris, gaudamas kūniškąjį malonumą, tuo pat metu dar galvotų ir apie negimusį kūdikį?

Žodžiu, — užbaigė Bua Lorjė, — nenormalių santykių mėgėjai rengiasi normalių žmonių drabužiais, stengdamiesi įrodyti, kad nieko ypatinga jų elgesyje nėra. Tačiau kaip bebūtų, aš jų nepakenčiu. Ir noriu tau, Terese, papasakoti, kokį pokštą iškrėčiau vienam niekšiškam mūsų lyties priešui.

Aš žinojau, kad vieną dieną šitas žmogus ateis, ir nors iš prigimties esu didelė bailė, bet pasirūpinau iš anksto prikimšti savo skrandį ropių. Tu pamatysi, ką sumaniau. Mano planas buvo paprastas ir konkretus. Ir pakenčiau tą gyvulį tik dėl savo netikros motinos. Kiekvieną kartą, kai tik mes likdavom dviese, jis nepaprastai atidžiai apžiūrinėdavo mano užpakalį, glostydavo sėdmenis, praskėsdavo ir suglausdavo jų pusrutulius, mėgindavo į kiaurymę įkišti pirštą ir būtų kišęs ten ką kita, jei būčiau iš karto neleidus suprasti, kad tai draudžiama. Kaip aš jo nekenčiau! Jūs, Terese, šito nesuprasit. Ir štai jis stovi ant slenksčio. Po to prieina, guldo mane kniūpsčią ant lovos, užverčia aukštyn sijoną su marškiniais, ir viskas prasideda iš naujo. Aš laukiau momento, kai jis, kaip paprastai apsiginklavęs žvake, prikiš veidą prie savo pomėgių objekto. Vos tiktai jis šitai padarė, aš iš visų jėgų pasitempiau ir iš savęs išleidau tokį užtaisą, kad pasigirdusiam garsui galėjo pavydėti ir laivo patranka. Žvakė iš karto užgeso. Nugalėtas gerbėjas sustingo kaip statula. Jis taip pastėro, kad ne iš karto susigaudė, ką daryti toliau. Kol jis vaikė bjaurų kvapą ir drebančiom rankom degė žvakę, aš įlėkiau į kitą kambarį ir iš vidaus užsirakinau. Nei prašymai, nei grasinimai negalėjo manęs priversti išeit iš slėptuvės. Pagaliau įsiutęs klientas keikdamasis paliko namus.

Čia ponia Bua Lorjė buvo priversta nutilti. To priežastis — kvatojimas, kuris tiesiog plėšė mane į dalis. Ilgai negalėjau sustoti. Ji taip pat iš visos širdies su manimi juokėsi, ir mes dar

ilgai būtumėm linksminusios, jei ne du pažįstami ponai, apie kurių vizitą mums pranešė. Ponia buvo nepatenkinta. Ją pertraukė labai nelaiku. Kol kas ji pasakojo apie šlykščius dalykus arba kvailus atsitikimus, tačiau tai buvo dar ne visa tiesa, tiksliau, ne visiškai pilna tiesa. Aš turėjau išgirsti ir daug gero, šviesaus, pavyzdžiui, apie tai, kaip Bua Lorjė pasinaudojo pirmąja proga, kad paspruktų iš to siaubingo gyvenimo, į kurį ją pastūmėjo Lefor.

Pasakysiu atvirai: Bua Lorjė, kol mudvi bendravome, elgėsi nepriekaištingai. Išskyrus nesusipratimą su R (dėl kurio ponia laikė save niekuo dėta), aš neprisimenu nieko, kas galėtų mesti ant jos nors mažiausią šešėlį. Laisvalaikį ji praleisdavo su puikiais šešiais draugais. Moterų nepakentė ir tik man darė išimtį. Tarp žmonių mes šnekučiuodavomės bendromis temomis, visai neliesdamos tų istorijų, kurias meistriškai pasakodavo Bua Lorjė. Mus supę vyrai buvo padorūs ir orūs. Vakarais jie šiek tiek lošdavo kortomis, o po to visi vakarieniaudavo. Tik ponas V, žinomas finansininkas, buvo įleidžiamas į jos vidinius apartamentus ir kalbėjosi su ja akis į akį.

Aš jau užsiminiau, kad mums pranešė apie du svečius. Juos pakvietė, ir mes keturiese nuotaikingai pavakarieniavome. Bua Lorjė, kuri jautėsi puikiai ir, matyt, nenorėjo palikti manęs vienos su savo nelengvomis mintimis, nusivedė mane į savo miegamąjį ir ten liepė nakvoti. Paklusau. Aš nenorėjau jai gadinti vakaro, nes ji man buvo tokia maloni! Tiesa, mes nemiegojom beveik visą naktį, kalbėjomės apie siaubingus daiktus ir kai ką veikėme...

Kaip tik tą naktį, kurios aš negaliu prisiminti be gėdos, mes pirmą kartą su jumis, grafe, pasimatėme. Laiminga diena! Jei ne jūs, ne jūsų patarimai ir švelni draugystė, aš būčiau nusiritus į gilią bedugnę, iš kurios neįmanoma grįžti. Tai buvo penktadienis. Prisimenu, jūs sėdėjote Operos amfiteatre, tiesiog po ta

lože, kur įsikūrėme mes su Bua Lorjė. Mūsų akys susitiko atsitiktinai, bet vėliau mes jau nebegalėjome nežiūrėti vienas į kitą. Mes susipažinome, jūs buvote man labai malonus. Mus lydėjo jūsų draugas. Pakaitomis juokavome, svarstėme mano moralės nuostatas. Jūs jomis domėjotės ir viskam pritarėte. Daugeliu klausimų jūsų palankumas man pasirodė reikšmingas. Man buvo malonu į jus žiūrėti; jūsų balsas jaudino mane. Nelaikykite to pataikavimu (kokia prasmė jums pataikauti!), jūs mane įkvėpėte. Atrodė, kad aš pabudau kažkokiam kitokiam nežinomam gyvenimui.

Toks širdžių traukos poveikis: atrodo, kad tavo ir mylimo žmogaus mintys sudaro vienovę. Aš buvau laiminga. Pasakiau Bua Lorjė, kad ji turėtų pakviest jus pavakarieniauti. Jūs savo ruožtu pakvietėte bičiulį. Kaip ir susitarėm, po spektaklio keturiese mes patraukėme į mažytį pensioną miesto pakraštyje, kur mums niekas negalėjo trukdyti. Atidavę duoklę kortoms ir sumokėję už savo klaidas, mes sėdom už stalo, kur laukė subtilūs ir švelnūs skanėstai. Aš nusiminiau, kai jūs pasakėt, kad jau laikas namo, bet liūdesį pakeitė didelis džiaugsmas, kai jūs paklausėte — ar galim susitikt kitą kartą. Aš supratau, kad tai ne žaidimas, ir jūsų ketinimai rimti.

Smalsioji Bua Lorjė, jums išėjus, iškankino mane klausimais. Ji norėjo viską sužinoti ir apie mūsų pokalbių turinį, ir apie jūsų elgesį (prisimenat, tada mes buvome likę dviese?). Aš atviraširdiškai atsakiau, jog jūs domėjotės, kokie reikalai atvedė mane į Paryžių ir ar ilgai dar čia pasiliksiu. Aš buvau taip susijaudinusi, kad be abejonių pasakiau, jog jūs jau žinote visą mano gyvenimo istoriją. Aš net išdaviau vieną paslaptį: jūs leidote suprasti, ką jaučiate man ir kad jūs greitai pateiksite įrodymų, patvirtinančių jūsų jausmus.

— Tu nepažįsti vyrų, — kategoriškai pareiškė Bua Lorjė, — dauguma jų — tiesiog suvedžiotojai ir apgavikai. Pasisotinę nekal-

tybe, jie savo gašlybių objektą atiduoda likimo valiai. Tai nereiškia, kad aš tokios pat nuomonės apie grafą (tai ji pabrėžė), atvirkščiai, iš visko matyti, kad tai protingas, padorus žmogus, kuris toks yra dėl savo įsitikinimų ir polinkių, o ne dėl prietarų.

Bua Lorjė dar ilgai ir smulkiai apie tai kalbėjo. Ji galėjo nepavargdama piešti tas lemtingas pasekmes, kurias duoda vyro ir moters bendravimas. Bet vėliau jai tai įkyrėjo, mes atsigulėm ir atsidavėm toms beprotiškoms išdaigoms, kurios saldesnės už bet kokias kalbas.

Kitą rytą Bua Lorjė pabudo puikiausios nuotaikos. Ji pareiškė, kad jos gyvenimo nelaimių istorijos baigtos ir kad atėjo laikas išvysti tikrąją medalio pusę. Žodžiu, senieji nutikimai baigėsi ir turi prasidėti nauji.

Ji pasakė:

— Jau seniai aš supratau, kad mano gyvenimas — vien kančia ir pažeminimai, kurių galo nematyt. To priežastis — skurdas, į kurį mane stūmė įpročiai ir Lefor patarimai. Bet staiga prasidėjo nenumatyti dalykai: ta moteris, kuri vadino mane savo dukra ir kurios valdžia man buvo tokia didelė, — numirė. Visi laikė mane jos dukteria, ir aš be vargo paveldėjau viską, kas po jos mirties liko. Turtas — pinigai, baldai, indai, drabužiai — sudarė apie trisdešimt penkis tūkstančius luidorų. Palikus sau tik pačius reikalingiausius daiktus, aš pardaviau viską ir per mėnesį sutvarkiau reikalus taip, kad susidariau trijų tūkstančių keturių šimtų rentą ligi gyvos galvos. Tūkstantį paaukojau vargšams ir išvažiavau į Dižoną, ketindama ten praleisti likusias savo dienas.

Kelyje, Oksere, aš susirgau raupais. Liga neatpažįstamai pakeitė mano veidą. Ši nelaimė, taip pat aplinkinių piktumas ir priešiškumas privertė mane pakeisti sprendimą ir išvažiuoti iš provincijos, kur geriausiu atveju galėjau tik vegetuoti. Gerai

pagalvojusi, aš nusprendžiau, kad kuklus gyvenimas kur nors Paryžiaus pakraštyje neturėtų duoti jokių nuoskaudų. Atpažinti mane nelengva, ir vargu ar kam manęs galėjo greit prireikti. Ir štai jau metai kaip aš čia, brangioji Terese, ir šis laikas prabėgo nepaprastai gerai. B — vienintelis žmogus, pažinojęs mane praeityje. Jis nori, kad aš vadinčiausi jo dukterėčia, ir tai išmintinga, nes visi čia mane pažįsta kaip padorią moterį. Antra vertus, tu, Terese, esi vienintelė moteris, kuriai aš atveriau širdį. Aš įsitikinus, kad tu negali išduoti tau atsidavusio žmogaus pasitikėjimo. Tai laiduoja: tavo gyvenimas, tavo įsitikinimai ir tavo geras charakteris, kurio neatskiriama dalis yra teisingumas.

TERESĖS ISTORIJOS TĘSINYS

Kai ponia Bua Lorjė baigė savo pasakojimą, aš ją įtikinau, kad gali manimi pasikliauti, ir iš visos širdies jai padėkojau už tai, kad dėl manęs nugalėjo natūralų pasišlykštėjimą, kurio negali nepajusti padorus žmogus, priverstas prisiminti tokias pikantiškas smulkmenas.

Apie dvyliktą valandą dienos mes pasikeitėme su Bua Lorjė maloniais žodžiais, ir man pranešė, kad atėjote jūs, brangusis grafe. Mano širdis suspurdėjo iš džiaugsmo, ir aš nubėgau jūsų pasitikti. Tris savaites mes, galima sakyti, nesiskyrėme. Bet aš nesupratau, kokį atsakingą sprendimą jums teks priimti. Apsvaigus iš džiaugsmo, negalėjau galvoti apie nieką daugiau kaip apie mūsų laimę. Jausti jus greta — štai viskas, ko man reikėjo. Kam nors kitam laiko aš tiesiog neturėjau, ir man nė į galvą negalėjo ateiti mintis kurt kažkokius toli siekiančius planus, daryti kažkokias kombinacijas...

Tačiau jūsų kalbų kuklumas, pabrėžta skaistybė negalėjo nežadinti mano atsargumo. Jei jis mane myli, sakiau aš sau, tai kodėl jis neaistringas ir nešvelnus kaip kiti gerbėjai, kurie nuo ryto ligi vakaro gali tikinti, kad jie mane myli ir kad be manęs gyventi negali.

Tai man kėlė nerimą. Aš tada dar nežinojau, kad rimti žmonės saugo savo ir kitų jausmus, juk apie vėjavaikius to nepasakysi. Ir štai po mėnesio jūs atsargiai pasakėte, kad mano padėtis jums neaiški nuo pirmosios mūsų pažinties dienos. Jūs pridūrėte, kad aš jums simpatinga, ir dėl to manimi tvirtai pasitikite, ir jūs nusprendėte padaryti viską, kad mane ištrauktumėte iš aplinkos, kur esu puolusi.

— Aš jums tikriausiai pasirodžiau šaltas kaip ledas, — tęsėte jūs. — Įsimylėję šitaip nesielgia. Tokia visuotinė nuomonė. Tačiau aš, matyt, esu išimtis. Mano svarbiausias uždavinys — duoti jums laimę.

Aš susijaudinau ir pabandžiau pertraukti jūsų kalbą...

— Dabar ne laikas, panele, — neduodamas atsikvošėti, tęsėte jūs. — Būkit gera, išklausykit mane ligi galo. Aš turiu dvylika tūkstančių luidorų pelno per metus; be jokio nuostolio sau du tūkstančius galiu skirti jums kaip rentą ligi gyvos galvos. Aš viengungis ir tvirtai nutariau niekad nevesti. Aukštoji visuomenė man svetima. Neprasmingas gyvenimas mane slegia, ir aš pasirengęs išvažiuoti. Už keturiasdešimt ljė nuo Paryžiaus yra graži vietelė su mano namais ir visomis būtinomis tarnybomis. Ar jūs sutiktumėt važiuoti kartu kaip mano draugė? Galbūt vėliau panorėsit tapti mano meiluže... Tai nuo manęs nepriklauso. Jūsų jausmai jums patars. Nuspręskite jūs pati, paklususi savo vidiniam balsui, o ne išorinėms aplinkybėms. Tik šiuo atveju jūs būsite tikrai laiminga.

Kvaila manyti, kad galima tapti laimingam tik savo mąstymo būdo dėka. Juk aišku, kad mintys nepriklauso nuo mūsų norų. Kiekvienas žmogus, norėdamas tapti laimingas, turi nuspręsti, koks iš visų malonumų jam artimiausias ir atitinka jo pagrindinius polinkius. Jam būtina pasverti visus „už" ir „prieš" ir numatyti savo pasirinkimo pasekmes. Svarbiausia, suprantama, asmeniniai interesai, bet reikia taip pat turėti omeny ir tai, ar tavo poelgis tarnaus visos visuomenės interesams. Sunku, beveik neįmanoma patenkinti savo poreikių, jei tau nepadeda daugelis žmonių. Todėl kiekvienas privalo pasirūpinti ir savo artimo laime, tada jo padarytas geras darbas sugrįš jam pačiam. Ratas užsidarys. Tas, kuris atmeta šį principą, atsisako ir savo laimės. Taigi pagrindinė taisyklė, kurios turi laikytis kiekvienas, norėdamas būti laimingas šiame pasaulyje, — tai būti žmogumi ir laikytis civilizuotos visuomenės įstatymų, kurie stipriom gijom sieja žmones.

— Akivaizdu, — pasakiau aš, — kad tie, kurie nukrypsta nuo šių principų, negali būti laimingi. Juos persekioja įstatymai, prieš kuriuos jie sukilo, sąžinės graužatis, neapykanta ir piliečių niekinimas.

— Gerai pagalvokite apie visa tai, ką aš turėjau garbės jums pasakyti, — tęsėte jūs, — pasitarkite su kuo nors, ar sugebėsite būti laiminga, duodama laimę man. Aš jus dabar palieku, rytoj ateinu atsakymo.

Jūsų žodžiai mane sukrėtė. Aš patyriau nepaprastą malonumą vien nuo minties, kad galiu suteikti džiaugsmą žmogui, kuris mąsto kaip jūs. Tuo pat metu suvokiau, nuo kokių nuodėmių jūs svajojate mane apsaugoti. Aš jus mylėjau. Bet kaip sunku nugalėti prietarus! Išlaikytinės vaidmuo, kuris visada man atrodė esąs gėdingas, išgąsdino mane. Siaubą kėlė galimybė tapti motina. Aš puikiausiai prisiminiau atsitikimus, kai motina žūdavo, duodama gyvybę kūdikiui. Be to, įprotis malšinti geismą be vyro prislopino mano motiniškąjį instinktą ir pastūmėjo temperamentą viena kryptimi. Po geismo visada ėjo pasitenkinimas, ir buvau šio pastovumo, panašaus į laikrodžio mechanizmą, nelaisvėje. Man buvo baisi elgetiško egzistavimo perspektyva, bet kur kas labiau jaudino mintis, kad galiu būti laiminga, duodama laimę jums. Jūsų gerovė ir laimė — štai kas man buvo svarbiausia, ir aš nusprendžiau priimti jūsų pasiūlymą. Ak, kaip nekantraudama aš laukiau, kada jūs ateisit, kad tai jums pasakyčiau! Ir vos tik jūs pasirodėte svetainėje, aš puoliau jūsų pasitikt.

— Taip, taip, taip! — kartojau aš, supama džiaugsmo bangų. — Prieš jus mergaitė, kuri jus švelniai myli. Aš laisvai tai pasirinkau pati, ir todėl tikiu, kad būsiu laiminga. Jūsų jausmai — man užstatas. Patikėkite viską laikui ir savo patarimams. Jūs geriau už mane pažįstate žmogaus sielos gelmę, ir jums aiški jausmų valdžia protui. Sukelkite man jausmus, kurie visiškai pavergs jūsų Teresę. Tada galėsiu patenkinti kiekvieną jūsų norą. O kol kas būsiu draugu ir t.t.

Neverta tęsti, grafe. Jūs viską gerai prisimenate.

Jūs švelniai pritildėte mano širdies šauksmą. Jūs prisiekėte, kad niekada neprievartausite mano skonio ir polinkių. Viską apsvarstėme, netrukus aš apie tai papasakojau Bua Lorjė, kuri, atsisveikindama su manimi, apsipylė ašaromis; ir pagaliau numatytą dieną mes išvažiavome į jūsų dvarą.

Atvykus į tą malonią vietą, aš nesitikėjau permainų ir galvojau vien apie tai, kaip jums suteikti malonumo.

Praėjo du mėnesiai, jūs neskubinote įvykių ir lyg nesistengėte manyje sukelti geismų, apie kuriuos jau seniai svajojote. Aš visada buvau pasirengusi jūsų „paslaugoms". Išimtis — tik patalas. Jūsų samprotavimai, kad suartėjimas duos man daugiau džiaugsmo, stipresnių įspūdžių už ligi šiol patirtus, neįtikino manęs. Aš žinojau, kad vos tik pamatysiu jūsų strėlę, imsiu mirti iš baimės, įsivaizdavusi, kaip ji mane pervers. „Argi įmanoma, — sakiau aš sau, — be skausmo tokį didelį daiktą prakišti ten, kur vos prakišu savo pirščiuką? Be to, siaubinga, jei tapsiu motina. Aš nepakelsiu to!" Kreipdamasi tiesiog į jus, brangusis grafe, aš kalbėjau: imkime saugotis to lemtingo, ką slepia vyro ir moters apsikabinimai. Palikite viską man, aš myluosiu šitą stangrų dirbinį, kurį jūs vadinate „daktaru". Aš pasistengsiu, kad mano rankose jis galėtų atsikratyti dieviškojo jį pritvindžiusio likerio. Grafe, jūs stebėtinai pasismaginsit, ir jūsų siela nurims.

Jūs tylomis manęs išklausėte ir, naudodamasis tuo, kad mėgstu metafizinius samprotavimus, pradėjote daryti išvadas iš tų teorijų, kurios, jūsų nuomone, galėjo palenkti mane į meilės džiaugsmus, kuriems aš dar nebuvau pasiruošusi.

Kartą pasakėte: „Visus mūsų poelgius valdo egoizmas. Malonumą aš patiriu šiaip ar taip egoizmo dėka. Aš jus myliu, nes man patinka jus mylėti. Tai, ką jums daviau, gali jus patenkinti, gali būti naudinga, bet man jūs niekuo neįsipareigojusi. Aš tai darau, tenkindamas savo egoizmą, aš nusprendžiau, kad mano

laimė — padėti jums, kaip tik todėl nebūsiu laimingas tol, kol nebus patenkinta jūsų savimyla. Žmogus dažnai duoda išmaldą elgetoms, jis net patiria tam tikrų nepatogumų tai darydamas; jo veiksmai naudingi visuomenės gerovei, ir čia jis nusipelno pagyrimo. Tačiau antra vertus, jei pažvelgsime jo akimis — viskas nušvinta visiškai kita šviesa. Jis duoda išmaldą, nes užuojauta, kurią jis jaučia, jį kankina, ir jam lengviau atsisveikinti su pinigais, negu pakelti užuojautos kančias. Šiuo atveju savimyla, sustiprinta noro pagarsėti gailestingu žmogumi, galimas daiktas, įgyja tikrą vidinį pasitenkinimą, kurio siekimas ir yra šio žmogaus poelgių variklis. Visi mūsų poelgiai paklūsta dviems principams: pagal galimybes gauti malonumų, pagal galimybes išvengti nemalonumų.

Kartą jums papasakojau apie abato T pamokas. „Jis jums įrodė, — pasakėte jūs man, — kad mes nesame savo minčių šeimininkai ir negalime pasirinkti lygiai taip pat, kaip negalima pasirinkti: susirgti mums karštlige ar ne. Iš tikrųjų, — pridūrėte jūs, — paprasto ir aiškaus stebėjimo dėka mes matome, kad siela nesprendžia nieko, kad jos pasireiškimas yra kūno pojūčių ir galimybių padarinys; kad tie dalykai, kurie gali pakenkti vidaus organų darbui, jaudina sielą, gadina nuotaiką. Niekingas kapiliaras ar pažeistas nervas gali protingą, išauklėtą žmogų paversti visišku idiotu. Mes žinom, kad gamta laikosi ant paprastų nepajudinamų principų. O kadangi aišku, kad mes nelaisvi konkrečiuose veiksmuose, tai mes apskritai nelaisvi. Dar pridursime, kad jei žmonės gyventų vien dvasios rūpesčiais, jie visi būtų vienodi. Tarytum išlieti formoje, jie vengtų savarankiškumo ir mąstytų vienodai, ir jaustų tą patį. Tačiau gyvenime visa tai darosi kitaip. Žmonių elgesį sąlygoja labai žemiškos aplinkybės, dažnai turinčios materialų pagrindą, ir to nė neįtaria tie, kas kuria savo paviršutiniškas teorijas, rinkdamiesi sąmonę arba materiją".

Bet imkime ir paklauskime patiklių žmonių: kas yra sąmo-

nė? kaip ji gali egzistuoti ir tuo pat metu niekur nebūti? Jei ji kur nors yra, tai turi užimti kokią nors vietą; jei ji užima vietą, tai aišku, kad iš kažko sudaryta, o jei iš kažko sudaryta, tai ir yra medžiaga. Vadinasi, dvasia, sąmonė — tai chimera arba materijos forma.

Iš visų šitų samprotavimų matyti, kad, pirma, mūsų mąstymas šiaip ar taip susietas su procesais, kurie vyksta organizme, taip pat su tais vaizdiniais, kuriuos mes kas dieną gauname per lytėjimo, klausos, regos, uoslės ir skonio pojūčius; antra, laimingas ar nelaimingas mūsų gyvenimas priklauso nuo šios materijos ir šių vaizdinių įvairovės. Taigi genialūs žmonės neeikvoja jėgų, kad įteigtų kitiems idėjas, skirtas visų gerovei ir iš dalies skirtas gerovei žmonių, kuriuos jie myli. Tėvai turėtų labiau atsižvelgti į vaikų norus. Tai ypač svarbu guvernantams, mokytojams ir auklėtojams, dažnai atmetantiems savo mokinių pageidavimus.

Pagaliau, mano brangusis grafe, apėmusi mane intymiųjų santykių baimė pradėjo jus rimtai jaudinti, ir jums atėjo į galvą iš Paryžiaus atgabenti savo erotinių romanų biblioteką ir tokio pat turinio paveikslų kolekciją. Mano susidomėjimas retomis knygomis ir paveikslais jums davė mintį, ką reikėtų daryti toliau, ir pagaliau apsivainikavo sėkme.

— Vadinasi, jums patinka, — pasakėte jūs juokdamasis, — knygų skaitymas ir pikantiška tapyba? Aš labai džiaugiuosi, jūs turėsite geriausius jų pavyzdžius. Bet imkime ir susitarkime: aš jums atiduodu biblioteką ir paveikslus metams su sąlyga, kad man pažadėsite dvi savaites neprisiliesti ranka tos vietos, kuri, tiesą sakant, jau seniai turėjo priklausyti man, ir kad jūs nuoširdžiai atsižadėsite „manualizmo". Jokių nuolaidų, — pridūrėte jūs, — nuolaidžiavimas sudarant sandorį draudžiamas. Aš turiu pagrindo to iš jūsų reikalauti: rinkitės. Jei jums nepatinka mano sąlygos, kaip savo ausis matysite ir knygas, ir paveikslus.

Beveik nesvyruodama aš pažadėjau susilaikyti dvi savaites.

— Tai dar ne viskas, — tęsėte jūs. — Įsipareigokim abipusiškai: būtų negarbinga, jei jūs aukotumėtės dėl tų paveikslų ar dėl trumpo malonumo skaityti knygas. Kirskim lažybų, kurias jūs, be abejo, laimėsite. Aš statau savo paveikslus ir biblioteką prieš jūsų nekaltybę, prieš tai, kad jūs sulaužysite susilaikymo pasižadėjimą.

— Jūs, gerbiamasis, keistos nuomonės apie mano temperamentą, — įsižeidusi pasakiau aš. — Jūs manote, kad aš neatsakau už savo poelgius?

— Panele, nesiginčykime, prašau jus! Matau, jog jūs nesuprantate mano pasiūlymo tikslo. Išklausykit manęs. Ar ne tiesa, jog kiekvieną kartą, kai aš jums duodu dovanų, jūsų savimyla, atrodo, nukenčia, kad jūs gaunate dovanas iš žmogaus, kuriam negalite suteikti atitinkamo malonumo? Jūs išlošite, todėl greitai gausite ir paveikslus, ir knygas. Tai bus sąžininga ir teisinga. Negalėsite sau nieko prikišti.

— Brangusis grafe, — atsakiau aš, — jūs spendžiate man pinkles. Bet jūs pats, įspėju, į jas pakliūsite. Aš priimu jusų lažybas ir dar įsipareigoju kiekvieną dieną skaityti jūsų knygas bei žiūrėti jūsų nuostabiuosius paveikslus.

Jums nurodžius, viskas, kas buvo pažadėta, atsirado mano kambaryje. Aš rijau akimis arba, kitaip sakant, apžiūrinėjau neatsitraukdama pirmąsias keturias dienas „Kartezičių vienuolyno vartininko istoriją", „Šventuosius laurus", „Temidorę", „Prostitutę", „Aretiną" ir kitus panašius paveikslus. Jie buvo tokie išraiškingi, kad galėjai žiūrėti be galo. Gaišlios pozos, pavaizduotos aiškiai ir vaizdingai, nepaprastai kaitino mano kraują ir viliojo prie to, kas uždrausta.

Penktąją dieną po valandos skaitymo patekau į kažkokios ekstazės būseną. Aš gulėjau ant savo lovos, visos užuolaidos buvo pakeltos. Du paveikslai — „Priapo šventė" ir „Marso ir Veneros meilė" stovėjo priešais. Mano vaizduotę audrino tai, kas nutapyta, aš nusviedžiau antklodę ir, nekreipdama dėmesio,

uždarytos durys ar ne, ėmiau imituoti, ką matanti. Kiekviena pavaizduota paveikslo figūra neįtikėtinai jaudino. Mintyse aš dėkojau tapytojams. Kairioji „Priapo šventės" pusė mane žavėjo, ypač moteris, kurios pasimėgavimų skonis tiesiog buvo panašus į manąjį. Dešiniąja ranka instinktyviai aš pakartojau nutapyto paveiksle vyriškio judesį ir paliečiau savo intymiąją vietą. Aš vos neįvariau ten piršto, kai mane sustabdė netikėta mintis. Suvokiau, kad skinu draudžiamą vaisių ir laužau mūsų lažybų sąlygas. Tai prablaivė mane ir privertė atsisakyti sumanymo.

Aš, aišku, nė neįtariau, kad jūs esate mano žaidimų liudininkas. Aš tai vadinu žaidimais, nes negalima pavadinti net silpnybe mano nekalto įgimto polinkio. Dabar suprantu, o dievai, kokia beprotybė buvo mano priešinimasis tiems su niekuo nepalyginamiems tikriesiems malonumams! Štai kur nuveda prietarai: jie daro mus aklus, jie mus terorizuoja.

Visa kita, kas buvo pavaizduota paveiksle, nežadino mano vaizduotės. Ir čia aš pažvelgiau į antrąjį paveikslą. Koks gašlumas slypėjo Veneros pozoje! Aš, kaip ir ji, laukiančiai atsiguliau: kojos vos praskėstos, rankos atmestos. Mane jaudino ir Marso vyriškumas. Ugnis, kurios, atrodė, buvo pripildytos jo akys, prasiskverbė tiesiog į mano širdį... O ta ietis, išaugusi iš jo dvišakumo! Aš nuvirtau ant patalo, mano šlaunys gosliai virpėjo, o visas kūnas nesuvaldomai judėjo nugalėtojo link ir buvo pasiruošęs jam atsiduoti.

— Kaip, — šūktelėjau aš, — patys dievai daro tai, ko aš atsisakiau! O, mano brangusis meiluži, aš nebeturiu jėgų priešintis. Ateik, grafe, aš nebebijau tavo geluonies: man vis tiek, aš pakelsiu tavo smūgius neniurzgėdama, vyriškai, o kad patvirtinčiau savo triumfą, štai — mano pirštas įstatytas!

Koks netikėtumas! Kokia laimės akimirka! Jūs netikėtai pasirodėte ant slenksčio... Jūs, nuostabesnis už Marsą paveiksle. Lengvą chalatą, kuriuo jūs buvot apsivilkęs, tuoj pat nusviedėt šalin.

— Iš mandagumo, — pasakėt jūs man, — aš negalėjau pasinaudoti ta pirmenybe, kurią tu man davei; aš stovėjau už durų

ir viską mačiau, bet negalėjau piktnaudžiauti savo laimėjimu gudriose lažybose. Aš atėjau, mano mieloji Terese, tik todėl, kad mane pakvietei. Tu apsisprendei?

— Taip, mylimasis! — sušukau. — Aš — tavo! Imk mane, aš nieko nebijau!

Mes puolėm vienas prie kito, kaip puola bangos viena ant kitos, aš neabėjodama nusitvėriau strėlės, kuri dar vakar atrodė tokia baisi, ir pati nukreipiau į plyšį, prie kurio ji taip veržėsi; jūs panirote manyje ir, nors polėkis buvo nesuvaldomas, naujas, neįprastas pojūtis nesukėlė jokio skausmo.

Atrodė, apie ką galima galvoti ir kalbėti visa apimančios aistros gūsyje, bet jūs, kapodamas žodžius, man pasakėt:

— Aš nepasinaudosiu teise, kurią padovanojo meilė... Tu nenori tapti motina, aš tave nuo to išgelbėsiu. Artėja aukščiausios palaimos akimirka, išvaryk nugalėtoją iš rojaus. Bet kai tik jis atsidurs tavo rankose, nepamesk jo, padėk dieviškam skysčiui išeiti lauk... Laikas, mano mergyte, aš jau mėgaujuosi...

— Oi, aš taip pat tuoj numirsiu, — šūktelėjau aš, — aš prarandu sąmonę, aš...

Tuo metu aš jau tvirtai laikiau strėlę, mano delnas tapo gaubtu, kurį sudrėkino gyvybės pienas. Pailsėję mes pradėjome viską iš naujo, ir mūsų džiaugsmas tęsiasi kasdien jau dešimt metų. Mes veikiame kaip ir pirmą dieną, išsivadavę nuo kūdikių ir nereikalingo jaudinimosi.

Na štai, aš ir įvykdžiau jūsų prašymą. Smulkiai, įvykis po įvykio, aprašiau savo gyvenimą. Laikau rankose rankraštį ir žinau, kad jis sustabdys srautą kvailysčių, besistengiančių suniekinti geidulingumą ir visus moralinius, metafizinius principus, išdėstytus šioje knygoje. Aš atsikirsiu visiems kvailiams, grubioms mašinoms, sraigteliams, pripratusiems galvoti svetimu protu ir daryti kokį nors pasirinkimą tik todėl, kad jiems liepė taip, o ne kitaip daryti. Aš jiems atsakysiu, kad viskas, kas čia išdėstyta, pagrįsta laisvais nuo prietarų bandymais ir samprotavimais.

Taip, nemokšos, gamta — tai chimera. Viskas sutverta Dievo. Mūsų poreikis valgyti, gerti, patirti malonumų — visa tai iš jo. Kodėl mes gėdijamės, vykdydami Dievo ketinimus? Kodėl, kreipiant žmones laimės keliu, neįdėti jiems kelionėn trupučio aštrių ir įvairių prieskonių? Prieskonių yra visokių, jie gali patenkinti net visiškai priešingus skonius. Aš nieko nebijau, nes mano kalba — tai apšviečiančių tiesų kalba, ne kenkiančių, o duodančių naudą tiesų kalba. Kartoju, tulžingieji cenzoriai, mes manome ne taip, kaip norime. Siela neturi valios, ji priklauso nuo pojūčių, materijos. Protas mus apšviečia, nuo sielos tuo tarpu nepriklauso nieko. Visame kame mus skatina savimyla, laukimas to, kas malonu, arba noras išvengti to, kas nemalonu. Laimė priklauso nuo organų sandaros, nuo išorinių pojūčių, o žmogiškieji dėsniai tokie, kad žmogus gali būti laimingas tik jų laikydamasis ir eidamas ta kryptimi, kuria eina visi padorūs žmonės. Yra Dievas, ir mes turime jį mylėti, nes jis yra begalinis gerumas ir tobulybė. Sveikai mąstantis žmogus, filosofas, turi skatinti visuomeninę gerovę savo dorovingu gyvenimo būdu. Lankstymasis, apsimetinėjimas, žmonių prasimanymai neduoda Dievui šlovės. Dievas stovi aukščiau moralės, ir nusikaltimai moralei (kaip ir jai skirti žygdarbiai) daromi tiktai žmonių. Fiziniai trūkumai gali sugadinti žmogaus gyvenimą, bet gali būti ir naudingi. Gydytojas, teisėjas, finansininkas egzistuoja kitų žmonių nelaimių sąskaita; viskas turi pusiausvyrą. Kiekvienoje nepriklausomoje valstybėje priimti įstatymai, tvirtinantys egzistuojančius visuomenėje ryšius, turi būti vykdomi; įstatymų pažeidėjas turi būti nubaustas. Jo bausmė sutramdys nedrausmingus, piktavalius žmones. Ir tai teisinga, nes pažeidusio įstatymą nubaudimas padeda palaikyti bendrąją rimtį. Pagaliau karaliai, princai, teisėjai ir kiti įvairiausi viršininkai, vykdantys pareigas pagal savo užimamą vietą, turi būti mylimi ir gerbiami, nes jie dirba visų gerovei.

FILOSOFIJA BUDUARE

Romano fragmentas

Papročiai

Traktatas

Po to, kai įrodyta, kaip teizmas neatitinka respublikos valdymo normų, tikriausiai būtina parodyti, kad teizmas dar labiau neatitinka prancūzų papročių normų. Tai labai svarbu, nes papročiai padės įstatymų pagrindus, kuriuos mes turėsime priimti ateityje.

Prancūzai, jūs pernelyg apsišvietę žmonės, kad nesuvoktumėt, jog, atėjus naujai valdžiai, neišvengiamai atsiras ir nauji papročiai. Iš tikrųjų, argi laisvos valstybės pilietis elgsis taip pat, kaip elgėsi despoto karaliaus vergas? Nejaugi interesų įvairovė pareigose ir tarpusavio santykiuose nepriartins mūsų prie iš esmės naujo elgesio būdo visuomenėje? Iš dalies daugybė smulkių paklydimų dabar jau visai nieko nebereiškia: nors juos ir laikyta reikšmingais karalių valdymo laikais, kai valdovai stengėsi atrodyti orūs ir neprieinami ir todėl buvo priversti didinti savo reikalavimus pagal tai, kaip didėjo pavaldinių paklusnumo poreikis.

Piktadarystės, vadinamos Dievo niekinimu ir karalių žudymu, respublikoniškoje valstybėje taip pat turi būti laikomos tariamomis, juk mūsų vyriausybė nebepripažįsta nei valdovų, nei religijų.

Piliečiai, pagalvokite apie tai, kad, turėdami sąžinės ir žodžio laisvę, mums reikia visai nebedaug, būtent, prijungti prie šitų laisvių veiksmų laisvę, išskyrus, suprantama, tuos veiksmus, kurie tiesiogiai griauna egzistuojančias valdymo formas. Tada jums teks kur kas mažiau nusikaltimų, juk visuomenėje, pagrįstoje lygybe ir laisve, būna padaroma labai mažai nusikaltimų. Jei gerai apgalvotume ir pasvertume visas aplinkybes, tai nusikalstama reikėtų laikyti tik tai, kas prieštarauja įstatymui.

Tuo tarpu gamta mums vienodai teikia ir ydą, ir dorybę, kreipdama dėmesį tik į savybes arba, filosofiškai kalbant, žmonėse egzistuojančius įgimtus poreikius. Taigi gamtos dovana, matyt, yra labai nepatikimas gėrio ir blogio apibrėžimo matas.

Aš pasistengsiu išdėstyti su tokiu svarbiu objektu susijusias mintis truputį smulkiau, suskirstydamas į grupes įvairius žmogiškuosius poelgius, kuriuos anksčiau buvo įprasta vadinti nusikalstamais. Taip pat pasistengsiu minėtus poelgius palyginti su tikrosiomis respublikos piliečio pareigomis.

Žmogaus pareiga visada priklausė nuo trijų skirtingų požiūrių:

1. Pareiga Aukščiausiajai Esybei, privaloma žmogui dėl jo lengvatikiškumo ir sąžiningumo.

2. Pareiga, kurią reikia atlikti panašiems į save.

3. Pagaliau pareiga žmogui kaip kitokių pažiūrų subjektui.

Pirmoji pareigos rūšis (aš turiu omeny tą atvejį, kai mes melagingai tikime kokia nors pareiga Dievui) lengvai sunaikinama. Iš tikrųjų mes dabar puikiai žinome, kad Dievas visai nesikiša į mūsų reikalus, mes esame tokie pat reikalingi gamtos produktai, kaip ir augalai arba gyvūnai. Nėra ko abejoti: žmogus šiame pasaulyje egzistuoja todėl, kad čia neegzistuoti jam absoliučiai neįmanoma.

Panaikinus pirmosios rūšies pareigą, išnyksta visi nusikaltimai religijai, kaip antai — nusižengimai, neapibrėžtai ir tuščiai vadinami bedievyste, šventvagyste, piktžodžiavimu, ateizmu ir panašiai. Tariami religiniai nusikaltimai tapo Alkibiado išvarymo iš Atėnų priežastimi, o pas mus, Prancūzijoje, privertė nubaust mirtimi nelaimingąjį La Barą.

Iš tikrųjų, jei pasaulyje tenka laikyti ką nors bepročiais, tai jais būtina pripažinti tuos, kurie, nesuvokdami Dievo esmės ir norų (juk jie gali spręst apie Dievą — juokingą žmogaus vaizduotės fantomą — tik neišeidami už savo ribotumo ribų), kažkokiu būdu aiškina Dievo rūstybės ar malonės priežastis.

Mano žodžių nereikia suprasti taip, lyg aš patarčiau jums apsiriboti vienodu visų tikėjimų įminimu. Mano nuomone, žmones, susirinkusius kokioje nors šventovėje atnašauti Amžinajai Esybei, reikėtų vertinti kaip teatro aktorius. Kiekvienam, suprantama, leista pasišaipyti iš tų artistų vaidybos.

Jei į tikėjimo problemas jūs nežiūrėsite pašaipiai, tai žmonės greitai ims tą ar kitą tikėjimą vertinti rimtai, suteikdami religijai nebūdingą jai reikšmingumą. Neteisinga nuomonė tada suras daugybę gynėjų, ir teologiniai ginčai akimirksniu pavirs religinėm kovom*.

Jeigu mes toliau pažvelgsime į kokią nors religiją palankiai, imsime ją globoti, tai mūsų valdymo pagrindu netaps lygybė.

* Kiekviena tauta savo tikėjimą laiko geriausiu. Kad tai įrodytų, paprastai naudojasi daugybe argumentų, ne tik prieštaraujančių vienas kitam, bet ir tiesiog priešingų. Jei net ir pripažinsime, kad Dievas egzistuoja, tai mūsų didžiausias nemokšiškumas trukdys nuspręsti, koks iš turimų argumentų labiausiai reikalingas Dievui. Išmintingi žmonės turėtų tuos visus argumentus pripažinti arba visus uždrausti. Tikriausiai uždraudimas čia būtų teisingiausia priemonė, nes žmonėms būdinga dorovinė nuostata mus įtikinėti, kad visos religijos yra maskaradas, vadinasi, nė viena negali patikti Dievui, kuris, be to, dar ir neegzistuoja.

Kai lygybė bus sunaikinta, atgimusi teokratija per labai trumpą laiką padės atkurti aristokratijos viešpatavimą. Todėl aš nesiliausiu kartoti jums, prancūzai: jokių dievų, jei, suprantama, nesiekiate, kad jų pražūtinga valdžia priverstų ir ateityje mus pakelti despotizmo siaubą.

Toliau, kadangi dievus jūs paverčiat į nieką tik šaipydamiesi, tai niekada neprarasite šaltakraujiškumo, suteikdami dievams nebūdingą reikšmę. Antraip jie grįš pas jus iš naujo, atsinešdami daugybę kitų pavojų. Neverskite stabų su pykčiu, o daužykite juos į gabalus žaisdami, ir tada melagingas požiūris išnyks savaime.

Tikiuosi, man pavyko pateikti įtikinamus įrodymus, kad įstatymas prieš religinius nusikaltimus niekada nebūtų priimtas. Nusidėjęs chimerai, be abejo, neįžeidžia nieko, kas realiai egzistuoja, todėl nenuoseklumo viršūne galima laikyti bausmę, skiriamą vienos ar kitos religijos niekintojui, kai kuriam nors iš tikėjimų suteikiama labai abejotina pirmenybė. Maža to, bausdami ką nors už tokius prasižengimus, jūs tuo pat metu paliudysite tam tikrą grupinę priklausomybę, tad naujosios vyriausybės svarbiausiam įstatymui dėl lygybės naudojantis laisve iškils grėsmė.

Pereikime dabar prie antrosios žmogaus pareigų grupės, kurių turinį sudaro pareiga į save panašiems. Nereikia abejoti, kad tai plačiausia pareigų sritis.

Krikščioniškoji dorovė numato labai neapibrėžtas žmogaus elgesio tarp kitų žmonių taisykles. Krikščionybės taisyklės remiasi pernelyg grubiais samprotavimais todėl, kad mes negalėtumėm jomis vadovautis. Ir iš tiesų, kai norima padėti tvirtus dorovės pamatus, tai ypač kruopščiai vengiama remtis sofizmais.

Krikščioniškoji dorovė liepia mums mylėt savo artimą kaip patį save. Aišku, sunku surasti geresnį posakį, jei manysime, kad melas savaime gali būti gražus.

Mylėti artimą kaip save patį nereikia, nes toks elgesys aiškiai prieštarauja gamtos dėsniams, o juk tik prigimties balsas turi valdyti mūsų žemiškuosius poelgius. Tačiau artimus mylėti galima, bet kaip brolius, kaip draugus, kuriuos mums davė gamta. Su šitais draugais geriausia gyventi respublikoje, kur visokių skirtumų panaikinimas neišvengiamai sutvirtina žmogiškojo bendrabūvio ryšius.

Tegu meilė žmogui, brolybė, geradarystė nuo šiol mums diktuoja pareigą vienas kitam. Mes vykdysime paskirtas pareigas iš visų jėgų, kurias mums davė gamta.

Tačiau mes neniekinsime ir nebausime tų piliečių, kurie dėl savo melancholijos ar susierzinimo neįžiūri kaip kiti minėtuose ryšiuose nieko gera, kaip mus tie ryšiai bejaudintų. Noras apgavyste priversti piliečius laikytis kažkokių bendrų taisyklių yra visiškai nevykęs.

Tokį juokingą poelgį palyginsime su šia situacija: armijos vadas įsako savo kareiviams užsitempti vienodo dydžio mundurus. Vadinasi, neteisinga reikalauti iš žmonių, turinčių skirtingus charakterius, vienodo paklusnumo įstatymams. Kas tinka vienam, gali netikti kitam.

Aš sutinku, kad negalima priimti tiek įstatymų, kiek yra piliečių, bet vis dėlto įstatymai gali būti negausūs ir nuolaidūs, tada kiekvienas bet kokio charakterio žmogus lengvai jiems paklus. Maža to, mūsų negausūs įstatymai privalo patys lengvai prisitaikyti prie kiekvieno piliečio savybių. Šitais įstatymais besivadovaujantis teisėjo bausmės griežtumo laipsnis priklausys nuo kaltinamojo charakterio.

Tam tikras sluoksnis žmonių, matyt, nesugeba laikytis visuotinės geradarystės taip, kaip patys vaistai skirtingai veikia skirtingo temperamento žmones. Ir koks didelis bus jusų neteisingumas, jei nuo įstatymo kalavijo nukentės žmogus, dėl savo prigimties nesugebantis nusilenkti įstatymui! Tada jūs dėl tos

neteisybės būsite kaltas taip pat, kaip kaltas tūlas, norintis priversti akląjį nustatyti vieno ar kito daikto spalvą.

Mano iškelti svarbiausieji principai, kaip jūs tikriausiai supratote, reikalauja nuolaidžių įstatymų ir visų pirma galutinio mirties bausmės panaikinimo. Besikėsinantys į žmogaus gyvybę įstatymai yra neįvykdomi, neteisingi ir neleistini.

Tarp kitko, aš čia visai neturiu omenyje tų daugybės atvejų (apie juos kalbėsime vėliau), kai žmogus, nė kiek nepažeisdamas gamtos įstatymų, ir aš tai įrodysiu, iš mūsų visų motinos gauna laisvę pasikėsinti į kito žmogaus gyvybę. Tuo labiau visuomenės įstatymas negali sau priskirti teisės žudyti, nes jis, savo esme beaistris, negali būti veikiamas aistrų, kurios vienos pateisina žmogžudysčių žiaurumą. Gamta žmonėms duoda įspūdžius, tam tikra prasme pateisinančius žmogžudžio veiksmus, tuo tarpu įstatymas visada prieštarauja gamtai ir nieko iš jos negauna. Todėl mes negalime įstatymui suteikti teisę daryti tokius nukrypimus. Iš tikrųjų, argi leistina naudotis vienodom teisėm nesant vienodų veiksmo paskatų?

Tokie išmintingi narstymai daugeliui žmonių nesuvokiami, nes giliau samprotauja apskritai nedaug kas. Tačiau aš viliuosi, kad apsišvietę žmonės, o kaip tik į juos ir kreipiuosi, mane palaikys, tad mano idėjos paveiks ir naują įstatymų sąvadą, kuris jau pradėtas rengti.

Kitas argumentas, kodėl turi būti panaikinta mirties bausmė, yra tas, kad ši bausmė niekada nepanaikino nusikaltimo padarinių. Iš tikrųjų nusikaltimai daromi kasdien net ešafoto papėdėje. Žodžiu, mirties bausmę būtina ištrinti ir iš įstatymų, ir iš gyvenimo, nes sunku surasti klaidingesnį pavyzdį kaip tas, kad vienam žmogui atimama gyvybė už tai, jog jis nužudė kitą. Taip elgdamiesi, mes vietoj vieno lavono iš karto turime du. Matyt, tik budeliai ir silpnapročiai gali pasitenkinti tokia aritmetika. Bet kas beatsitiktų, visus nusikaltimus žmonijai galima

sugrupuoti į keturias piktadarystes: šmeižtą, vagystę, kitiems žmonėms žalingą paleistuvystę ir žmogžudystę.

Monarchijos laikais visi šie nusižengimai buvo laikomi kriminaliniais nusikaltimais, tuo tarpu respublikoje jų samprata šiek tiek keičiasi. Dabar mes šį klausimą išnagrinėsim padedant proto spinduliui, kuris pagelbėja imantis kiekvieno tyrinėjimo.

Piliečiai, jūs negalite manęs laikyti pavojingu naujovių mėgėju, nereikia sakyti, kad nusikaltėlio sąžinės priekaištai, kurie yra neva mano traktato tikslas, nustums į didžiausią blogį, kai polinkį į piktadarystę paskatins mano siūlomų moralės taisyklių švelnumas.

Visų pirma aš aiškiai pareiškiu, kad neturiu jokių iškreiptų ketinimų, kad mano idėjos yra daugelio metų mano proto veiklos vaisius; tegu stebisi linkę į moralinį nuosmukį žmonės, kurie, susipažindami su filosofų apmąstymais, juose randa tik tai, kas blogiausia. Kas žino, galbūt jie ištvirks ir perskaitę Senekos ar Šarono veikalus? Ne, aš kreipiuosi į kitus, į tuos, kurie sugeba suprasti šias mintis, juk šiems žmonėms negrės joks pavojus, skaitant mano raštus.

Atvirai prisipažįstu, aš niekad šmeižto nelaikiau piktadaryste. Maža to, mūsų respublikoniškoje valstybėje žmonės vis labiau suartėja, ryšiai tarp piliečių plečiasi, tad vis labiau jaučiame reikmę geriau pažint vienas kitą. Taigi šmeižtas gali būti nukreiptas prieš tikrai blogą pilietį arba užgauti dorą žmogų, trečio neduota.

Sutikime, kad pirmuoju atveju mums visai vis tiek, jei apie žmogų, pagarsėjusį blogais poelgiais, pradės kalbėti dar ką nors bloga. Be to, kaltinimas piktadarystėmis, kurių žmogus nepadarė, gali padėt išaiškinti padarytus nusikaltimus, tada apie piktadarį visi sužinos.

Sakykim, Hanoveryje prastas klimatas, tada, patekęs į Hanoverį, aš rizikuoju gauti mažiausiai karštligę. Ar aš pajusiu

antipatiją žmogui, kuris, stengdamasis sukliudyti mano kelionę, pasakys, jog aš iš karto mirsiu, atsistojęs ant Hanoverio žemės? Suprantama, tokių jausmų nepatirsiu, nes, išgąsdinęs mane dideliu blogiu, tas žmogus neleido patirti mažesnio.

Bet ar užgauna šmeižtas dorą pilietį? Nė kiek, tegu jis nesijaudina, juk, parodęs savo dorybingumą, toks pilietis privers šmeižiką išgerti nuodus, skirtus kitam. Šmeižtas tikriausiai doriems žmonėms tampa apvalančiu išbandymu, kuris juos daro dar gražesnius. Respublikos geradariams šmeižtas tik naudingas. Iš tiesų doras ir jautrus žmogus, įžeistas jo daliai tekusio neteisingo kaltinimo, stengiasi dorybe pralenkti pats save. Toks žmogus stengsis paneigti neteisingą kaltinimą, nuo kurio jis anksčiau jautėsi esąs apsaugotas, tad jo dori veiksmai įgyja papildomos energijos.

Taigi pirmuoju atveju, perdėdamas pavojingo žmogaus ydas, šmeižikas padarys gerą darbą, o antruoju atveju — jo šmeižtas puikus, juk jis priverčia dorybingumą atsiverti visiškai. Dabar aš jūsų paklausiu, kodėl šmeižikas ir toliau jums atrodo pavojingas? Ar pavojingas jis valdžiai, kuriai itin svarbu išaiškinti niekšus ir stiprinti garbingų žmonių entuziazmą?

Venkite imtis prieš šmeižiką rūsčių priemonių! Į šmeižtą mes turime žiūrėti dvejopai — arba kaip į signalinį žibintą, arba kaip į spyglį, bet iš visų atvejų gaukime didžiausios naudos.

Įstatymų leidėjas, kurio idėjos turi būti tokios pat didingos, kaip ir jo statomas rūmas, niekada nenagrinės nusikaltimo padarinių, liečiančių vieną žmogų, atvirkščiai, jį domins tik daugelį žmonių kliudžiusios pasekmės, o kai įstatymų leidėjas atkreips dėmesį į šmeižto padarinius, tai, prisiekiu visais šventaisiais, vargu ar jis ras ką nors verta bausmės.

Aš abejoju, kad baudžiantis šmeižtą įstatymas turi nors užuominą teisingumo. Atvirkščiai, įstatymų leidėjas pasirodys teisingiausiu ir sąžiningiausiu žmogumi, jei stos ginti šmeižto.

Vagystė priklauso antrajai mūsų tyrinėjamų reiškinių grupei. Jei atsigręžtume į senovės laikus, pamatytume, kaip už toleruojamą vagystę buvo atlyginama Graikijos respublikose: pavyzdžiui, Spartos ir Lakedemono valdžia aiškiai leido daryti šį nusikaltimą. Kai kurios kitos tautos vagystę vertina kaip karinį šaunumą. Iš tikrųjų vagystė stiprina narsumą, vikrumą ir jėgą, tiesą sakant, visas dorybes, kurių trūksta bet kokiai respublikos vyriausybei, taigi ir mūsų valstybei.

Išdrįsiu paklausti, nedalyvaudamas, tarp kitko, politinėje kovoje, ar vagystė, kurios tikslas — turtų sulyginimas, yra nepaprastas blogis valstybėje, pagrįstoje piliečių lygybe? Ne, be abejonės, tai ne blogis. Vagystė, palaikydama turtinę lygybę, tuo pat metu priverčia savininką atidžiau saugot savo gera. Kai kurios tautos turėjo paprotį bausti ne vagį, o neatsargų apvogtąjį.

Šitaip buvo mokoma vertinti nuosavybę. Šis pavyzdys mus skatina daryti toli siekiančias išvadas.

Apsaugok Dieve, aš nesiruošiu čia suabejoti ta svetimos nuosavybės gerbimo priesaika, kurią tauta davė visai neseniai. Tačiau aš manau turįs teisę pateikti kai kurias idėjas apie minėtos priesaikos neteisingumą. Kokia gi šios priesaikos, duotos kiekvieno priklausančio prancūzų nacijai asmens, prasmė? Ar neparemti piliečių visiškos lygybės, tuo pat metu darant juos pavaldžius įstatymui, saugančiam bet kokią nuosavybę? Dabar aš paklausiu jūsų, ar tikrai teisinga pagal įstatymą reikalauti nieko neturinčio žmogaus gerbti kitą pilietį, kuris nieko nestokoja? Kuo remsis toks visuomenės susitarimas? Ar ne geriau būtų vieniems atiduoti kiek nors laisvės ir turtų, kad ir laisve, ir turtais būtų aprūpinti likusieji piliečiai?

Visi įstatymai remiasi visuomeniniu susitarimu, jie — esmė bausmės, tenkančios daliai tų, kurie piktnaudžiauja laisve. Iš tikrųjų pilietis nešūkaus, kai iš jo pareikalaus mokesčių, juk jis žinos, kad jo pinigai padeda apsaugoti likusį turtą. Tačiau vis dėlto aš dar kartą paklausiu: kodėl žmogus, praradęs viską, turi prisidėti prie susitarimo, kuris naudingas tik valdantiems visus turtus?

Jei jūs sudarėte lygiateisį susitarimą (patvirtindami jį priesaika), kuris saugo nuosavybę, ar nesate neteisingi žmogui, nuosavybę praradusiam, reikalaudami iš jo būti ištikimam minėtai priesaikai? Kodėl jūs manote, kad neturtingas žmogus privalo žadėti daryti tik tai, ką daryti turi savininkas, besiskiriantis nuo vargšo savo nuosavybe? Nereikia abejoti, sunku surasti didesnės neteisybės pavyzdį, nes priesaika vienodai paliečia tuos žmones, kurie prisiekia. Priesaika nepajėgia apriboti žmogaus, nesuinteresuoto jos laikymusi, veiklos, juk jei būtų kitaip, negalėtume remtis laisvų žmonių susitarimu, nes priesaika tampa ginklu stipriojo rankose prieš silpnąjį, tad pastarasis bus priverstas nuolatos priešintis. Taip ir atsitiko, kai

tauta neseniai pareikalavo piliečių prisiekti gerbt nuosavybę. Pas mus turtingasis valdo neturtingąjį, ir tik turtingasis yra vienintelis suinteresuotas asmuo priesaikos, kurią duoda vargšas.

Teisybė, vargšas čia elgiasi labai neapdairiai, juk jis nesupranta, kad lengvabūdiškai duota jo priesaika verčia jį daryti tai, ko turtuolis savo ruožtu niekada vargšui nedarys.

Suvokę šią barbarišką nelygybę (jūs ją suvokti privalote), neapsunkinkite neteisinga bausme to, kuris nieko neturi, kai toks žmogus išdrįs slapta ką nors atimti iš kito, valdančio visus turtus. Ir jūsų nelygiavertė priesaika turtuoliui duoda tiek teisių, kiek jis jų niekada nebuvo turėjęs. Prisimenate, jūsų nevykusi priesaika verčia varguolį ją laužyt, tad visi kiti nusikaltimai, kuriuos jis įvykdys, jau bus iš dalies pateisinti. Todėl neverta bausti už nusikaltimus, kurių priežastis esate jūs patys.

Aš manau, kad mano žodžiai visiškai jus įtikino, jog nereikalingos tos žiaurios ir rūsčios bausmės, kuriomis baudžiami vagys. Jums vertėtų pasekti įstatymais, priimtais ką tik mano paminėtų tautų. Tarp kitko, nubausti būtina tą žmogų, kuris pasirodė esąs tiek pasiturintis, jog leidosi apvagiamas. Vagis niekada neturėtų būti baudžiamas. Prisiminkite, jog jūsų priesaika duoda plėšikui teisę vogti, todėl vogdamas žmogus tik paklūsta pirmutiniam ir išmintingiausiam gamtos dėsniui — stengtis apsaugoti savo egzistenciją bet kokiomis priemonėmis.

Antrojoje žmogaus pareigų, kurias reikia atlikti panašiems į save, grupėje mes turime išnagrinėti ir nusikaltimus, kuriuos sąlygoja veiksmai, susiję su ištvirkimu. Tarp tokių veiksmų ypač išskirtini prostitucija, sanguliavimas, kraujomaiša, prievartavimas ir sodomija. Jie lyg ir žalingi mūsų pareigai santykiuose su į save panašiais.

Aišku, mes nė minutės neabejojame, kad vadinamieji doroviniai nusikaltimai, tai yra visi panašūs į anksčiau minėtus

veiksmus, atrodo visai vienodi valstybėje, kurios vienintelė pareiga yra bet kokiomis priemonėmis išsaugoti šiai valstybei būtinas valdymo formas: vadinasi, tik taip ir išsaugoma respublikos dorovė.

Tuo tarpu respublika, kaip žinoma, nuolatos priešinasi spaudžiantiems ją despotams ir egzistuoja tik karo dėka. Vadinasi, neprotinga ieškoti priemonių, padedančių išsaugoti respublikos valdymo formas dorovės sferoje, nes nėra nieko amoralesnio už karą.

Dabar aš paklausiu: kaip galima pagrįsti piliečių dorovingumo palaikymo būtinybę, jei pati valstybė tampa amorali dėl savo prisiimtų funkcijų? Pasakysiu dar daugiau: gerai, jei amoralūs bus visi piliečiai.

Graikijos įstatymų leidėjai puikiai suvokė piliečių moralinio nuosmukio būtinybę. Moralinis nuosmukis, padėdamas įvesti naudingą valstybės mašinai dorovę, beveik neišvengiamai atveda į respublikos piliečių visuomeninio aktyvumo padidėjimą.

Tie išmintingi įstatymų leidėjai, suprantama, nelaikė dorovingu karo stovio visuomenėje, bet jie vis dėlto manė, kad tai liks būtina respublikos savybe.

Taigi visai nevykęs ir pavojingas dalykas — reikalauti dorovingumo iš tų, kurie įpareigoti nuolatos provokuoti amžinus amoralios savo esme mašinos sukrėtimus. Iš tikrųjų, jei taika ir rimtis yra dorovingo žmogaus būsena, tai amoralaus piliečio būsena, atvirkščiai, bus amžinas judėjimas, vedantis į sukilimą, tai yra į padėtį, būtiną respublikos piliečiams.

Dabar mes turime smulkiau panagrinėti gėdos jausmą, šį baikštų bangavimą, nešantį tolyn nuo sudėtingų sielos virpesių. Jei gamta būtų turėjusi tikslą padaryti žmogų gėdingą, jis nebūtų į pasaulį atėjęs nuogas. Daugelio tautų žmonės, kuriuos civilizacija sugadino kur kas mažiau negu mus, vaikšto nuogaliai, nejausdami jokios gėdos. Paprotys apsirengti, be abejonės, kilo

tik dėl klimato atšiaurumo ir moterų koketiškumo. Matyt, moterys susigaudė, kad gali naudingai pasinaudoti aistrų pasekmėmis, jei aplenks jų atsiradimą, neleisdamos joms natūraliai užgimti. Maža to, moterys matė ir trūkumus, kuriais jas apdovanojo gamta, taigi visos priemonės, žadinančios geismą, moterims atiteko tada, kai joms pavyko paslėpt savo trūkumus po drabužiais.

Taigi gėda, žmogaus sugedimo ir moterų koketiškumo padarinys, toli gražu nepriklauso dorybingumui.

Likurgas ir Solonas, tvirtai įsitikinę, kad begėdiškumas gali skatinti piliečių amoralumą, tokį reikalingą respublikos valdžiai, įpareigojo mergaites ateit į teatrą nuogas*. Romėnai netruko pasekti jų pavyzdžiu, ir deivei Florai skirtose žaidynėse mergaitės šoko apsinuoginusios. Tarp kitko, panašiai buvo rengiama didžioji dalis pagoniškųjų misterijų, o kai kurios tautos nuogumą laikė dorybe.

Tačiau ką bekalbėtume, begėdiškumas pažadina žmonių polinkį į paleistuvybę, iš kurios savo ruožtu išsivysto dar tam tikri vadinami nusikaltimai. Panagrinėkime juos iš eilės, pradėdami nuo prostitucijos.

Išsivadavę iš daugybės religinių paklydimų balasto, mes šiandieną jau gerokai priartėjome prie gamtos — prisiminkite nors ir anksčiau minėtus ir mūsų sumaltus į miltus prietarus. Dabar tikriausiai mes klausomės tik gamtos balso, laikydami

* Esama nuomonių, kad senovės Graikijos įstatymų leidėjai, pavertę moters nuogumą kasdienybe, padėjo nupigint šį vaizdą, prislopindami aistrą, kurią pajunta vyrai, žiūrėdami į nuogą mergaitę; iš tikrųjų jie stengėsi atgaivinti vyrų tarpusavio trauką, kaip kartais atsitinka: versdami mergaites pasirodyti nuogas, jie palengva marino moters siekimą, tuo tarpu drabužiais pridengti vyrų kūnai negalėjo neįteigti pačių švelniausių geismų. Bet šiaip ar taip, argi jų ketinimai skyrėsi nuo mūsiškių? Juk senovės įstatymų leidėjai puikiai suvokė amoralumo būtinumą skatinant respublikos dorovę.

nusikaltimu pasipriešinimą, bet ne pataikavimą natūraliems polinkiams. Kadangi žinoma, jog geidulingumas visiškai priklauso nuo natūralių polinkių, tai bet koks pasipriešinimas jam tampa beprasmiškas. Atvirkščiai, mes turime pasirūpinti, kaip teisingiau tokią aistrą patenkinti.

Taigi čia mes manom esant būtina padaryti tinkamą tvarką ir suteikti piliečiui, kuris panorės pasilinksminti, visišką saugumą. Tūlas pilietis be jokių apribojimų atsiduos įvairiems meilės aistros būdams su asmenimis, visuomenės numatytais paleistuvauti, juk jokia kita žmogiškoji aistra nereikalauja didesnės laisvės už ištvirkimą.

Miestuose turi būti įvairios patalpos, patogios, erdvios, tvarkingos ir visais atžvilgiais nepavojingos, kur besismaginančių paleistuvių keistenybes patenkintų įvairaus amžiaus ir įvairios lyties asmenys. Jų nelaužoma taisykle taptų visiškas paklusnumas, taigi dėl mažiausio pasipriešinimo čia pat jie būtų baudžiami ta bausme, kurią teiksis skirti patyręs pasipriešinimą tvirkintojas. Aš dar visa tai paaiškinsiu, palygindamas šiuos pasiūlymus su respublikos dorove. Pažadėjęs griežtai laikytis logikos, aš ištesėsiu savo žodį.

Nė viena aistra, kaip aš ką tik pasakiau, nereikalauja didesnės laisvės, nė viena aistra, be abejonės, nesusilygins savo jėga su pastangomis valdyti, kai žmogus, apsupęs save vergėmis, siurbia pasitenkinimą iš jų paklusnumo. Atimkite iš žmogaus visas slaptąsias priemones, kuriomis jis gali atsikratyti gamtos skirtos despotizmo dalies, — ir jis tuoj pat permes griaunantį to despotizmo veikimą ant aplinkinių objektų, drauge keldamas nerimą valdžiai.

O jei jūs norit išvengti šito pavojaus, tai duokite laisvę tironiškiems siekiams, nuolatos kankinantiems žmogaus sielą prieš jo valią. Tegu jūsų pagalba ir rūpestis suteiks žmogui galimybę panaudoti savo nedidelę valdžią hareme, iš kurio pilietis išeis

visiškai patenkintas, be jokio noro trukdyti valdžią, taip mielai įgalinančią savo pavaldinius turėti visas priemones gašlumui patenkinti.

Tarp kitko, jūs galite panaudoti priešingas priemones, juokingai pažabodami visuomeninio geidulingumo objektus, kuriuos kažkada mielai naudojo karališkųjų ministrų tironija, skatinama mūsų Sardanapalų* gašlumo. Bet tada suerzintas pilietis čia pat ims pavydėti valdžiai, linkusiai į tokį despotizmą. Pagaliau žmonės nusimes vergiją, kurią jūs mums primetate, ir, pavargę nuo jūsų valdymo būdo, pakeis valdymą taip, kaip tai buvo padaryta visai neseniai.

Jūs žinote, kad išmintingieji graikų įstatymų leidėjai pritarė paleistuvybei ir Lakedemone, ir Atėnuose, kur nuo ištvirkavimo apsvaigusiam piliečiui nebuvo uždraustas nė vienas gašlumo būdas. Pavyzdžiui, Sokratas nesirinkdamas pereidavo iš Aspazijos rankų į Alkibiado rankas, o vis dėlto orakulas pavadino Sokratą pasaulyje išmintingiausiu filosofu, ir jis iš tikrųjų tapo Graikijos pasididžiavimu. Nors mano idėjos labai skiriasi nuo šiuolaikinių papročių, aš eisiu dar toliau. Mano kalba turi tokį tikslą: įrodyti mūsų papročių greičiausio pakeitimo būtinybę, jei norime išsaugoti vieną kartą priimtą valdymo tipą. Aš pasistengsiu jus įtikinti, kad ir vadinama „padorioji" prostitucija ne labiau pavojinga už vyriškąją.

Pirmiausia, kodėl jūs laikote moteris laisvas nuo aklo paklusnumo savo kaprizams, kuriuos gamta joms davė lygiai taip pat kaip vyrams? Toliau, kuo remdamiesi jūs stengiatės moteris

* Visi žino, kad Sartinas, niekingas piktadarys, teikęs Liudvikui XV priemones, tenkinančias karališkąją gašlybę, tris kartus per savaitę, padedamas Diubari, perduodavo karaliui perdėtas smulkmenas to, kas vyko Paryžiaus viešnamiuose. Vien šis paleistuvingas prancūziškojo Nerono įprotis valstybei kainavo tris milijonus.

priverst susilaikyti, nors tas susilaikymas nesuderinamas su jų fizine sandara ir visiškai nelemia jų garbės?

Visus šiuos klausimus aš nagrinėsiu atskirai.

Moterims įgimta ištvirkauti, tai yra jos smaginasi kaip ir kiti moteriškosios giminės gyvuliai, kurie be jokios išimties atsiduoda kiekvienam patinui. Tokie, be abejonės, buvo ir pirmieji gamtos dėsniai, ir pirmos nuostatos tų bendruomenių, į kurias iš pradžių būrėsi žmonės.

Beje, savimyla, egoizmas ir meilė greitai iškraipė šias natūralias gamtos taisykles. Kai kurie vyrai, siekdami asmeninio praturtėjimo, kartu su moterimis gaudavo ir jos šeimos turtus, taigi būdavo patenkinami pirmieji du iš mano paminėtų poreikių. Dažniausiai moterį pagrobdavo ir palengva prie jos prisirišdavo: taip atsirado meilė. Tačiau neteisingumas ryškus visais trim atvejais.

Iš tikrųjų apvaldymo aktas niekada negali būti taikomas laisvai esybei, todėl išimtinė vyro teisė apvaldyti moterį yra tokia pat neteisinga kaip ir teisė valdyti vergus, juk visi žmonės lygiateisiai, — šiuos principus būtina turėti omeny kiekvienam.

Taigi iš to, kas pasakyta, galima tvirtinti, kad viena lytis įstatymiškai negali privilegijuotai valdyti kitos lyties, nė viena iš lyčių ar visuomenės sluoksnių negali turėti viršenybės teisės kitos lyties ar kito visuomenės sluoksnio atžvilgiu.

Paklusdama gamtos dėsniams, moteris neatsisakys mylėti vieno vyro, jei jos neįsigeis kitas vyras. Atsisakymas būtų išimtis, kadangi nė vienam vyrui negali būti atimta teisė apvaldyti bet kurią moterį nuo to laiko, kai paaiškėjo, kad moteris, be abejonės, priklauso visiems vyrams.

Atvirai kalbant, valdymo aktas gali būti taikomas tik nekilnojamajam turtui ir gyvuliams, bet jokiu būdu ne panašiems į mus individams. Vadinasi, visi siejantys vyrą ir moterį ryšiai, kokiai rūšiai jie bepriklausytų, turi būti vertinami kaip neteisin-

gi ir chimeriški. Jei nepaneigiamai įrodyta, kad turime įgimtą teisę siekti visų, be išimties, moterų, vadinasi, turime teisę priversti jas patenkinti mūsų troškimus; tarp kitko, tokios teisės nereikėtų laikyti kažkokia išskirtine teise, juk tada aš imčiau prieštarauti pats sau; taigi teisė gauti pasitenkinimą iš konkrečios moters turi būti laikina*.

Nereikia abejoti, mes turime teisę priimti įstatymus, įgalinančius priversti moterį nusileisti meilės įkarščiui to žmogaus, kuris jos įsigeidžia, taigi pagal tokią teisę mes galėsime prievartauti moterį nepažeisdami įstatymo. O pati gamta argi nepatvirtina šios teisės, davusi vyrui jėgos, kad apvaldytų moterį?

Veltui moterys mėgintų savo advokatais pasitelkti skaistybę arba prisirišimą prie kokių nors konkrečių asmenų. Visa tai yra chimera ir nieko nereiškia.

Anksčiau jau sakėme, koks apgailėtinas ir netikras daiktas yra skaistybė. Meilė, kurią galima apibūdinti kaip dvasinę beprotybę, taip pat negali pretenduoti į būdingo jai pastovumo teisėtumą.

Kitaip sakant, meilė patenkina tik du žmones — mylinčią būtybę ir mylimą būtybę, vadinasi, ji sudaro įspūdį, kad yra visai nenaudinga visiems kitiems. Tuo tarpu moterys egzistuoja tam, kad teiktų pasitenkinimą visiems, o ne sukurtų privilegijuotą egoistinę laimę. Taigi visi vyrai turi vienodą teisę mėgautis viso-

* Tegu nesako, kad prieštarauju pats sau. Nustatęs, kad mes neturime jokios teisės pririšti moterį prie savęs, aš neva paneigiu savo tvirtinimą, kalbėdamas apie teisę priversti moterį santykiauti. Aš kartoju, kalbama apie santykiavimą, bet ne apie nuosavybę. Iš tikrųjų aš neturiu nuosavybės teisės į pakelės vandens šaltinį, kai mane apima troškulys. Panašiai aš neturiu pirmenybės teisės valdyti tą ar kitą moterį kaip nuosavybę, tačiau aš, be abejonės, galiu visai teisėtai smagintis su kiekviena moterimi. Aš net privalau ją priversti teikt man malonumą tuo atveju, jei ji priešinasi, koks svarbus bebūtų to pasipriešinimo motyvas.

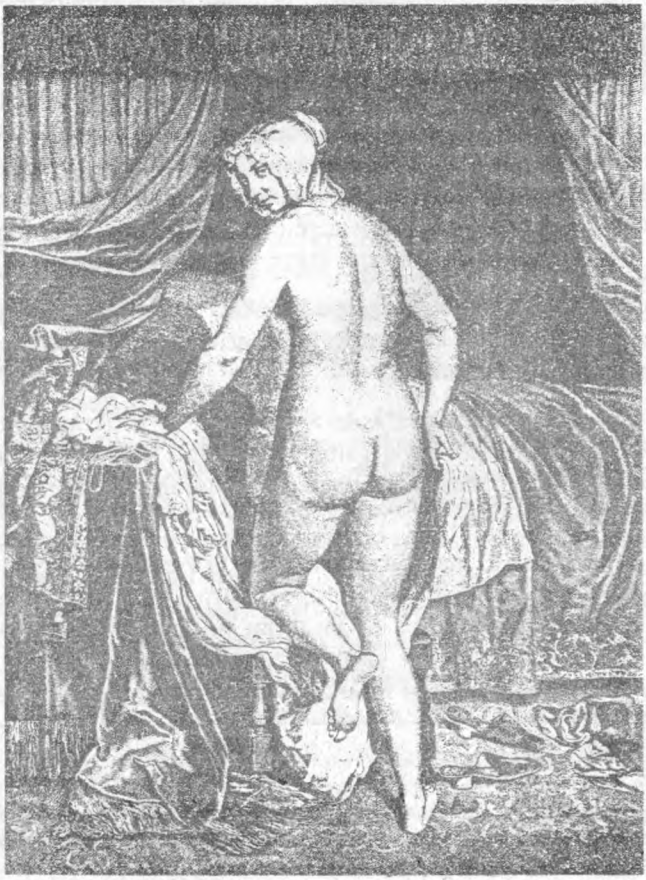

mis moterimis, nes neegzistuoja vyras, kuris pagal gamtos dėsnius naudotųsi vienvaldiška teise apvaldyti moterį.

Įstatymas turi įpareigoti moteris užsiiminėti prostitucija, jei jos pačios šito nenori. Negana to, įstatymas turėtų priversti moterį lankyti viešuosius namus. Jei moterys sumanytų atsisakinėti vykdyt šią savo pačią teisingiausią priedermę, kuriai negalima pritaikyti nė vienos teisinės prieštaros, tada jos būtų baudžiamos.

Laikydami teisingais jūsų priimtus įstatymus, mes galime tikėtis, kad vyras, panorėjęs pasimėgauti bet kokia moterimi ar mergaite, galėtų pareikalauti susitikimo su ja viename iš tų namų, kuriuos jau minėjau. Ten, Veneros šventovės matronos priežiūroje, ji būtų pristatoma vyriškiui, kad su paklusniu nusižeminimu patenkintų visus jo geidulius, kurių jis iš jos pareikalautų, nors tai atrodytų keisti ar neįprasti geiduliai — juk nė vienas iš jų neprieštarauja gamtai, kuri pritaria bet kokiam mūsų kaprizui.

Belieka nustatyti amžiaus ribas. Tačiau aš nesutinku, kad tai galima padaryti, nevaržant žmogaus, panorusio pasimėgauti tokio arba kitokio amžiaus mergaite, laisvės. Juk praeivis turi teisę nuskinti nuo medžio vaisių ir, suprantama, suvalgyti jį prinokusį arba žalią priklausomai nuo savo polinkių.

Bet vis dėlto ankstyvame amžiuje, paprieštarausite jūs, vyro veiksmai gali pakenkti mergaitės sveikatai. Tokios abejonės visai nepagrįstos. Jei jūs duodate man teisę pasimėgauti, tai tada pasimėgavimas nepriklauso nuo to, kokios veiksmų, teikiančių man pasitenkinimą, pasekmės. Nuo to momento, kai duodama tokia teisė, man visai nerūpi aplinkybė, ar mano pasitenkinimo objektas patiria kokią nors žalą, ar turi naudos. Argi anksčiau aš neįrodžiau, kad mes turime teisę priversti moterį sanguliauti, kai tik pajuntame trauką prie jos? Ir ar neprivalo ta moteris mums paklusniai atsiduoti, visiškai atsižadėdama bet

kokio egoistinio jausmo? Jos sveikata — tas pats reikalas. Be to, elgiantis atsargiai, tikriausiai bus labai susilpnintas vyro pasitenkinimas, nors jis ir turi teisę su moterim elgtis kaip tinkamas, nepaisydamas jos amžiaus. Argi mes samprotaujame, ką gali jausti objektas, natūraliųjų ir žmogiškųjų įstatymų pasmerktas skubiausiai patenkinti kito asmens geismus? Mus, atvirkščiai, domina tik tai, kas priklauso geidžiančiajam. Pusiausvyrą pasistengsime nustatyti vėliau.

Ir mes atstatysime šią pusiausvyrą, galit neabejoti mano žodžiais, juk mes būtinai privalome atsilyginti mūsų moterims už tokį grubų jų pasmerkimą vergijai. Taigi aš atsakau į antrąjį klausimą.

Jei mes manome, kad visos, be išimties, moterys turi paklusti vyrų norams, o tokią nuomonę mes ką tik palaikėme, tai lygiai taip pat leisime ir moterims laisvai patenkinti savo troškimus. Rezultatas bus tas, kad mūsų įstatymai tik skatins karštą moterų temperamentą, juk nesąmonė būdingus šiai lyčiai orumą ir geradarystę suplakti su nenatūraliom kai kurių moterų pastangom priešintis savo įgimtiems polinkiams, tarp kitko, kur kas stipresniems negu vyrų. Vyraujančių papročių neteisingumas tampa akivaizdus, jei atkreipsime dėmesį į tai, kaip noriai mes sutinkame tvirkinti moteris ir tuo pat metu nešykštaujame bausmių, jei savo silpnumui pasidavusi moteris nusileis pastangoms, kurias mes panaudojome, kad paspartintume moters nuopuolį. Toks negirdėtas žiaurumas, man atrodo, geriausiai atspindi galiojančių moralės taisyklių beprasmybę, ir tai akivaizdžiai parodo, kokia būtina kur kas tobulesnė dorovė.

Taigi aš tvirtinu, kad moterys, gavusios iš gamtos daug stipresnį už mūsų polinkį ištvirkauti, galėtų atsiduoti gašlybei atsiradus menkiausiai progai, visiškai išsivaduodamos iš Himenėjo ryšių ir visų kitų melagingų gėdos prietarų ir pagaliau atgaudamos savo natūralią būseną.

Aš reikalauju įstatymų leidėjų suteikti moteriai teisę laisvai atsiduoti bet kokiam skaičiui vyrų, jei jos to panorėtų. Aš noriu, kad moterys galėtų mėgautis abiejų lyčių asmenimis, visomis kūno dalimis, kokios tik joms patiktų.

Numatę įstatymuose specialų punktą, verčiantį moteris atsiduoti kiekvienam jų geidžiančiam vyrui, mes paliekam joms visišką laisvę mėgautis tais asmenimis, kurie, jų manymu, yra verti.

Kokie pavojai, aš klausiu, gali būti susiję su tokiu paleistuvavimu? Betėviai vaikai? O ką tai galėtų reikšti respublikoje, juk respublikos piliečiai turi vieną bendrą motiną — tėvynę, taigi visi gimstantys vaikai yra tėvynės vaikai. Ak! Ar labiau myli tėvynę tie, kurie nuo pirmos gyvenimo akimirkos nieko, be tėvynės, nežino, nes jie tik iš jos vienos viską tikisi gauti. Nemanykite, kad jums pavyks išugdyti tikruosius respublikos piliečius, jei jūs leisite tėvams auklėti vaikus šeimos prieglobstyje, nes mūsų palikuonys turi visiškai priklausyti valstybei. Iš tikrųjų šeimoje tėviškąją meilę patiria tik nedaugelis, tuo tarpu respublikoje vienodai mylimi visi broliai. Toliau, tėvai, be abejonės, perduoda savo vaikams daugybę prietarų, kartais labai pavojingų, juk šeimoje vyraujančios idėjos ir nuomonės, perduodamos vaikui, atitolina jį nuo visuomenės gyvenimo ir skatina kažkuo išsiskirti iš kitų, tad valstybinio žmogaus dorovė tampa jam visiškai svetima. Prisirišę prie savo tėvų sūniška meile, vaikai būna abejingi tėvynei, kuri iš tikrųjų jiems davė gyvybę, žinias ir garbę, vertybes, kur kas svarbesnes už tėviškąją meilę.

Taigi mes prisidarysime patys sau didelių nepatogumų, jei leisime savo vaikams šeimos rate įgyti polinkių, dažniausiai smarkiai besiskiriančių nuo tėvynės interesų; užtai jei mums pavyks atskirti vaikus nuo tėvų, laimėsime didelių privalumų. Ar neatsidurs antruoju atveju mūsų palikuonys būsenoje, artimesnėje natūraliai, kai Himenėjo ryšiai visiškai nutrūks ir moterys pradės visuomenei duoti švelnios aistros vaisius,

nebepriklausydamos kokiai nors vienai šeimai? Tada mūsų vaikai pagal įstatymą taip ir nesužinos savo tėvo vardo, likdami tik tėvynės auklėtiniais, kaip ir turi būti respublikoje.

Valstybė imsis globoti specialius namus, skirtus moterų ištvirkavimui, taip pat ateityje įsteigs tokias įstaigas ir vyrams. Savaime suprantama, moterys ten galės paleistuvauti su abiejų lyčių atstovais visiškai patenkindamos savo norus, tad pačia garbingiausia piliete taps ta, kuri už kitas dažniau lankysis paleistuvybės namuose.

Vargu ar galima surast vaizdingesnį juokingo barbariškumo pavyzdį už tą, kai mes susiejam moters dorovingumą ir savigarbą su pasipriešinimu gamtos duotiems geismams, kurie būdingi ir žmonėms, pripratusiems žiauriai juos smerkti. Nuo jauniausio amžiaus* išsilaisvinusi iš tėvų globos ir prietarų, kažkada pavergusių moterį, mergaitė, kuriai neteks nieko saugoti ligi vestuvių (tarp kitko, visiems laikams panaikintų remiantis mano pasiūlytais išmintingais įstatymais), galės ištvirkauti viešnamiuose. Pagarbiai juose priimta ir gavusi pasitenkinimą, ši mergaitė, grįžusi į visuomenę, neslėps patirtų ištvirkavimo namuose malonumų; ji visiems apie juos papasakos taip pat, kaip šiandieną mergaitės pasakoja apie puotas ar pasivaikščiojimą.

Dailioji lytis pagaliau gaus laisvę kaip ir vyrai be mažiausių sunkumų džiaugtis visais malonumų būdais, gamtos mums paskolintais. Argi dieviškiausioji žmonijos dalis ir toliau turi vilkt vyrų užnertas grandines? Sutraukykite jas, nes to reikalauja iš jūsų gamta! Tegu vieninteliai ryšiai jums lieka tik jūsų polinkiai, kai imsite paklusti vien geismo įstatymams, pripažindamos tik natūralią dorovę. Atsikratykite pagaliau visų tų barbariškų

* Babiloniečiai nelaukė septynerių metų, kad nuvestų savo pirmagimius į Veneros šventovę. Vos mergaitė pajus gašlumo trauką, iš karto tegu ji, gamtos įsakyta, imasi prostitucijos. Gamtos įsakymams būtina nusileisti be jokių svarstymų, juk pasipriešinimas ją tik įžeidžia.

prietarų, per kuriuos suvysta jūsų grožybės ir stabdo dieviškąjį širdies skrydį*. Moterys, dabar jūs kaip ir vyrai tapote laisvos, todėl Veneros laukas atviras jūsų kovoms, ir nebeverta bijoti kvailų priekaištų — pedantizmas ir prietaringumas sunaikinti. Dabar nebereikės raudonuoti dėl puikiųjų poelgių, atvirkščiai, mes apvainikuosime jus mirtom ir rožėm, labiausiai gerbdami tą, kuri pralenks visas kitas ištvirkaudama.

Tai, ką čia pasakėme, gali mus išvaduoti nuo smulkaus svetimoteriavimo nagrinėjimo. Tačiau koks menkas šis nusižengimas atrodytų, palyginti su mano siūlomais įstatymais, vis dėlto trumpai jį peržiūrėsime. Senasis režimas į svetimoteriavimą žiūrėjo kaip į nusikaltimą, nors pasaulyje sunku surasti ką nors labiau paika už tvirtinimą, kad vedybiniai ryšiai yra pastovūs. Mano nuomone, pakanka pajusti šių ryšių sunkumą, kad liautumės laikyti nusikaltimu veiksmus, kurie padeda silpninti šiuos ryšius.

Gamta davė moterims, kaip apie tai jau kalbėjome, karštesnį temperamentą ir didesnį juslingumą negu vyrams. Moteriai amžinąjį Himenėjaus jungą nešti, matyt, daug sunkiau.

Taigi jūs, švelniosios moterys, apimtos meilės liepsnos, dabar galit be baimės tenkinti savo jausmus.

Supraskite, paklusdamos gamtos liepimui, jūs nedarote nieko bloga. Jūs gimėte tam, kad patiktumėt visiems vyrams, o ne tam, kad priklausytumėt tik vienam. Taigi tegu jūsų nesulaiko jokie apribojimai.

Pamėgdžiokite Graikijos respublikonus, jų įstatymų leidėjai (be mažų išimčių) svetimavime neįžiūrėjo jokio nusikaltimo

* Moterys dar nežino, kaip jas puošia goslumas. Pavyzdys: palyginkime dvi panašaus amžiaus ir grožio moteris. Sakykim, viena gyvena susilaikydama, o antroji paleistuvauja. Lengvai įsitikinsime, kad antroji kur kas gražesnė ir patrauklesnė už pirmąją. Bet kokia prievarta, kurią mes taikome gamtai, vargina mus daug labiau už piktnaudžiavimą malonumais. Tarp kitko, visi žino, kad gimdymas tik puošia moterį.

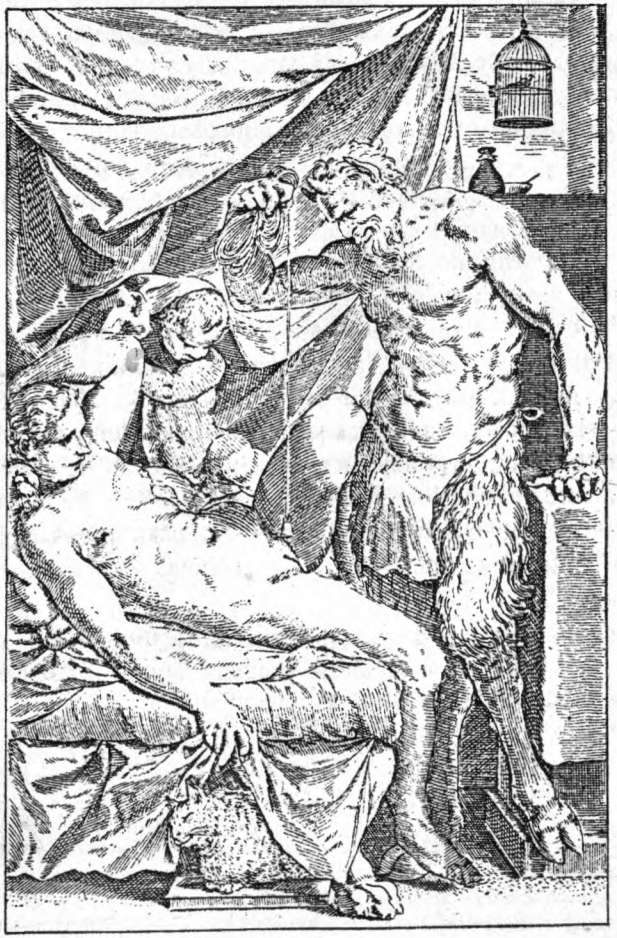

ir skatino moterų ištvirkavimą. Tomas Moras savo „Utopijoje" įrodo, kokia naudinga moterims paleistuvybė, o šio didžiojo vyro idėjos ne visada būdavo tik svajonės*.

Tarp kitko, totoriai labiausiai gerbdavo tą moterį, kuri savo ištvirkimu pralenkdavo visas kitas. Tokia moteris visiškai atvirai ant kaklo nešiodavo savo begėdystės ženklus, o visiškai negerbiamos buvo tos, kurios negalėjo pasigirti turinčios tokių ženklų. Peru valstybėje žmonos ir dukterys nuomojamos pravažiuojantiems keliautojams už tiek, už kiek nuomojamas arklys ar vežimas. Daugybė tomų vargu ar sutalpintų aprašymą žemėje viešpataujančių paleistuvysčių, kurių nė viena išmintinga tauta nelaikė nusikaltimais. Suprantama, visi filosofai puikiai žino, kad dėkoti už ištvirkavimui suteiktą nusikaltimo rangą galima tik krikščioniškiesiems apgavikams. Tarp kitko, dvasininkai, drausdami paleistuvauti, turėjo visai aiškius tikslus, juk jie apie visas slapčiausias nuodėmes sužinodavo, galėdami jas atleisti. Šitaip šventieji tėvai įgijo tiesiog neįtikėtiną valdžią moterims, sau atverdami begalinę paleistuvybės erdvę. Kaip jie naudojosi ta valdžia, dabar tapo žinoma visiems ir, aišku, jų piktnaudžiavimai būtų trukę ir toliau, jei pasitikėjimas šventaisiais tėvais nebūtų negrįžtamai prarastas.

O gal kraujomaiša pavojingesnė už svetimoteriavimą? Nė kiek, juk ji išplečia šeimyninius ryšius ir, kaip to padarinys, pagyvina piliečio meilę savo tėvynei. Kraujomaišą mums davė svarbiausieji gamtos dėsniai, ir mes iš savo patirties žinome, kad mėgavimasis daiktais, kurie mums priklauso, nepalyginamai malonesnis. Be to, kraujomaišą skatino pirmieji žmonių bendruomenės įstatymai, juk su tokiais poelgiais mes susiduria-

* Tomas Moras norėjo, kad nuotakos pasirodytų nuogos jaunikiams prieš vestuves. Kiek vestuvių iširtų, jei toks įstatymas būtų! Laikytis kitokio papročio, vadinasi, pirkti katę maiše.

me ir istorijos priešaušryje. Visos pasaulio religijos toleravo kraujomaišą, visi įstatymai ją palaikė. Pasidairykite aplink, ir jūs pamatysite, kad visur giminių ryšiams pritariama. Negrai, gyvenantys Rio Gabone ir Kot d'Ivuare, atvirai leidžia naudoti savo žmonas sūnums. Net Judo karalystėje pirmagimis privalėjo imti už žmoną savo tėvo dukterį. Čilės genčių vyrai be jokios atrankos miega su dukterimis ir seserimis, ir gali vesti savo motiną ir savo dukterį vienu metu. Žodžiu, aš drįstu reikalauti, kad kraujomaiša turi tapti įstatymu bet kokios vyriausybės, besiremiančios brolybe. Nejaugi žmonės patikės nesąmone, neva meilės pasitenkinimą su motina, seserimi ar dukterimi reikėtų laikyti nusikaltimu? Ar rasite, aš jus klausiu, kur nors prietarą, šlykštesnį už tą, kai vyrui metamas kaltinimas už mėgavimąsi su artimiausiu žmogumi esant natūraliam jausmui?

Lygiai taip pat kvailas požiūris, kad uždrausta mylėti tuos žmones, kuriuos pati gamta liepė mums dievinti, tarytum patalpindama mūsų širdyse stipriausią polinkį į objektą, nuo kurio įsakyta tuo pat metu atsitolinti! Tik sugyvulėjusios nuo prietarų priespaudos tautos gali tikėti tokiais kvailais prieštaravimais ir jais vadovautis.

Pagaliau mano nustatytas žmonių bendrumas numato kraujomaišą kaip privalomą. Dabar dar reikia keletą žodžių pasakyti apie vieną tariamą nusikaltimą, kurio menkumas taip pagrįstai įrodytas, kad plačiau apie tai kalbėti yra beprasmiška. Pereikime prie išprievartavimo, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio, žalingiausio ištvirkavimo būdo, juk prievartavimas neva įžeidžia žmogų. Tačiau visiškai aišku, kad prievarta, kuri, tarp kitko, įrodoma retai ir labai sunkiai, artimam duoda kur kas mažiau žalos negu vagystė, nes vagiant mes pasisaviname svetimą nuosavybę, o prievartaudami tą nuosavybę tik gadiname. Ir kuo, be visa kita, jūs apkaltinsit prievartautoją, jei šis atsakys, kad iš tikrųjų jo piktadarybė yra visai nekalta, kadangi jis, piktnaudžiaudamas aistros objektu, tik paspartino artėjimą

būsenos, kurioje tas objektas vis tiek būtų atsidūręs po vedybų arba meilės prasiveržimo metu.

Tačiau sodomija — tai tariamas nusikaltimas, kažkada užtraukęs dangaus ugnį virš senovės miestų gyventojų, apsėstų šios ydos, — ar sodomija nėra ta siaubinga nuodėmė, už kurią bet kokia bausmė gali pasirodyti dar nepakankamai griežta?

Be jokios abejonės, apkarsta priekaištai mūsų pirmtakams už tai, kad jie išdrįso įvykdyti daugybę įstatymuose pažymėtų žmogžudysčių, apkaltinus sodomija. Argi galima nusiristi iki tokios barbariškos būsenos, kai nusprendžiama pasmerkti mirčiai žmogų, kurio vienintelė kaltė yra šiokie tokie polinkiai, besiskiriantys nuo kitų žmonių skonio? Aš vis dar krūpteliu iš siaubo, kai pagalvoju, kad maždaug prieš keturiasdešimt metų įstatymų leidėjai pripažindavo už tokią nesąmonę teisę gyventi ar negyventi.

Nusiraminkite, piliečiai, visi šitie baisumai jau nebepasikartos, tai patvirtina, be kita ko, ir mūsų įstatymų leidėjų išmintis. Šiandieną mes puikiai suprantame, kad tokio paklydimo negalima vadinti nusikaltimu, juk gamta negalėjo duoti iš mūsų kūnų ištekančiam skysčiui kažkokios ypatingos vertės. Taigi, nukreipdami minėtą skystį tuo keliu, kurį mes renkamės, vargu ar rizikuojame ant savęs užsitraukti gamtos rūstybę.

Koks gi yra nusikaltimas šiuo atveju? Aišku, niekas nelaikys nusikaltimu sėklos išpylimo į tą ar kitą kūno dalį, jei, suprantama, kas nors neims neigti, jog tos dalys lygiavertės, skirstydamas jas į švarias ir nešvarias. Kadangi tikinčio tokiomis nesąmonėmis žmogaus surasti neįmanoma, tai mus galima apkaltinti tik vienu tariamu nusižengimu — sėklos praradimu. Dabar aš jūsų paklausiu: argi galima laikyti panašia į tiesą nuomonę, kad žmogaus sėkla gamtoje turi kažkokią išskirtinę reikšmę ir bet koks jos praradimas yra sunki mirtingojo kaltė? Nejaugi tada gamta patirtų nuolatinius praradimus? Tačiau mes kasdien pastebim, kad pati gamta ir yra dėl to kalta. Argi ji

nesuteikia mums galimybės veltui išpilti sėklą sapnuojant ar santykiaujant su nėščiomis moterimis? Ar įmanoma net įsivaizduoti, kad gamta leistų nebausdama mums daryti ją užgaunantį nusikaltimą? Kaip ji gali susitaikyti su tuo, kad žmonės, paniekinę savo malonumus, pagaliau taptų stipresni už savo bendrąją materialiąją medžiagą? Iš tikrųjų, palikdami protą nuošalyje, savo samprotavimais rizikuojam nusiristi į bepr̨asmybių bedugnę.

Kai tik gerai išsiaiškinsim, kad mūsų polinkiai niekada negali prieštarauti daiktų tvarkai, kadangi, būdama išmintingai nuosekli, gamta tiesiog negali žmonių širdyse palikti vietos ją įžeidžiantiems norams, tai iš karto taps visiškai aišku, kad moterimi reikia mėgautis visais įmanomais būdais, maža to, meilės malonumai ir su mergaitėmis, ir su berniukais mums bus vienodai priimtini.

Polinkis į sodomiją yra tam tikros organizmo sudėties išvada, nepriklausanti nuo mūsų valios. Net maži vaikai, kaip žinom, jau patiria tokius troškimus, nepaliekančius žmogaus ramybėje ir brandžiame amžiuje. Kartais sodomija yra savotiškas persisotinimo vaisius, bet ir tada ji neprieštarauja gamtos dėsniams. Bet kokiomis aplinkybėmis meilės aistra vyriškosios lyties atstovams duodama gamtos, taigi visada žmonės turėtų gerbti tokį elgesį. Jei tiksliais tyrinėjimais mokslininkai įrodys, kad polinkis į sodomiją sujaudrina kur kas labiau negu kiti kokie nors malonumai, jei paaiškės, kad sodomijos būdu mes patiriam patį smagiausią pasitenkinimą, ir tokios ydos pasekėjų skaičius dėl nurodytų priežasčių gerokai išaugs, tada visiems taps akivaizdu, kad, visiškai neįžeidžiant gamtos, ši yda yra vien jos tikslų įgyvendinimo priemonė, juk gamta suinteresuota žmonių giminės dauginimu daug mažiau, negu mes kvailai tuo tikim.

Apsidairykite ir pamatysite, kiek tautų nekenčia savo moterų. Juk kai kurios iš jų moterimis visai nesinaudoja, ir jų paslaugos reikalingos tiktai tada, kai iškyla giminės pratęsimo

būtinybė. Be to, respublikose sodomija įsitvirtino ypač rimtai, juk vyrai ten turėjo kartu gyventi, ir niekas tokios ydos nelaikė pavojinga. O argi Graikijos įstatymų leidėjai būtų turėję duomenų, kad tai yra žalinga? Atvirkščiai, jie manė, kad karinga tauta privalo turėti sodomiją. Tarp kitko, Plutarchas įkvėptai pasakojo apie „mylimųjų" ir „įsimylėjusiųjų" falangas, ilgą laiką stovėjusias Senovės Graikijos laisvių sargyboje. Žodžiu, sodomija viešpatavo tarp karių, teikdama jiems naujų jėgų, tad patys didžiausi žmonės nesibjaurėjo šia yda.

Atrandant Ameriką paaiškėjo, kad visi jos gyventojai linkę į vyrų tarpusavio santykiavimą. Pavyzdžiui, Luizianoje kai kurie indėnai, persirengę moterimis, pardavinėdavo savo kūnus. Bengalos negrai atvirai naudojosi vyrais išlaikytiniais, o Alžyro seraliai šiandieną perpildyti vien berniukų. Neturėdami jėgų pasipriešinti meilei berniukams, Tėbų gyventojai šią meilę įteisino įstatymais...

Visi žino, kaip plačiai sodomija buvo paplitusi Senovės Romoje, kur specialiai parengtose vietose apsivilkę moteriškais drabužiais berniukai ir vyriškais mergaitės užsiiminėjo prostitucija. Marcialis, Katulas, Tibulas, Horacijus ir Vergilijus rašė vyriškiams meilės laiškus, panašius į laiškus savo meilužėms. Pagaliau Plutarchas patarė, kad moterys neturi dalyvauti vyrų tarpusavio meilės veiksmuose*. Kažkada Krito gyventojai emiziečiai grobė berniukus, vagystę palydėdami labai keistomis apeigomis. Įsimylėjęs kokį nors vietinį berniuką grobikas pirmiausia įspėdavo jo tėvus, kokią dieną „nusikaltimas" bus padarytas. Berniukas priešindavosi tik tada, kai meilužis pasirodydavo esąs ne jo skonio. O jei pagrobėjas berniukui patikdavo, šis ramiai paskui jį sekdavo. Po kiek laiko suviliotas berniukas grįždavo pas tėvus, juk aistra vyrams, kaip ir meile moterims, greit persisotinama. Be kita ko, Strabonas rašo, kad Krito viešnamiai

* „Moralija". Traktatas apie meilę.

buvo pilni vien berniukų, atvirai siūlančių savo kūną visiems pageidaujantiems.

Ar verta paminėti dar vieną autoritetingą rašytoją, kad galutinai įrodytume sodomijos naudą respublikai? Tada pasiklausykime Ermolijaus, kuris sakė, kad visoje Graikijoje paplitusi meilė berniukams teikė piliečiams narsos ir jėgos ir padėjo išvyti tironus. Meilužiai tarp savęs susitardavo dėl sąmokslų, ir demaskuoti pakeldavo didžiausius kankinimus, bet neišduodavo kitų sąmokslininkų. Taigi tų laikų piliečiai dėl patriotizmo galėjo aukoti viską, kad tik užtikrintų respublikos gerovę. Suprantama, jie puikiai žinojo, kad sodomijos dėka tik sustiprėja, todėl senovės vyrų gražbylystė dažnai būdavo nukreipiama prieš moteris, tuo tarpu despotizmas visada simpatizavo silpnosioms būtybėms.

Tarp kitko, pederastija visada buvo būdinga karingos tau-

tos yda. Cezario žodžiais, galai su nepaprastu malonumu atsiduodavo vyriškiems džiaugsmams. Be to, per karus, kurių niekada nestokojo respublikos, lytys nuolatos išsiskirdavo, ir tai padėjo plisti sodomijai. Kai sužinota, kad ši yda naudinga valstybei, religija tuoj pat uždraudė vienalytę meilę.

Jupiterio ir Ganimedo meilę, kaip žinoma, aukštino romėnai. Sikstas Empyrikas tikina skaitytojus, kad beveik visiems ši keistenybė buvo privaloma. Pagaliau niekinamos ir pavydžios moterys pasiūlė vyrams paslaugas, panašias į tas, kurias galėjo pasiūlyti berniukai. Vienas kitas vyras sutiko pamėginti, bet tuoj pat grįžo prie ankstesnių įpročių, nesurasdamas savyje jėgų pakelti tokią apgavystę.

Visais laikais į šį iškrypimą linkę turkai tikina, kad labai jauna mergaitė šiuose reikaluose puikiausiai pakeičia berniuką, taigi beveik visos jų moterys vaikystėje patiria šį išbandymą.

Sančesas net bandė įrodyti sodomijos naudą vaikų gimstamumui. Atėjęs į pasaulį po tokio išankstinio parengimo, vaikas, jo nuomone, būna gerokai tvirtesnio kūno sudėjimo.

Dėl viso to moterys nutarė sau atlyginti, meilės malonumus patirdamos vienos su kitomis. Jų keistenybės, be abejonės, susijusios su tokiais pat sunkumais kaip ir vyrų kaprizai, juk pasekmės abiem atvejais vienodos — tai gimstamumo nutraukimas. Beje, siekiančių gimstamumo žmonių galimybės visada nepanaudojamos ligi galo, tad vargu ar jie patirs kokią nors žalą iš savo priešininkų. Tarp kitko, senovės graikai palaikė vienalytę moterų meilę valstybės interesų sumetimais. Bendraudamos tarp savęs, moterys daug rečiau matydavosi su vyrais ir nepridarydavo nuostolių respublikai. Lukianas mums pasakoja apie moterų ištvirkavimo sėkmę, Sapfo istorija negali mūsų nedominti.

Žodžiu, visose šiose beprotybėse negalima įžvelgti jokio pavojaus. Net jeigu moterys išdrįs eiti toliau, dalindamos savo glamones pabaisoms ir gyvuliams, o tokių pavyzdžių mes turim

daugelyje tautų, tai visose šitose kvailystėse mes nerandame kokių nors nepatogumų, nes papročių puvimas paprastai visada naudingas valstybei ir negali jai jokiu požiūriu pakenkti. Mes tikimės, jog mūsų įstatymų leidėjai pakankamai išmintingi ir yra sveiko proto, kad atmestų įstatymus, nukreiptus prieš nelaiminguosius, kurių vienintelė kaltė — jų kūnų sandara: juk tokie žmonės ne daugiau kalti už tuos, kurie atėjo į šį pasaulį kaip išsigimėliai.

Antrojoje nusikaltimų, daromų į save panašiems, grupėje mums dar reikia panagrinėti žmogžudystę. Iš visų nukreiptų į artimą blogio reiškinių pats žiauriausias, aišku, yra žmogžudystė, juk ji atima gyvybę, kurią dovanojo gamta, be to, šis praradimas niekuo neatlyginamas. Tuo pat metu, jei nepaisytume to blogio, kurį patiria žudiko auka, mums kyla daugybė klausimų.

1. Ar tikrai žmogžudystė yra nusikaltimas, jei turėsime omeny tik gamtos dėsnius?

2. Ar ji yra nusikaltimas visuomeninių nuostatų požiūriu?

3. Ar kenkia žmogžudystė visuomenei?

4. Kaip ją reikia vertinti, esant respublikinei valdymo formai?

5. Pagaliau ar galime bausti už žmogžudystę kita žmogžudyste?

Pradėkime kiekvieną klausimą nagrinėti atskirai, kadangi objektas yra vertas to, kad taip būtų daroma. Galimas daiktas, mūsų samprotavimai pasirodys kam nors pernelyg drąsūs. Na, ir kas? Argi mes dabar nesinaudojam žodžio laisve? Aš atveriu žmonėms didžiąsias tiesas, kurių pagarsinimo seniai laukiama, dabar ateina toks laikas, kai įvairūs paklydimai turi būti nušluoti nuo žemės paviršiaus kartu su karališkosios valdžios prietarais.

Čia mums, suprantama, teks kiek sumažinti būdingą visiems žmonėms spartą, suartinant žmogų su visais kitais gamtos kūriniais. Tarp kitko, filosofui netinka pataikauti mažoms žmogaus silpnybėms, juk jis nuolatos siekia tiesos, atmesdamas nevykusius įžeistos savimylos prietarus, kad parodytų ją nepagražintą nustebusiai publikai.

Kas yra žmogus? Kuo jis skiriasi nuo augalų ir gyvūnų, egzistuojančių aplink mus? Aišku, niekuo. Atsitiktinumo dėka atsiradęs ant žemės paviršiaus, žmogus gimsta, auga ir vysta lygiai taip pat kaip visi kiti augalai ir gyvūnai. Sulaukia senatvės ir grįžta į nebūtį, vos priėjęs gamtos nustatytą ribą.

Žmogus ir gyvulys tokie panašūs, kad skvarbi filosofo akis visiškai negali įžvelgti čia kokio nors skirtumo. Vadinasi, gyvulio nužudymą galima sulyginti pagal padaromą blogį (iš tikrųjų labai menką) su žmogaus sunaikinimu, juk mes į šiuos du atvejus skirtingai žiūrime tik prietarų verčiami, o juk sunku surasti didesnę kvailystę kaip prietarai.

Dabar klausimą kelkime iš esmės. Jūs juk neneigsite, kad žmogžudystę tenka prilyginti kokio nors laukinio žvėries nužudymui; tačiau gal kiekvienos gyvos būtybės sunaikinimas jau yra tam tikras blogis, kaip kadaise manė pitagoriečiai, o dabar — Gango upės krantų gyventojai? Kol atsakysime į šį klausimą, priminsiu, kad mes nagrinėjam žmogžudystės reikšmę tik gamtos akivaizdoje, o apie šio veiksmo santykį su žmonių visuomene pakalbėsime vėliau.

Aš jūsų klausiu, kokią vertę gamtai gali turėti jos kūriniai, jei jie, tiesą sakant, jai nekainuoja nė cento ir nekelia jokių rūpesčių? Kaip žinoma, žmogus savo darbą įvertina santykiaudamas su laiku, kurio reikia, kad būtų pagamintas vienas ar kitas daiktas. Tai kiekgi gamtai kainuoja žmogus? Ir jei mes net tarsime, kad jis turi kokią nors vertę, tai ar ji bus didesnė už bėdžionės ar dramblio vertę? Dabar aš dar klausiu, kas iš tikrųjų yra kūnai, atsirandantys iš mus supančio pasaulio? Iš ko sudary-

ti visi gimstantys padarai? Argi trys juos sudarančios stichijos neišlaisvinamos dėl paprasčiausio kitų organizmų irimo? Juk jei gyvūnai taptų amžini, tai vargu ar gamtai pavyktų sukurti ką nors nauja. Taigi tariant, kad gamtoje nėra amžino daiktų egzistavimo, mes priartėjame prie vieno iš svarbiausių jos dėsnių suvokimo, tai yra prie irimo dėsnio. Kadangi naikinimas duoda tokią didelę naudą, jog ši be jo negali apsieiti, nes kurdama gamta būtinai naudojasi medžiaga, atsiradusia irimo procese, kurį savo ruožtu mūsų bendroji motina pati ir paruošė, tai mūsų siejama su mirtimi naikinimo idėja dabar jau nebeturi jokio tikrumo. Taigi ir įrodyti naikinimo tikrumo nebeįmanoma. Tai, kas iš pradžių vadinosi egzistavimo nutraukimas, jei buvo kalbama apie gyvulį, dabar nebereikia suprasti kaip realios pabaigos, juk mes turime reikalą tiesiog su medžiagos persiformavimu, atsirandančiu dėl jos tikrosios esmės amžinojo judėjimo. Remdamiesi mūsų nepaneigiamais teiginiais, mes turime teisę žiūrėti į mirtį kaip į paprastą formos pasikeitimą, kaip nepastebimą vienos esybės perėjimą į kitą, kažkada Pitagoro pavadintą „metempsichoze".

Pripažinus tokias tiesas, toliau kalbėti apie naikinimo nusikaltimą yra beprasmiška. Ar išdrįsite dabar jūs, žmonės, įsikabinę į savo kvailus prietarus, man pasakyti, neva pertvarkymas vyksta negriaunant? Be abejonės, neišdrįsite, juk mums tada teks įrodinėti, kad medžiaga yra sustingusi, ilsisi, nors niekada niekam nepavyks to įrodyti.

Vos koks nors stambus gyvulys išleidžia kvapą, tuoj pat pasirodo daugybė smulkių mažų gyvūnų, kurie ėda stambiojo organizmo amžino miego išdavas.

Tai jūs išdrįsite pareikšti, kad gamta atiduoda vieniems pirmenybę prieš kitus? Juk tam teks įrodyti kažką neįmanoma, kaip antai, kad daiktas, turintis pailgą ir keturkampę formą, gamtai pasirodo esąs mielesnis ir naudingesnis už apskritą arba trikampį. Negana to, jums teks įrodyti ir tai, kad tunkantis ir

nerūpestingu dykinėjimu užsiėmęs tinginys pagal išankstinius gamtos nurodymus yra kur kas naudingesnis už arklį, sąžiningai tarnaujantį žmogui, arba jautį, kurio kūnas iš tiesų toks vertingas, kad negalima paminėti nė vienos jo dalies, kuri būtų nenaudinga žmonėms. Tada reikės jums pasakyti ir tai, tarytum nuodinga gyvatė mums brangesnė už ištikimą šunį.

Kadangi visi jūsų tvirtinimai neįrodyti, mes turim teisę sakyti, kad sunaikinti bet kokį gamtos padarą neįmanoma, juk tada, kai ką nors griauname, mes tiktai šiek tiek keičiame formą. Na, o jei gyvenimas, tiesą sakant, nesunaikinamas, tai nė vienas žmogus negalės surasti nieko nusikalstamo tariamai sunaikindamas vieną ar kitą padarą, kokio amžiaus, lyties ar rūšies tas padaras būtų.

Tęsdami savo išvadų, kurios tarytum gimdo viena kitą, seriją, mes turėsime pagaliau pripažinti, kad prievartiniu formų pakeitimu, būdingu kai kuriems padarams, gamtai žalos nepadarom. Atvirkščiai, mūsų veiksmai duoda tik naudą, juk mes jai duodam pirminę medžiagą, būtiną tolesnei kūrybai, taigi be mūsų griovimo veiklos gamtos darbas toliau negalėtų vykti.

Protas mums sako, kad gamtai visada reikia duoti visišką laisvę. Bet argi žmogus žudydamas nepaklūsta gamtos įtaigai? Juk šis veiksmas vykdomas gamtos patarimu, į kurį neatsižvelgti protingas žmogus negali. Siųsdama mums marą ar badą, gamta, atrodo, naudojasi visom galimom priemonėm, kad greičiausiai įsigytų nepaprastai jai reikalingą pirminę medžiagą, susidarančią dėl griovimo.

Apšvieskite pagaliau nors akimirkai savo protą šventuoju filosofijos fakelu! Kas, jei ne gamta, gimdo mūsų širdyse pyktį? Iš kur kyla pastangos keršyti, karai, trumpai sakant, daugybė pretekstų nuolatinėms žudynėms? Jei tai liepia gamta, tai jai, vadinasi, to reikia. Ir kaipgi mes dabar laikysime save kaltais, jei vykdom gamtos paliepimus?

Šie mano argumentai daugiau negu įtikinantys, kad apsišvietęs žmogus galėtų suprasti, jog žmogžudystė visiškai atitinka gamtos tikslus.

Bet gal į žmogžudystę galima pažvelgti kaip į nusikaltimą žmonių bendruomenėje? Drįstu tai neigti dėl to, kad žmogžudystė, mūsų nelaimei, visada buvo stipriausias politinis įrankis. Argi Roma neužvaldė pasaulio žudymo dėka? O kieno dėka Prancūzija šiandieną tapo laisva? Manau, čia nereikia priminti, kad kalbama ne tik apie karų praradimus, bet ir apie maištininkų bei visuomeninės tvarkos griovėjų žiaurumus, juk ir vienu, ir kitu atveju žudikus mes prakeikiame, ir vos tik užsimeni apie juos, tuoj pat kyla visuotinio siaubo ir nevilties banga.

Koks žmogaus užsiėmimas labiau reikalauja žudymo už politiką, kurios ramstis yra apgaulė, o tikslas — nacijos turtų didinimas svetima sąskaita? Vienintelis tvirtos barbariškos strategijos vaisius visada būna karas, kuris savo ruožtu peni, stiprina ir augina tą pačią nusikalstamą politiką. Bet kas yra karas, jei ne griovimo mokslas?

Kartais žmonės labai keistai apanka. Pavyzdžiui, jie viešai moko žudymo meno, net pagerbia apdovanodami žmogų, daug pasiekusį šitame mene, ir tuo pat metu nubaudžiamas mirtimi tas, kuris dėl kažkokių asmeninių priežasčių panoro galutinai atsikratyti savo priešo! Ar neatėjo pagaliau laikas atkreipti dėmesį į tokius laukinius paklydimus?

Ar žmogžudystė — nusikaltimas žmonių bendruomenės akivaizdoje? Nejaugi žmogus, turintis protą, gali taip manyti?

Argi tokiai gausiai žmonių bendrijai svarbu — vienu nariu mažiau ar daugiau? Argi dėl tos priežasties įstatymai, papročiai, gyvenimo būdas sumenko? Nejaugi vieno žmogaus mirtis galės turėti įtakos visuomenės būklės visumai? Na, o ką man pasakyti po žmonių žūties kruviname mūšyje? O jei staiga susinaikins pusė pasaulio, tai ar likę gyvieji po tokios katastrofos bent kiek pastebės kokius nors pasikeitimus? Deja, ne!

Maža to, ir visa gamta nepajus jokių ypatingų sukrėtimų. Kvaili ir pasipūtę žmonės, pradėję manyti, kad viskas pasaulyje tarnauja jų tikslams, tikriausiai labai nustebtų, jei pamatytų pasaulį sunaikinus visą žmonių giminę, juk tada gamtoje niekas nepasikeistų ir žvaigždžių judėjimas nė kiek nesulėtėtų. Tačiau tęskime savo samprotavimus.

Kaip reikėtų žiūrėti į žmogžudystę karių valstybėje — respublikoje?

Pavojingiausia yra neigiamas požiūris į žmogžudį. Respublikoniškasis kilnumas iš tikrųjų reikalauja iš piliečio tam tikro žiaurumo, juk kai tik toks kilnumas, prarasdamas savo būdingą energiją, atslūgs, iš karto respubliką užkariaus priešai.

Čia norėčiau pareikšti vieną mintį, kuri kam nors gali pasirodyti labai savotiška, bet vis dėlto, kadangi ši mintis yra tikra, nepaisydamas savo drąsos, aš jos neslėpsiu. Jei tauta įskiepija respublikoniškąją valdymo formą vos susikūrus valstybei, tai būtina laikytis vien doros, nes siekiant didelio, pradedama nuo mažo.

Tačiau jei tauta, sena ir sugadinta, nusviedė nuo savęs monarchijos jungą, kad greičiau persitvarkytų į respubliką, tai pastaroji išsilaikys tik padedama daugybės nusikaltimų. Juk pats respublikos gimimas jau yra nusikaltimas, tad jei norėsite pasukti nuo piktadarybių prie geradarystės, tai yra nuo prievartos prie rimties, kai aplink viešpatauja neveiklumas, tai jūsų valstybės greitas žlugimas bus neišvengiamas.

Pavyzdžiui, kas atsitiks medžiui, jei jį išrausime iš derlingos dirvos ir persodinsime į smėlingą ir sausą žemę? Tarp kitko, visos mūsų proto idėjos taip paklūsta būties dėsniams, kad bet kokie samprotavimai remiantis žemės ūkio pavyzdžiais visada pritiks dorovės apmąstymams.

Laukiniai, labiausiai nepriklausomi iš žmonių, be to, esantys arčiausiai gamtos, kasdien ką nors nužudo. Lakedemoniečiai Spartoje persekiojo ilotus taip pat, kaip Prancūzijoje

medžiojamos kurapkos. Laisviausiomis šalimis laikomos tos, kuriose įvyksta daugiausiai žmogžudysčių. Žmogus Mindanao, norintis ką nors nužudyti, gauna narsuolio vardą ir net apdovanojamas turbanu. Tuo tarpu Karaguose reikia atimti gyvybę septyniems žmonėms, kad gautum tokį turbaną. Borneo salos gyventojai mano, kad jų nužudyti žmonės kitame pasaulyje taps savo žudikų vergais. Pamaldieji ispanai davė įžadus Šventajam Jokūbui Galisiečiui, kad kasdien atims gyvybę dvylikai indėnų. Tanguto karalystėje išrinkdavo stiprų,sveiką jaunuolį, kuris nustatytom dienom galėdavo nužudyti kiekvieną, pasitaikiusį jam ant kelio. O žydai! Argi galima rasti žemėje kitą tautą, šitaip linkusią į kraujo praliejimą? Jūs be vargo surasite daugybę įrodymų kiekviename žydų istorijos puslapyje.

Kinijos imperatoriai ir mandarinai kartais sukelia savo

žmonių nerimą, organizuodami kokias nors siaubingas skerdynes. Bet tegu tik ši švelni ir moteriška tauta išsilaisvina iš tironų jungo, ir tada ji atims jiems gyvybę visai pagrįstai, juk žudymas ten visų pripažintas būtinu, skirtumas tik tas, kad keičiamos aukos. Taigi tai, kas gera vieniems, pavirs kitų laime.

Daugybė tautų pakančios viešiems nužudymams, be kita ko, mirties bausmės leidžiamos Genujoj, Venecijoj, Neapolyje, visoje Albanijoje. Kachagc prie San Domingo upės žmogžudžiai visuotinai gerbiami. Paklusdami jūsų įsakymui, jie paskers kiekvieną žmogų, kurį jiems nurodysite. Kai kurie indėnai, prisirūkę opiumo, kad būtų drąsiau įvykdyti piktadarybę, lekia gatve, žudydami visus sutiktuosius. Anglijos keliautojai susidūrė su panašiu reiškiniu Batavijoje.

O kokia tauta, tuo pat metu žiauri ir didinga, ilgiausiai išsaugojo savo galybę ir laisvę? Aišku, romėnai. Gladiatorių kovų vaizdai palaikė romėnų narsą, tad tauta greitai tapo karinga, nes priprato į žudynes žiūrėti kaip į žaidimą. Tais laikais dvylika ar penkiolika tūkstančių aukų užpildydavo cirko arenas, o romėnų moterys, pralenkiančios žiaurumu vyrus, ėmė iš nugalėtojų reikalauti gražios mirties ir mirštančiojo konvulsijų grakštumo.

Romėnai išrado ir tokį malonumą, kai nykštukai žiūrovų akyse perrėždavo vienas kitam gerkles. Bet palengva visą pasaulį užkrėtusi krikščionybė įtikino žmoniją, kad žmogžudystė yra blogis. Tironai tuoj pat pažabojo savo tautą ir pavertė didvyrius pajuokos daiktais.

Mes galime pagrįstai laikyti žmogžudį nejautriu žmogumi. Juk atimdamas artimo gyvybę, jis paniekina asmeninę ir visuomeninę nuomonę. Tačiau dažniausiai manoma, kad žmogžudys sugeba būti narsus ir, vadinasi, gali būti respublikoniškai valstybei naudingas žmogus.

Dabar prisiminkime dar žiauresnes tautas, kuriose ne tik įprasta žudyti vaikus (dažnai — savo), bet ir tokius veiksmus pateisinti įstatymais.

Daugelis laukinių genčių naikina vos gimusius vaikus. Orinoko upės pakrantėse gyvenančios moterys, manančios, kad jų dukrų lemtis nelaiminga, kai joms tenka ištekėt už tose vietose įsikūrusių laukinių, negalėdamos pakelti šitokio nusiminimo, iš karto nužudo gimusias dukteris. Trapobane ir Sopito karalystėje tėvai atima gyvybę vaikams, jei jie išsigimsta. Madagaskaro gyventojai tam tikromis dienomis atiduoda vaikus sudraskyti žvėrims. Senovės Graikijoje visus naujagimius gerai ištirdavo ir numarindavo tuos, kurie netikdavo būti tėvynės gynėjais. Graikai, matyt, nemanė esant reikalinga leisti didžiulius pinigus išlaikant namus, priimančius niekingas žmonių bendruomenės atliekas*.

Iki sostinės perkėlimo į Bizantiją kiekvienas romėnas, nenorintis auginti savo palikuonių, pasiųsdavo juos tiesiog kailialupiams. Tarp kitko, senovės įstatymų leidėjai niekad nejausdavo sąžinės graužimo, pasmerkdami vaikus mirti; nė viename jų kodeksų rinkinyje tėvo teise elgtis kaip tinkamam su savo šeimos nariais nė nesuabejota. Aristotelis net pritarė abortams. Senovės respublikų piliečiai, kupini entuziazmo ir karštos meilės tėvynei, neapkentė gailestingumo, dabar paplitusio tarp šiuolaikinių tautų. Tada jie savo palikuonis mylėjo mažiau, užtai daug labiau mylėjo tėvynę. Visų Kinijos miestų gatvėse kiekvieną rytą pastatomos pintinės su vaikais, auštant vaikai surenkami į specialų vežimėlį ir išverčiami į griovį. Tarp kitko, pribuvėjos dažniausiai priverčia motinas gimdyti pirma

* Reikia tikėtis, kad tauta atsisakys tokių nenaudingų išlaidų. Vaikas, gimęs be tų savybių, kurios ateity duotų naudą respublikai, neturi jokios teisės egzistuoti. Geriausia, ką galima padaryti su tokiu vaiku, tai atimt gyvybę gimstant.

laiko, skandindamos kūdikius kubiluose su verdančiu vandeniu arba išmesdamos upėn. Pekine palikuonis paguldo taip pat į mažus nendrių krepšelius ir palieka ant kokio nors kanalo kranto. Kanalai pripildomi vandens, kuris kasdien, žymaus keliautojo Dualdo nuomone, nuneša į nebūtį trisdešimt tūkstančių mažųjų kinų.

Nereikia neigti, kad respublikoniškoje valstybėje būtina laikytis pažiūrų, visiškai priešingų monarchistinės vyriausybės pažiūroms, juk mūsų tikslai visiškai kiti.

Tironijos sąlygomis turtas matuojamas vergais, todėl tironai nuolatos jaučia žmonių stygių. Tačiau perteklius respublikos sąlygomis yra ne kas kita kaip yda. Aš nesiūlau jums perpjauti žmonėms gerklių. Atvirkščiai, kalbu apie tai, kad nereikia leisti gyventojams išeiti už ribų, kurios būtinos palaikant laimingą būseną respublikoje. Visų pirma saugokitės pernelyg staigaus žmonių skaičiaus didėjimo. Jūs turite būti visiškai įsitikinę, kad revoliucija visada yra gyventojų pertekliaus padarinys.

Dėl valstybės didybės jūs leidžiate kariams žudyti žmones, bet kodėl neleidžiate kai kuriems piliečiams laisvai kėsintis į kitų žmonių gyvybę, juk respublikinei valdymo formai tai nekenkia? Kadangi žmogžudystės neduoda žalos mūsų vyriausybei, tai jūs turite leisti tėvams išsivaduot nuo vaikų, kurių jie negali išmaitinti, arba nuo tų, kurie nebus naudingi valstybei. Taip pat leiskite piliečiui pačiam, savo rizika, atsikratyti priešų, kurie gali kaip nors jam pakenkti. Dėl panašių veiksmų, beje, savaime nevertų dėmesio, gyventojai bus visiškai nuosaikūs ir niekad nepasidaugins tiek, kad galėtų kada nors nuverst vyriausybę.

Monarchijos pasekėjai veltui mėgina mus įtikinti, neva valstybės didybė priklauso nuo gyventojų skaičiaus. Tarp kitko, šalis niekada netaps turtinga, jei jos gyventojų skaičius viršys pragyvenimo lėšas. Atvirkščiai, jei gyventojų skaičius neperžengs griežtos ribos, tai valstybė, pasiekusi suklestėjimą, galės naudingai pre-

kiauti pragyvenimo lėšų likučiais. Pavyzdžiui, kai ant medžio atsiras per daug sausų šakų, argi jūs jų nenupjaustysit? Argi pašalindami nereikalingas šakas neišsaugosite sveiko kamieno?

Kiekviena sistema, kuo nors neatitinkanti mano nustatytų principų, yra beprasmė. Piktnaudžiaudami tokiomis sistemomis, jūs tikriausiai iki pamatų sugriausite pastatą, kurį mes ką tik taip sunkiai surentėme. Beje, vargu ar mažinant gyventojų skaičių mums tinka atimti gyvybę subrendusiems, puikiai išsimokslinusiems žmonėms, tada mes tikrai būtumėm neteisingi. Bet jei mes sutrukdysime gimti padarams, kurie artimiausiu metu, matyt, taps nereikalingi, tai šiuo atveju mūsų reikalas bus teisingas, nes žmonių giminę reikia apvalyti, pradedant tai daryti lopšyje. Kai pamatysite, kad kūdikis ateityje nebus naudingas visuomenei, iš karto atplėškite jį nuo motinos krūties, ėmęsi vienintelio teisingo būdo sumažinti gyventojų skaičių, kurio perviršis, kaip mes ką tik įrodėme, baisiausiai pavojingas.

Dabar turiu padaryti keletą išvadų.

Ar slopinsime žmogžudystes kitų žmogžudžių padedami? Jokiu būdu, juk žmogžudžiui netinka jokia kita bausmė, kokią pritaikys nukentėjusiojo giminės ar draugai. „Aš dovanoju jums atleidimą, — kažkada pasakė Liudvikas XV, kreipdamasis į Šarolė, nužudžiusį žmogų dėl pramogos, — bet lygiai taip pat pasigailėsiu ir to, kuris nužudys jus". Visi susiję su žmogžudyste įstatymai turi remtis tokiu didingu principu.

Žodžiu, žmogžudystė yra siaubingas poelgis, bet vis dėlto kartais jis būtinas, niekad nenusikalstamas ir pakantus valstybėje, kuri vadinasi respublika. Aš jau sakiau, kad pavyzdžių pilna visame pasaulyje. Dabar mums reikia panagrinėti klausimą, ar verta apskritai žmogų bausti mirties bausme? Prieš atsakydamas į šį klausimą, norėčiau pirmiausia išspręsti tokią dilemą:

— Ar žmogžudystė yra nusikaltimas, ar ne nusikaltimas?

Jei jos nelaikytume nusikaltimu, tai kam tada kurti ją per-

sekiojančius įstatymus? Na, o jei ji vis dėlto yra nusikaltimas, tai koks barbariškas ir kvailas nenuoseklumas bausti kaltuosius ta pačia priemone?

Mums belieka pažvelgti į žmogaus pareigą pačiam sau. Kadangi filosofas tokią pareigą sieja su žmogiškojo malonumo jausmu arba savisaugos instinktu, tai nustatyti kokias nors elgesio taisykles čia visai beprasmiška. Aišku, dar beprasmiškiau skirstyti bausmes, jei žmogus kaip nors pažeis pasiūlytas taisykles.

Mes galime sulaužyti minėtą pareigą tik nusižudydami. Aš nepradėsiu jūsų linksminti, įrodinėdamas bukaprotiškumą žmonių, kurie savižudybei suteikia nusikaltimo rangą. Tiems, kurie dar šiek tiek abejoja, siūlau garsųjį Ruso laišką. Tiesą sakant, senovės valdžios savižudybę pateisino ir religiniais, ir politiniais sumetimais. Atėniečiai Areopagui net dėstė motyvus, paskatinusius juos nusižudyti. Po to jie durklu perverdavo savo krūtinę. Senosios Graikijos valstybėse į savižudybę buvo žiūrima taip pakančiai, kad ji buvo svarstoma įstatymų leidėjų. Savižudžiai, mirdami publikos akyse, kūrė puikų spektaklį.

Romos respublika savo ruožtu skatino piliečių mirtį, kartais patvirtinančių ryžtingą ištikimybę tėvynei.

Kai Romą užgrobė galai, šlovingiausi senatoriai atidavė pirmenybę savanoriškai mirčiai. Perimdami dvasines romėnų savybes, mes pasimokysime iš jų ir dorovės. 1792 metų kampanijos dalyvis kažkoks kareivis nusižudė vien iš pykčio, kad negalėjo su savo draugais dalyvauti Žemapo mūšyje. Negana to, dvasiškai prilygę respublikonams, mes greitai pralenksime jų dorovingumą, juk santvarka turi įtakos, formuojant žmogų. Iš tikrųjų pernelyg didelis pripratimas prie despotizmo visai išlepino mūsų narsuolius ir sugadino jų papročius. Bet štai prasidėjo atgimimas, ir žmonės pamatys, kokius didelius žygius gali atlikti prancūzo charakteris ir genijus, jei tik jis gavo laisvę.

Tai apginkime šią laisvę gyvybės ir turto kaina, ji mums jau atsiėjo daugybę aukų, negailėkime nieko, kad pasiektumėm tikslą! Mūsų didvyriai savo gera valia atidavė gyvybę respubli-

kos laisvei, ir jų kraujas ne veltui pralietas. Mes privalome saugot vienybę, kad nepaleistumėm iš rankų mūsų pakeltų kančių. Būsimos pergalės, neabejokime, sutvirtins prabangų mūsų įstatymų rūmą. Tarp kitko, mūsų pirmieji įstatymų leidėjai, likdami vis dėlto neseniai nuversto despoto vergais, priėmė vertus tirono, kuriam jie lankstėsi, nutarimus. Todėl mums reikės iš naujo perdirbti jų darbą, nes mes triūsiame respublikos laimei, ir mūsų įstatymai turi būt švelnūs kaip ir tauta, kurią jie pradės valdyti.

Ką tik pademonstravęs visišką poelgių, aklų pirmtakų paverstų nusikaltimais, niekingumą ir tuštybę, aš labai palengvinau mūsų būsimuosius žingsnius. Mums būtina priimti tik keletą įstatymų, bet jie turi būti geri. Neverta stiprinti jau egzistuojančių grandžių, reikia tik pasirūpinti, kad jų tvirtumas būtų nepažeidžiamas.

Mūsų įstatymai neturi jokio kito tikslo kaip tik piliečių rimtis bei respublikos šlovė ir klestėjimas. Tačiau dabar, kai jūs, prancūzai, išvijote priešą iš savo žemių, aš nenorėčiau, kad pastangos platinti revoliucijos principus nuvestų pernelyg toli. Kol pereisite per pasaulį ugnimi ir kardu, prisiminkite, sakysim, Kryžiaus žygių žlugimą. Patikėkit, kai priešai pasirodė priešingame Reino krante, mums svarbiausia ginti Prancūzijos sienas neišeinant iš namų.

Būdami nepalaužiami Prancūzijoje, išsiskirdami iš kitų tautų savo puikiais įstatymais ir nepaprastu padorumu, jūs tapsite pavyzdžiu visoms kitoms pasaulio valdžioms, kurios didžiuosis, jei joms pavyks tapti jūsų sąjungininkėmis. Bet kai užmiršę savo laimę jūs, stumiami melagingos garbėtroškos, eisite skleisti revoliucijos principų į kitas šalis, tai vos užmigęs despotizmas tuoj pat prabus, valstybė žlugs dėl vidaus rietenų. Tokiu atveju jūs pražudysite ir karcivius, ir pinigus, ir tironai vėl užners jums ant kaklo grandines. Taigi tai, kas būtiniausia laisvei, galima padaryti ir nepaliekant gimtųjų namų. O kitos tautos, vos sužinojusios apie jūsų laimę, iš karto paseks geru pavyzdžiu, pasirinkdamos tą kelią, kurį jūs joms parodysite.

Markizo de Sado gyvenimo datos

1740

Birželio 2 — Paryžiuje gimė Donatjenas Alfonsas Fransua de Sadas. Tėvas — Žanas Baptistas Žozefas Fransua grafas de Sadas, paveldėtinių provincijų Bresė, Biužė, Valromė ir Žė vietininkas, iš pradžių tarnavęs pasiuntiniu Kelno kurfiursto dvare, vėliau — pasiuntiniu Rusijoje. Motina — Matija Eleonora de Majė Brazė de Karman, princesės Kondė freilina.

1745 — 1750

Gyvena Somano mieste pas dėdę abatą d'Ebrėjų, knygos apie Petrarką autorių. Grįžęs į Paryžių, mokosi jėzuitų mokykloje.

1755

Sutcikiamas karališkojo pėstininkų pulko jaunesniojo leitenanto laipsnis.

1756—1763

Markizas de Sadas aktyviai dalyvauja Septynerių metų kare, gauna karabinierių korneto, vėliau — pulko kapitono laipsnį.

1763

Kavalerijos kapitonas markizas de Sadas išeina į atsargą. Karaliui Liudvikui XV, karalienei ir karališkajai šeimai pritariant, gegužės mėnesį de Sadas veda Renė Pelaži Kordjė de Montrėj, vyresniąją mokesčių palatos prezidento Montrėjaus dukterį. Tų pačių metų spalio 29 penkiolikai parų įkalinamas Venseno pilies bokšte už skandalingą elgesį pasimatymų namuose.

1764

Burgundijos parlamente de Sadas užima Bresė, Biužė, Valromė ir Žė provincijų, priklausiusių tėvui, karališkojo generalinio vietininko postą.

Būdingos policijos inspektoriaus Marė raporto eilutės: „... smulkiai neaiškindamas priežasčių, aš primygtinai patariu poniai Briso neduoti markizui de Sadui, jei jis pareikalautų, lengvo elgesio panelės žaidimams nuošaliuose pasimatymų namuose".

1765 metų rudenį savo giminės dvare Liakoste de Sadas šokėją Bovuazan pristato kaip savo žmogų.

1767

Miršta grafas de Sadas. Donatjenas Alfonsas Fransua paveldi senjorijos teises Liakoste, Mazane, Somane ir Ma de Kabak žemes netoli Arlio.

Viename iš daugelio raportų inspektorius Marė rašo: „Greitai mes vėl išgirsime apie siaubingą elgesį de Sado, kuris įkalbinėja Operos panelę Rivjer būti jo meiluže, siūlydamas jai dvidešimt penkis luidorus per mėnesį. Laisvas nuo spektaklio dienas ji turėtų praleisti su de Sadu d'Arnėjaus viloje. Nepaisant to, panelė pasiūlymus atmetė".

1768

Velykų rytą markizas de Sadas, apsirengęs pilku surdutu, su medžiokliniu peiliu už juostos ir lazdele rankoje Viktuaro aikštėje susitinka su konditerio našle Roza Keler. Jos amžius — apie trisdešimt šešeri metai, užsiėmimas neaiškus. Roza sutiko fiakru nuvažiuoti į markizo vilą. Ten, privertęs moterį nusirengti, markizas žiauriai ją nuplakė sptynių virvių su mazgais galuose rimbu. Po to ištepė jos žaizdas tepalu. Davęs papusryčiauti, užrakino moterį kambaryje. Nelaimingajai pavyko iššokti pro langą. Rėkdama ir keikdama aristokratus, ji nubėgo į policiją, kur padavė itin perdėtą skundą. Kadangi nusikaltimas įvyko per Velykas, prastuomenė buvo labai sujaudinta. Roza Keler atsisakė atsiimti skundą už 2400 livrų.

Markizas de Sadas areštuojamas ir laikomas Somiuro pilyje.

Inspektorius Marė, vykdydamas La Turnelio kriminalinio teismo sprendimą, paima markizą iš Somiuro, kad perkeltų jį į Pjero Ansizo tvirtovę prie Liono. Vėliau de Sadas perkeliamas į Konsjeržeri kalėjimą Paryžiuje. Aukščiausiasis teismas patvirtina karaliaus įsaką pasigailėti, ir markizas išsiperka 100 luidorų bauda.

1771

Markizas de Sadas pakeliamas kavalerijos pulkininku.

1772

Savos kūrybos komedijos premjera Liakosto dvare.

De Sadas su liokajumi Liaturu vyksta į Marselį išieškoti skolų.

„Marselio byla". 10 val. ryto de Sadas, „puikiai sudėtas ryžtingo veido žmogus, apsirengęs pilkai žydru fraku, liemene ir rausvais pantalonais, su špaga, medžiokliniu peiliu ir lazdele rankoje", kartu su liokajumi pasirodo panelės Boreli, pravarde Marietė, kambaryje. Ten buvo dar trys lengvo elgesio moterys: aštuoniolikametė Roza Kost, dvidešimtmetė Marionetė Ložė, aštuoniolikametė Mariana Lavern. Šie visi asmenys (pagal policijos protokolą) darė šiuos smerktinus veiksmus: aktyvi ir pasyvi flagelacija, analinis seksas, kurio merginos (jų liudijimu) atsisakė, aktyvizuojančių saldainių, kuriuos pasiūlė de Sadas, vartojimas.

De Sadas aplanko devyniolikametę Margaritą Kost ir pasiūlo jai užsiimti sodomija, tačiau mergina priešinasi. Markizas pavaišina ją tais pačiais saldainiais. Prostitutės, pradėjus skaudėti viduriams, apkaltina markizą bandymu nunuodyti. Vaidindamos pasipiktinusias, jos kaltina klientus ir heteroseksualine sodomija. De Sadą ir Liaturą

nutariama areštuoti, bet jie pasislepia. Karališkojo prokuroro sprendimas: „Markizas de Sadas ir jo tarnas Liaturas, iškviesti į teismą dėl kaltinimo nunuodijimu ir sodomija, į teismą neatvyko ir nuteisiami už akių". Kaltinamieji nuteisti viešai atgailai prie Katedros ir Šventojo Liudviko aikštėje: „de Sadui nukirsti galvą, o Liaturą pakarti. Jų kūnai bus sudeginti, pelenai paleisti pavėjui".

Provanso parlamentas teismo sprendimą patvirtina. Ekso Pamokslininkų aikštėje po simbolinio mirties nuosprendžio įvykdymo de Sado ir Liaturo iškamšos sudeginamos.

De Sadas atvyksta į Šamberi, Savojos hercogo sostinę. Sardinijos karaliaus — Savojos kunigaikščio įsakymu markizas ir jo tarnas areštuojami, atkakliai aresto reikalaujant de Sado uošvei, poniai de Montrėj. 1773 m. gegužės 1 naktį de Sadas pabėga iš Miolano tvirtovės. Apsigyvena Liakoste.

1775

De Sadas apkaltinamas trijų mergaičių pagrobimu tvirkinimo tikslais. Kambarinė Ana Soblonj, pravarde Nanona, pagimdo markizui kūdikį. Prisidengęs grafo de Mazano pavarde, de Sadas keliauja po Italiją, studijuoja okultinius mokslus. 1777 m. inspektorius Marė areštuoja markizą, nes Provanso parlamento verdiktas dar neatšauktas. Areštas vykdomas reikalaujant markizo uošvei.

1778

Karalius leidžia de Sadui paduoti kasacinį skundą. Lydimas inspektoriaus Marė, atvyksta į Eksą, pasako kalbą Provanso parlamente, kuris panaikina Marselio teismo sprendimą, tačiau policija jo nepaleidžia ir pakeliui į Venseną markizas pabėga. Grįžta į Liakostą, bet uošvė įskundžia policijai, ir inspektorius Marė jį vėl areštuoja. Markizas įkalinamas Venseno tvirtovėje.

1781

Ponia de Sad gauna leidimą aplankyti vyrą Venseno tvirtovėje. Pasimatymas nutrūksta dėl vyro pavydo priepuolių, kurie jį kankina. Ponia de Sad tampa vienuole, kad išvengtų kokių nors vyro įtarinėjimų.

1782

Markizas de Sadas užbaigia literatūrinių kūrinių rinkinį, kuriame yra ir „Dvasininko ir mirštančiojo dialogas".

1784

De Sadas perkeliamas į Bastiliją.

1785

De Sadas pradeda rašyti romaną „120 Sodomos dienų". Po 37 dienų jį baigia: tai 20 metrų ilgio popieriaus rulonas.

1787

Užbaigia romaną „Nelaimingas geradarystės likimas".

1789

De Sadas pro Bastilijos langą šaukia miniai, kad žudomi kaliniai. Tai kursto minios pasipiktinimą. Už tai markizas perkeliamas į Šarantovo nepilnapročių ligoninę. Bastiliją užima minia, prasideda Didžioji prancūzų revoliucija. Bastilijoje de Sado kambarys apiplėšiamas, svarbiausi popieriai sudeginami arba išmetami pro langą.

1790

De Sadas palieka Šarantoną. Ponia de Sad Paryžiaus teisme išsiskiria su vyru. Markizas susipažįsta su jauna artiste Mari Konstansa Ranel, kuri lieka jo meiluže ligi gyvenimo pabaigos.

1791

Išspausdinamas romanas „Žiustina, arba nelaimingas geradarystės likimas". „Moljero teatre" pasisekimo susilaukia de Sado drama „Grafas Okstjernas, arba paleistuvavimo pasekmės".

1792

„Jakobinų klika" „Italijos komedijoje" organizuoja markizo pjesės „Gundytojas" nesėkmę, nes „ji parašyta vieno iš buvusiųjų".

Prancūzijoje nuverčiama monarchija. De Sadas paskiriamas kavalerijos komisaru, taip pat Ligoninių asamblėjos komisaru.

1793

Mirties bausmė įvykdoma Liudvikui XVI. De Sadas paskiriamas revoliucinio tribunolo prisiekusiuoju. „Pilietis Sadas", užuot atkeršijęs žmonos tėvams už persekiojimus ir areštus, pasiekia, kad jų pavardės atsidurtų nekaltų asmenų sąraše. Jis piktinasi Robespjero klikos teroru ir protestuoja. Tada Paryžiaus tarybos policijos departamentas įsako jį areštuoti. Markizą apkaltina „nuosaikumu" ir pasodina į Madlonė kalėjimą.

1794

De Sadas perkeliamas į Karmo, vėliau — į Sanlazaro kalėjimą, po to — į Pikpiuso ligoninę. Žlugus Robespjero režimui, markizas paleidžiamas.

1795

Dienos šviesą išvysta „Filosofija buduare".

1796

Dėl materialinių sunkumų de Sadas parduoda Liakosto dvarą.

1797

Su madam Kenė gyvena Provanse ir stengiasi pataisyti savo materialinius reikalus, bet netenka jokių pragyvenimo šaltinių ir prisiglaudžia pas buvusį savo arendatorių Boso miestelyje.

1799

Markizas priverstas dalyvauti teatro vaidinimuose už 40 su per dieną. Gyvena kažkokioje palėpėje. Lapkričio 9 dieną įvyksta valstybinis perversmas, valdžią paima Napoleonas, kuris de Sado kūrybos atžvilgiu nusistatęs priešiškai.

1800

„Neturėdamas nei padorių rūbų, nei su kišenėje", de Sadas paguldomas į Versalio ligoninę. Išleidžiama knygelė „Zoloė ir du jos bendrakeleiviai", nukreipta prieš Žozefiną Bogarnė, Bonapartą ir jo artimuosius. Pirmasis konsulas įsako prižiūrėti de Sadą. Išleidžiami „Meilės nusikaltimai".

1801

Kratos pas teisėją Masė metu į policijos rankas patenka de Sado rankraščiai. Jis suimamas kaip „siaubingiausio iš visų nepadorių romanų" — „Žiustinos" autorius ir pasodinamas į Senpelaži kalėjimą, vėliau perkeliamas į Bisetrą.

1803

De Sadą perkelia į Šarantono bepročių ligoninę, kur jis praleidžia beveik 12 metų — ligi mirties.

1805

Šarantono ligoninėje rengiami teatro vaidinimai, kuriuos režisuoja de Sadas.

1807

De Sadas perrašinėja romaną „Florbelio dienos, arba demaskuota gamta". Šis dešimties tomų kūrinys, de Sado sūnui prašant, apie 1820 metus sudeginamas.

1808

Ligoninės vyriausiasis gydytojas rašo pranešimą imperatoriškosios policijos ministrui, kuriame aiškina, koks pavojingas klinikai markizas de Sadas, ir reikalauja pacientą perkelti į kitą vietą su sargyba. Ministro dėmesys atkreipiamas į skandalą, kurį sukėlė markizo teatro spektakliai.

Policijos ministras (pagarsėjęs Fušė) nutaria perkelti markizą į Emo pilį, bet, įsikišus poniai Delfinai de Taliariu ir ponui Kulmjė, sprendimą atšaukia.

1810

De Sadas siunčia kvietimus į savo spektaklį Olandijos karalienei ir jos rūmų freilinoms. Miršta markizė de Sad. Vidaus reikalų ministras įsako griežčiau prižiūrėti markizą, „sergantį siaubingu pamišimu".

1814

Napoleonas ištremiamas į Elbės salą. Liudviko XVIII slaptoji taryba nusprendžia de Sadą palikti Šarantone kaip senyvo amžiaus markizą.

Gruodžio antrąją markizas miršta.

TURINYS

TERESĖ
Romanas
7
FILOSOFIJA BUDUARE
Romano fragmentas
113

Sadas D.A.F. de.

Sa34 Teresė: Erot. 18 a. romanas; Filosofija buduare: romano fragmentas / Markizas de Sadas; Vertė A. Drilinga. — V.: Valst. leidybos centras, 1994. — 176 p.: iliustr.

ISBN 9986-09-012-1

Donatjeno Alfonso Fransua de Sado (1740—1814) erotinis-filosofinis romanas „Teresė" (originalo pavadinimas „Teresė filosofė") išsiskiria ne tik seksualiniu išradingumu, humoru, net grotesko elementais, bet ir įdomiomis filosofinėmis išvadomis. Sadizmo (žiaurumo, seksopatologijos) teorija atsispindi romano „Filosofija buduare" fragmente „Papročiai".

UDK 840-3

Markizas de Sadas
TERESĖ
Erotinis 18 a. romanas
FILOSOFIJA BUDUARE
Romano fragmentas

SL 319. 1994 01 10. 9,2 leidyb. apsk. l. Tir. 15000 egz.
Užsakymas 77. Valstybinis leidybos centras, Laisvės pr. 60, 2019 Vilnius.
Spausdino "Spindulio" spaustuvė, Gedimino 10, 3000 Kaunas.

Kaina sutartinė.

Žodis **sadizmas** kilęs iš markizo de Sad
ir reiškia žiaurumą, kankinimus, tyčiojimąsi.

Markizas de Sadas — ne tik žymus 18 a. Prancūzijos didikas, bet ir filosofas bei rašytojas. Jis — vienas didžiausių klasikinės erotinės literatūros kūrėjų, kurio veikalai jau du šimtmečiai nuolat leidžiami visame pasaulyje.

Šioje knygoje pirmą kartą lietuvių kalba publikuojamas romanas „Teresė" (autentiškas pavadinimas — „Teresė filosofė") ir romano „Filosofija buduare" fragmentas.